HOKUGA 北海学園学術情報リポジトリ
学校法人北海学園
北海学園大学
北海商科大学

タイトル	M.M.ドブロトゥヴォールスキーのアイヌ語・ロシア語辞典(21)
著者	寺田，吉孝；安田，節彦；ＴＥＲＡＤＡ，Йоситака；ЯＣＵＤＡ，Ｃэцухико
引用	北海学園大学学園論集(171)：87-197
発行日	2017-03-25

Hokkai-Gakuen Organization of Knowledge Ubiquitous through Gaining Archives.

M. M. ドブロトゥヴォールスキーの アイヌ語・ロシア語辞典 (21)

（カザン，1875 年）

M. M. ドブロトゥヴォールスキー著
寺　田　吉　孝訳
安　田　節　彦訳

訳者まえがき

今回の訳出部分は，У（U），Ф（F），Х（KH），Ц（TS），Ч（CH）で始まる語 1254 語である。

本書には略語が数多く使われている。しかし，その略語がいかなる単語の省略かが明確に説明されていないものが多い。下記に何の略語かが判明したものを列挙する。

1. 本書 p.19–p.30（I. Источники къ изучению айновъ и ихъ языка）で説明されている著作の略語

略語	略されている単語	書名など
Stral.	Strahlenberg	『ヨーロッパとアジアの北東地域…（Der Nord-und Oestiche Theil von Europe und Asia…）』フィリップ・ヨハン・フォン・シュトラーレンベルク著，ストックホルム，1730 年
Kr.	Krasheninnikov（Крашенинников）	『カムチャッカ地誌（Описание Земли Камчатки）』ステパン・クラシェニンニコフ著，サンクト・ペテルブルグ，1775 年
Pal.	Pallas（Паллас）	『全世界の言語，方言の辞典（Сравнительный словарь всех языков и наречий）』パラス著，サンクト・ペテルブルグ，1790-1799 年
Brot.	Broughton	『1795 年から 1798 年にかけての北太平洋への発見の航海（a voyage of discovery to the north Pacific Ocean in the years 1795–98），ブロートン著，ロンドン，1804 年
Lap.	La Pérouse（Лаперуз）	『ラ・ペルーズの世界旅行（Voyage de la Pérouse autour du monde）』ラ・ペルーズ著，パリ，1797 年
Dav.	Davidov（Давидов）	『1803 年～ 6 年に行われたクルゼンシュテルンのナヂェージダ号およびネヴァ号での世界旅行（Путешествие вокруг света в 1803, 4, 5 и 1806 годах на кораблях Надежде и Неве Крузенштерна）』（サンクト・ペテルブルグ，1812 年）所収の「海軍大尉故ガヴリーラ・ダヴィドフが現地で集めたサハリン島（原文のまま…訳者）南端に住む民族の言語の語彙集（Словарь наречий народов, обитающих на южной оконечности полуосторова Сахалина, собранный на месте покойным Лейтенантом Гаврилою Давыдовым）」

Langs.	Langsdorff (Лангсдорф)	『1803年から1807年の世界旅行からの覚書(Bemerkungen aus einer Reise um die Welt in den Jahren 1803 bis 1807)』フォン・ラングスドルフ著，フランクフルト・アム・マイン，1812年
Langs.は，以下の5つのグループに分類されている		
Kamch.	Kamchatkkij（Камчатский）	カムチャッカのアイヌ（Ainu aus Kamtschatka）
Kur.	Kuril'skij（Крильский）	千島列島のアイヌ（Ainu aus den Kurilischen Inseln）
Mats.	Matsmajskij（Мацмайский）	蝦夷のアイヌ（Ainu aus Jesso）
N. Sakh.	N. Sakhalinskij (С. Сахалинский)	チョーカ東北端南部のアイヌ（Ainu aus N. O. Spitze von Tshoka）
S. Sakh.	S. Sakhalinskij (Ю. Сахалинский)	チョーカ南部のアイヌ（Ainu aus der Südseit von Tshoka）
Bal.	Balbi (Бальби)	『皇帝アレクサンドルに捧げられた全世界民族誌学地図，すなわち，言語による古代，現代の民族の分類（Atlas ethnographique du globe, ou classification des peuples anciens et modernes d'aprè leurs langues, dedié à S. M. L'Empereur Alexandre)』アドリアン・バルビ著，パリ，1826年
Bal.は，以下の3つのグループに分類されている。		
Kur.-Kam	Kuril'skij-Kamchatskij (Курильский-Камчатский)	カムチャッカのクリル固有の言語（Kourilienne propre, du Kamtchatka）
Mats.	Matsmajskij（Мацмайский）	蝦夷語（Iesso）
Sakh.	Sakhalinskij（Сахалинский）	タラカイ語（Tarakai）
Klap.	Klaproth（Клапрот）	『アジア博言集（Asia polyglotta)』クラプロート著，パリ，1831年
Klap.は，以下の3つのグループに分類されている。		
Kam.	Kamchatskij（Камчатский）	カムチャッカで（auf Kamschatka）
Sakh.	Sakhalinskij（Сахалинский）	タラカイで（auf Tarakai）
Mats.	Matsmajskij（Мацмайский）	蝦夷で（auf Jeso）
Pfits.（Pf.）	Pfizmaier (Пфицмайер)	『アイヌ語語彙集（Vocabularium der Aino-Sprache)』アウグスト・プフィツマイエール著，ウイーン，1852年
Fur.	Furet	『日本列島と東タタールに関してのレオン・ド・ロズニーへの手紙（Lettres à Leon de Rosny sur l'archipel japonais et la Tartarie orientale)』フューレ著，パリ，1860年
Bil.	Billings (Биллингс)	『ジョー・ビリングズの1785年から1794年までの期間のロシアのアジア地域とアメリカの北方地域への旅行（Joh. Billings. Reise nach nördlichen Gegenden vom russischen Azien und Amerika in der Jahren 1785 bis 1794)』ザウアー編

Pt.	Ptushkin （Птушкин）	『アイヌの言葉をアイヌ語通訳のヂヤコーフを介して F. M.デ・プレラドヴィチが口述筆記して作成し，その後，准医師プトゥシキンによって増補された辞書（Словарь, продиктованный Ф. М. де- Прерадовичу Айнами при посредствѣ переводчика Аинского языка Дьякова и дополненный послѣ фельдшеромъ Птушкинымъ）』

2. 略語が何の省略かについて本書に説明はないが，本書 p.19–p.30（I. Источники къ изучению айновъ и ихъ языка）にその著作が紹介されているもの

略語	略されている単語	書名など
Mos.	Mo-sivo-gusa	『藻汐草』上原熊次郎著，1804 年
Nem.	v Nem. （в Нѣм.）	上記ダヴィドフの語彙集のドイツ語版である。 『東アジアとアメリカ北西海岸のいくつかの民族の言語の単語集（Wötersammlung aus der Sprachen einiger Völker der östlichen Asiens und der Nord-West-Küste von Amerika）』（ロシア帝国海軍船長 A. S.クルゼンステルンにより公表，サンクト・ペテルブルグ，1813 年）所収の「アイヌ，すなわち，サハリン半島（原文のまま…訳者），蝦夷，南千島の住民の言語の単語 集」Wötersammlung aus der Sprachen der Aino's, der Bewohner der Halbinsel Sachalin, der Insel Jesso und der südlichen Kurilen
v krit.	v kritikye （в критике）	『ダヴィドフ作成のアイヌ語単語集の批判的考察（Kritische Durchsicht der von Dawidow verfaßten Wötersammlung aus der Sprachen der Aino's）』帝国科学アカデミー正会員アウグスト・プフィツマイエール博士（Dr. Aug. Pfizmaier）著，ウイーン，1852 年，哲学歴史部門学会報告 1851 年 12 月号より特別抜粋

3. 略語が何の省略かは説明されていないが，本書巻末付録 p.30–p.38（2. Выписки объ Айнахъ）にその著作が紹介されているもの

略語	略されている単語	書名など
Shm.	Shmidt	『サハリンへの旅行（Поѣздка на Сахалинъ）』
Shr.	Shrenk	『レオポルド・シュレンクの科学アカデミー常設秘書官への手紙（Письмо Леопольда Шренка къ г. Непремѣнному секретарю Академіи Наукъ）』帝室ロシア地理学協会通報，1857 年，第 1 巻
Bryl.	Brylkin	『ブルィルキンのサハリンからの手紙より（Изъ писемъ г. Брылкина съ Сахалина）』帝室ロシア地理学協会シベリヤ支部紀要，1864 年，第 7 巻
Rud.	Rudanovskij	『ルダノフスキィのサハリン島の地域概観（Обзоръ мѣстности о. Сахалина. Рудановскаго）』1866 年 11 月 1 日，15 と 12 月 1 日，No.21，22，23

（寺田吉孝　記）

Ува, см. *ва*. 1 сокращеніе *орова*. *Хемата котаньува эйи арги? Маука орова!* изъ какого ты прибылъ села? изъ Мауки! 2. приставка предъ восклицаніемъ *на! Тáмбе нэйсири анъ ува на!* вотъ эти! кажется, вотъ эти!

Уванди. Дав. ободрить.

Уванно асшюи. Дав. неоднократно.

Уварива. Дав. топить печь: см. *уаре* и *ва*.

Уватте-айно. Дав. многолюдство, толпа.

8080. *Уватти*. Кл. Сах. много. *Уватты*. Дав. много.

Увáхтэно. Гл. быть приготовленнымъ; см. *вахтэноанъ*.

Увебигири ишама. Дав. неизвѣстно.

Увегари. Дав. збирать; по Пф. *уэкари*, собираться.

Увенъ. Кл. Сах. злой.

— *амби*. Дав. бѣда; по Пф. *уэнъ-анъ-бе*, худая вещь.

Увень. Дав. дурно.

— *бару*. Дав. хулить.

— *дарапфъ*. Дав. сонъ; по Пф. *уэтарапъ*, сонъ, сповидѣніе.

— *дарапфъ нено*. Дав. сонный; фраза искаженная; по Пф. *уэтаранъ-нану*, лицо грезящаго, отъ *уэтарапъ*, сновидѣніе и *нану*, лицо.

— *ди*. Дав. 1. замарать. 2. ломать. Н: *венте*.

8090. — *дива игашима амби*. Дав. обломокъ.

— *кеутомо*. Дав. нравъ худой.

— *нишомапу*. Дав. злоумышленіе. Н: см. *нисёма*.

— *но идакфъ*. Дав. хулить.

— *но кару*. Дав. пороть.

— *но щідмоки*. Дав. невинно.

— *рера*. Дав. непогодь, вѣтеръ противный („худой вѣтеръ").

Увеньи. Дав. худо.

Увнисоро. С. бокъ (у человѣка); иначе *ýфнисоро*.

Увочуцъ. Дав. пониматься птицамъ (тоже выраженіе для всѣхъ тварей и людей); см. *очу*.

Увсомарѐ, или *уфсомарѐ*. Гл. положить въ пазуху.

8100. *Увсорò*, или *уфсорò*. С. пазуха.

Увцикàмъ, или *уфцикàмъ*. С. икра (у ноги).

Uva, ⇒ *va.* 1．*orova* の省略形． *Khyemata kotan-uva etsi aryegi? Mauka orova!* どの村から来たのか？ マウカからだ！ 2．感嘆の *na!*の前の接頭辞[1]． *Támbye néjsiri an uva na!* ほら，これらだ！ これらだと思う！

Uvandi. Dav. 励ます．

Uvanno asshyui. Dav. 再三．

Uvariva. Dav. 炉を焚く； ⇒ *uarye* および *va.*

Ubattye-ajno. Dav. 人混み，人波．

8080 *Uvatti.* Kl. Sakh. たくさん． *Uvatty.* Dav. たくさん．

U*vákhteno.* （動）用意ができている； ⇒ *vakhteno-an.*

Uvyebigiri ishama. Dav. 知らない．

Uvyegari. Dav. 集める； Pf. によると， *uekari,* 集まる．

Uvyen. Kl. Sakh. 悪意のある．

— *ambi.* Dav. 不幸； Pf. によると， *uen-an-bye,* 悪いもの．

Uvyen'. Dav. 悪く．

— *baru.* Dav. 非難する．

— *darapf.* Dav. 夢； Pf. によると， *uetarap,* 夢，夢見．

— *darapf nyeno.* Dav. ねぼけた； 歪曲された言い回し； Pf. によると， *uetarap-nanu,* 夢を見ている人の顔， *uetarap*「夢見」および *nanu*「顔」から．

— *di.* Dav. 1．汚す． 2．壊す． N： *vyentye.*

8090 — *diva igashima ambi.* Dav. 気絶．

— *kyeutomo.* Dav. 悪い性格．

— *nishomapu.* Dav. 悪だくみ． N：⇒ *nisyoma.*

— *no idakf.* Dav. 非難する．

— *no karu.* Dav. 縫い目をほどく．

— *no shíòmoki.* Dav. 罪なくして．

— *ryera.* Dav. 悪天候，逆風（「悪い風」）．

Uvyen'i. Dav. 悪く．

Úvnisoro. （名）脇腹（人の）； *úfnisoro* とも言う．

Uvochuts. Dav. 鳥が交尾する（すべての生き物および人のための表現でもある）； ⇒ *ochu.*

Uvsomaryè, あるいは *ufsomaryè.* （動）懐に入れる．

8100 *Uvsorò,* あるいは *ufsorò.* （名）懐．

Uvtsikàm, あるいは *uftsikàm.* （名）ふくらはぎ（足の）．

---

(1) 原文のまま。

'Увцики, или *ўвчики*, молчать; молчащій (отъ стыдливости). — *махнекў*, застѣнчивая до молчаливости женщина. Син. *пійо*.
Угагида игува. Дав. запить. Н: см. *окакета*.
Угай. Мос. недостаточный, несовершенный.
Угайта, или *пони угайта*. С. вывихъ.
Угакува. Дав. не глубоко; см. *огах-ва*.
Угакфу. Дав. мѣлко. Дав. въ Нѣм. малый (см. *огахъ*). —*Угакфу*. Кл. Сах. малый.
Угара. Мос. кивать головою, соглашаться.
Угауга. Дав. шить; см. *укаука*.
8110. *Угаугава*. Дав. вышить.
Угёкота, другъ возлѣ друга, съ обѣихъ сторонъ. — *нанкоро нучд учаськома анъ*, у Русскихъ въ старину бывали уроды съ двумя лицами.
— *уторова мокорд*, спать рядомъ.
— *часькара*, отворять обѣ доски отверстія въ крышѣ (въ юртѣ).
Угоиногфу якка. Дав. торговать.
Угоиги якка. Дав. драться.
Угоигукфъ. Дав. сторговать.
Угойшгю. Дав. драка.
Угосамбихаяй. Дав. миръ. Н: см. *хау*.
Угу. Мос. звать.
Угў. Мос. дуть, играть (на музыкальныхъ инструментахъ). *Угу*. Пф. дуть; см. *фугу*.
Угураци. Дав. равно; по Пф. *укораци*.
— *шамби*. Дав. равнодушно.
8120. *Угурацъ*. Мос. согласный; по Пф. того же настроенія духа.
Удапки. Дав. заплатка.
Удеккуру. Мос. (ルクツデウ), посланецъ, посолъ.
У-и. Мос. частичка, о значеніи которой см. *у-э*.
Уи-аба-кару. Мос. сочетаться бракомъ, вступать въ бракъ.
Уйвасъ. Кл. Мат. снѣгъ.
Уигари. Мос. собираться, собираться толпами, толпиться; иначе *уэкари*.
Уидакуса гуру. Дав. виноватый (?); въ подлинникѣ: вино; въ Нѣм. undakusa guru. Schuldig befunden.

Útsiki, あるいは *úvchiki,* 黙っている；（恥ずかしくて）黙っている人． — *makhnyekù,* ものが言えないほど内気な女性．（同）*píjo.*

Ugagida iguva. Dav. 無茶飲みし始める． N： ⇒ *okakyeta.*

Ugaj. Mos. 不十分な，不完全な．

Ugájta, あるいは *poni ugájta.* （名）脱臼．

Ugakuva. Dav. 深くなく； ⇒ *ogakh-va.*

Ugakfu. Dav. 細かく，浅く． Dav. Nem. 小さな（⇒ *ogakh*）． — *U**g**akfu.* Kl. Sakh. 小さな．

Ugara. Mos. 頷く，賛成する．

Ugauga. Dav. 縫う； ⇒ *ukauka.*

8110 *Ugaugava.* Dav. 刺繍で飾る．

Ugyékota, お互い近くに，両側から． — *nánkoro nuchà uchás'koma an.* 昔ロシア人のところには双頭の奇形児がいた．

— *utorova mokorò,* 隣り合って眠る．

— *chás'kara,* （ユルタの）屋根の穴の両側の板を開く．

Ugoiggokfu yakka. Dav. 商う．

Ugoigi yakka. Dav. けんかをする．

Ugoigukf. Dav. 値段をかけ合う．

Ugojigyu. Dav. けんか．

Ugosambikhayaj. Dav. 世界（平和）． N： ⇒ *khau.*

*U**g**u.* Mos. 呼ぶ．

*U**g**û.* Mos. （息を）吹く，（楽器を）演奏する． *U**g**u.* Pf.（息を）吹く； ⇒ *fu**g**u*

Ugiratsi. Dav. 等しい； Pf. によると，*ukoratsi.*

— *shambi.* Dav. 無関心で．

8120 *U**g**urats.* Mos. 賛成の； Pf. によると，同じ気分の．

Udapki. Dav. 継ぎ．

Udyekkuru. Mos. （ウデツクル），使者，使節．

U-i. Mos. 小詞，意味については， ⇒ *u-e.*

Ui-aba-karu. Mos. 婚姻関係を結ぶ，結婚する．

Ujvas. Kl. Mat. 雪．

*Ui**g**ari.* Mos. 集まる，人だかりができる，（人が）群がる； *uekari* とも言う．

Uidakusa guru. Dav. 罪のある（？）[2]； 原文では：vino[3]； Nem. undakusa guru. Schuldig befunden.

---

(2) 原文のまま。

(3) вино（vino）ではなく，вина（vina）の誤りであろう。

Уйдикува. Дав. по Пф. сомнительно, развѣ за *уи-теку-ва*, отъ *уи*, взаимно, частички *теку*, указывающей нейтральное значеніе и частички *ва*.

— *итти.* Дав. принесть.

— *оманди.* Дав. послать.

Уидонангари. Дав. навстрѣчу. *Уидонангари.* Мос. встрѣчаться.

8130. *Уйѐ.* Гл. ссориться, браниться, спорить.

Уикаторинимба. Мос. ползать, ходить на рукахъ и погахъ.

Уйкисю. С. собственное мужское имя.

'*Уйна.* Гл. подбирать (разсыпавшее), собирать (разбросанное). Мос. подбирать, собирать.

Уйнь-камуй. Кр. дьяволъ.

Уирайнiуксшъ. Мос. клясться, присягать, заключать союзъ, особенно какъ побѣдитель (букв. оставлять другъ друга (только) мертвыми); пониманіе, сознаніе.

'*Уйриваки*, или *йриваки.* С. двоюродный братъ,— ые —я.

— *корд*, двоюродный братъ, двоюродные братья.

'*Уйруке.* С. собственное мужское имя.

'*Уитасаре*, или *ўйтасаре*, мѣняться (трубками), об мѣняться.

8140. *Уитáсьпаре.* Гл. мѣняться, обмѣняться (трубками). Син. *ўитасаре.*

Уитѐ-сесиба. Мос. продолжаться, соединяться.

Уитонангари. Дав. встрѣтить; по Пф. *i-э-тŷ-нанкари*, идти навстрѣчу. *Уитонангари.* Мос. встрѣчаться, встрѣчать кого нибудь.

Укáйкире. Гл. дразнить, передразнивать.

Укамукири. Мос. хорошаго расположенія духа, веселый, исполненный надеждъ.

Уканнесси Лапер. вёсла.

Укад. Гл. складывать въ кучу. *Ни* —.

Укаоба. Мос. наваливать въ кучу, собирать.

Укаорàй, спасать (напр. вытащить изъ воды утопающаго). Син. *кáсорай.*

Ujdikuva. Dav. Pf. によると，*uityeku-va*（*ui*「相互に」，小詞 *tyeku*（中立的な意味を示す）および小詞 *va* から）の代用かどうかは疑わしい.

— *itti.* Dav. もって来る[4].

— *omandi.* Dav. 送る.（人を）派遣する.

Uidonangari. Dav.（向こうから・こちらから）～に向かって. *Uidonan**g**ari.* Mos. 出会う.

8130 *Ujyè.*（動）言い争う，罵り合う，論争する.

Uikatorinimba. Mos. 這っていく，手と足で進む.

Ujkisyù.（名）男性の名.

Újna.（動）拾い上げる（こぼれたものを[5]），集める（撒き散らされたものを）. Mos. 拾い上げる，集める.

Uín-kamuj. Kr. 悪魔.

Uirajniukyesh. Mos. 誓う，宣誓する，（とくに勝者として）同盟を結ぶ，（字義通りは，お互いを（ただ）死んだままにしておく）； 理解，意識.

Úirivaki, あるいは *ijrivaki.*（名）男性のいとこ（単数），男性のいとこ（複数）.

— *korò,* 男性のいとこ（単数），男性のいとこ（複数）.

Újrukye.（名）男性の名.

Úitasarye, あるいは *újtasarye,*（煙管を）交換する，取り替える.

8140 *Uitás'parye.*（動）交換する，（煙管を）取り替える.（同）*úitasarye.*

Uitye-syesiba. Mos. 続く，つながる.

Uitonangari. Dav. 出会う； Pf. によると， *i-e-tû-nankari,* 迎えに行く. *Uitonan**g**ari.* Mos. 出会う，誰かに出会う.

Ukájkirye.（動）からかう，まねてからかう.

Ukamukiri. Mos. 上機嫌の，陽気な，希望にあふれた.

Ukannyessi. Lapyer. 櫂（複数）.

Ukaò.（動）積み上げて山にする. *Ni* —

Ukaoba. Mos. 乗せて山にする，集める.

Ukaoràj, 助ける（たとえば，溺れた者を水から引き出す）.（同）*kásoraj.*

---

(4) 原文では принесть と書かれているが，принести のことであろう。

(5) 原文では разсыпавшее と書かれているが，巻末で рассыпавшееся と訂正されている。

Укапаретà. Гл. заражать. Прил. заразительный. — *аракà*, заразительная болѣзнь.

8150. *Укáрарисъ*. С. красный шестилепестный цвѣточекъ съ съѣдобными ягодами.

Укари. Ланг. Сѣв. вост. Сах. топоръ.—*Укаръ*. Кр. топоръ.—*Укарь*. Пал. топоръ.

Укáсебнека, см. *икабнека*.

Укáсуй, или *укáсю*, или *икáсю*. Гл. помогать, пособлять (въ работѣ).

Укáта. Нар. вмѣстѣ, близко (другъ къ другу), рядомъ (другъ съ другомъ).

— *карà*, поставить въ рядъ (стаканы), ставить близко другъ къ другу.

Укау. Дав. убрать прочь; см. *ука-д*.

Укáука, или *суукáука*. Гл. шить, зашивать.

Укáхкоро. Гл. принимать другой видъ (объ оборотнѣ). Син. *воякáхкоро*.

Укèмъ-гоосу. Гл. спасать погибающаго (*нанигонькотрай —*), напр. утопающаго, раздавливаемаго возомъ.

8160. *Укéнно*. Гл заступаться за, сжалиться надъ. *По —*.

Укепъ. Мос. деревянная ложка.

— *ни*. Мос. названіе дерева.

Укирашаку. Дав. безсильной; см. *кирохсахъ;* по Пф. отъ *окира-шаку*.

Укíсьма. Гл. обхватить (человѣка).

Укканни. Мос. (ニンカツウ), названіе дерева.

Укò, взаимно, другъ друга, одинъ другаго, одинъ другому и т. п. Гл. складывать (въ кучу). Нар. вмѣстѣ.—*Снéйта охтà укò*, складывать въ одну кучу (вмѣстѣ). Мос. (или *ико*), составлено изъ частичекъ *у* и *ко* и выражаетъ сообщество; ставится передъ глаголами; понятіе сообщества часто теряется совершенно и эта частичка означаетъ тогда просто transitivum или отношеніе къ предмету дѣйствія. Транзитивный смыслъ можетъ при недостаткѣ субъекта перейти на глаголъ и въ этомъ случаѣ происходитъ вполнѣ нейтральное или пассивное значеніе.

— *айно бури кору*. Мос. быть высокомѣрнымъ, букв. принимать передъ кѣмъ нибудь видъ че-

Ukaparyetà. （動）感染させる．（形）伝染性の． — *arakà,* 伝染病.

8150 *Ukáraris'.* （名）食用の実をつける花びらが六枚の赤い小さな花.

Ukari. Lang. N. E. Sakh. 斧． — *Ukar.* Kr. 斧． — *Ukar'.* Pal. 斧.

Ukásyeónyeka, ⇒ *ikaónyeka.*

Ukásuj, あるいは *ukásyu,* あるいは *ikásyu.* （動）手伝う，助ける（仕事で）.

Ukáta. （副）いっしょに，（お互いの）近くに，（お互い）隣り合って.

— *karà,* （コップを）一列に並べる，互いの近くに置く.

Ukau. Dav. 脇に片づける； ⇒ *uka-ò*

Ukáuka, あるいは *suukáuka.* （動）縫う，縫い合わせる.

Ukákhkoro. （動）（化け物が）姿を変える．（同）*voyakákhkoro.*

Ukyèm-goosù. （動）死にそうな人を助ける（*nanigon'kotraj* —），たとえば，溺れかけている人，荷ぞりに押しつぶされそうな人を.

8160 *Ukyénno.* （動）～を守ってやる，～を気の毒に思う． *Po* —.

Ukyep. Mos. 木製の匙.

— *ni.* Mos. 木の名.

Ukirashaku. Dav. 力のない； ⇒ *kirokhsakh*； Pf. によると，*okira-shaku* から.

Ukís'ma. （動）（人を）抱く.

Ukkanni. Mos. （ウツカンニ），木の名.

Ukò, 相互に，お互いを，お互いに等．（動）（山に）積み上げる．（副）いっしょに． — *Snyéjta okhtà ukò,* ひと山に積み上げる（まとめていっしょに）． Mos.（*iko* とも言う），小詞 *u* および *ko* からなり，協同行為を表す； 動詞の前に置かれる； 協同行為の概念はしばしば完全に失われ，その場合，この小詞は単に transitivum あるいは行為の対象との関係を示す．他動の意味は，主語がない場合，動詞に移る場合がある．この際，完全に中立的な意味あるいは被動の意味が生じる.

— *ajno buri koru.* Mos. 横柄である，字義通りは，人の前で一人前の顔をする；*Uko* の前に時に *i* がくる； 尊敬すべきである，深く尊敬されている.

ловѣка; предъ *уко* иногда стоитъ *и*; быть почтеннымъ, глубоко уважаемымъ.

Укò-ба. Мос. подобный, похожій, согласный, соотвѣтственный.

— *баваси*. Мос. спорить, сражаться на словахъ, драться, браниться.

8170. — *бикини*. Мос. быть знакомымъ, дружественнымъ, искреннимъ.

— *бури*. Мос. разность, различіе (какъ бы: отъ другаго различный видъ).

— *веуси*. Гл. спаивать.

— *гоби*. Мос. разлучаться съ кѣмъ-нибудь, удаляться, отъѣзжать.

— *й*, взаимно, вмѣстѣ; въ сложныхъ словахъ сокращается въ *уко* и въ *у*, которыя по законамъ измѣненія звуковъ переходятъ часто въ *ико* и въ *и*. С. близнецы.

— *ибиси*. Мос. спрашивать; и *уко-ибишъ*.

— *игока́хци*. Гл. покупать.

— *игоку́йка*, закуривать отъ другаго. — *игоку́йка антрò*, дай закурить (отъ твоей трубки).

— *й ику̀*, или *уке-ику*, курить изъ одной трубки одинъ послѣ другаго (понемногу).

— *йки*. Гл. драться. *Укойкіую*. Кл. Кам. драться. *Укóйки-у́тара*, дерущіеся. *Укойки*. Мос. драться, браниться.

8180. — *йóмаре*. Гл. налить другому (рюмку).

— *йочи́ба*. Гл. перебросить изъ рукъ въ руки (мячъ).

— *ираму*. Мос. подобный, похожій, согласный.

— *ирамуно*. Мос. общно, вмѣстѣ, согласно (нарѣчіе).

— *иру́ська* Гл. гнѣваться другъ на друга.

— *итакка*. Мос. разговаривать. *Нэпъ* —, что говорятъ они между собою?

— *йтаку*, или *укòй-ита́ку*. Гл. разговаривать между собою. С. разговоръ. переговоръ. *Уко-итаку*. Мос. разговаривать.

— *йтакъ* или — *йтахъ*, сокращенія предыдущихъ двухъ словъ. С. разговоръ, переговоръ.

— *ка́нтама*. С. подлогъ, мошенничество. *Уко-ка́нтама уйта́саре*, подмѣнить (хорошую вещь на плохую).

Ukò-ba. Mos. そのような，似ている，類似の，ふさわしい.

— *bavasi.* Mos. 議論する，言葉で争う，けんかをする，罵り合う.

8170 — *bikini.* Mos. 知り合いである，親しい，誠実である.

— *buri.* Mos. 相違，違い（おそらく：他とは違った様子）.

— *vyeusi.* （動）飲ませる.

— *gobi.* Mos. 誰かと別れる，離れる，（乗り物で）去る.

— *j,* 相互に，いっしょに； 複合語では *uko* および *u* の語形に短縮される．また，それらは音韻変化の規則に従って，しばしば *iko* および *i* に変化する．（名）双生児.

— *ibisi.* Mos. 尋ねる； *uko-ibish* とも言う.

— *igokákhtsi.* （動）買う.

— *igokújka,* 他の人からもらって煙草を吸う． — *igokújka antrò,* （お前の煙管で）一服吸わせてくれ.

— *j ikù,* あるいは *ukye-iku,* 同じ煙管で交互に吸う（ちょっとずつ）.

— *jki.* （動）殴り合う． *Ukojkiuyu.* Kl. Kam. 殴り合う． *Ukójki-útara,* 殴り合っている者たち． *Ukojki.* Mos. 殴り合う，罵り合う.

8180 — *jómarye.* （動）他の人に（ワイングラスに）一杯注ぐ.

— *jochíba.* （動）手から手へ投げ渡す（ボールを）.

— *iramu.* Mos. そのような，似ている，類似の.

— *iramuno.* Mos. いっしょに，一致して（副詞）.

— *irús'ka.* （動）互いにむかっ腹をたてる.

— *itakka.* Mos. 話をする． *Nep* —, 彼らは互いに何を話しているのか？

— *jtaku,* あるいは *ukòj-itáku.* （動）互いに話をする．（名）会話，話し合い． *Uko-itaku.* Mos. 話をする.

— *jtak* あるいは— *jtakh,* 前述の二語の短縮形．（名）会話，話し合い.

— *kántama.* （名）偽造，詐欺． *Uko-kántama ujtásarye,* こっそり取り替える（良い物を悪い物に）.

Укò-кара. *'Укокара гонъ*, сдѣлать беременною. *'Анъ-укокара гонъ*, сдѣлаться беременною (о неродившей). *'Укокара по*, сдѣлать ребенка (о родившей).

8190. — *марáхто ки*, угощать, дѣлать угощеніе.

— *мúна хéцире*, драться полюбовно (не въ ссорѣ и не больно).

— *муй* или *икóмуй*. Гл. искать вшей (у другаго).

— *ное*. Мос. перевернутымъ быть, вертѣться, кружиться, виться, завиваться.

— *нойè*. Гл. скручивать вмѣстѣ (нитки), вить (веревку), свивать.

— *оби-оманъ*. Мос. разлучаться, удаляться отъ мѣста.

— *омбоки*.—*Укò омбоки итàх*, шептать (другому), шептаться.

— *пацисъ*. Геогр. два камня, оторванные отъ скалы между Иноскоманаемъ и Чеписани.

— *писù*, или просто *писù (пишù)*, спрашивать, разспрашивать.

— *пiянy*. С. любитель пѣнія. Прил. разговорчивый, веселый.

8200. — *по*. С. двойни. Син. *укохекáцци*.—*Уко по асúньке*, или *уко по ну*, родить двойни.

— *райба*. Мос. срывать, сорвать (особенно о плодахъ).

— *рамоси*. Мос. взаимно единомышленные (вмѣсто *уко-раму-уси*); соглашаться другъ съ другомъ, быть взаимно услужливыми.

— *раму*, взаимное настроеніе, взаимное согласіе (въ сложныхъ).

— *рамуанъ*. Мос. соглашаться, позволять, понимать сказанное.

— *рáму пúрика*, мирный, несварливый. *Укораму пúрика ýтаре*, мирные люди. *Укораму венъ утаре*, немиролюбивый, сварливый народъ.

— *раму таша*. Мос. отмщать, платить за непріязнь.

— *раму-хайта*, недостатокъ согласія.

— *раму ханке*, нарушать миръ (если напр. при полюбовной дракѣ драться сильно и не по правиламъ).

— *рари*. Мос. общно, вмѣстѣ, другъ съ другомъ.

— *рауке*. Мос. удаляться, удалиться, повертываться спиною къ кому.

Ukò-kara. *Úkokara gon,* 妊娠させる． *Án-u-kokara gon,* 妊娠する（まだ出産したことがない女性が）． *Úkokara po,* 子供をつくる（出産したことがある女性が）．

8190 — *marákhto ki,* もてなす，ご馳走をする．

— *mína khyétsirye,* じゃれ合う（けんかではなく，痛くない）．

— *muj* あるいは *ikómuj.* （動）シラミを探す（他の人の）．

— *noye.* Mos. ひっくり返っている，回る，回転する，巻きつく，縮れる．

— *nojyè.* （動）（糸を）いっしょに巻く，（縄を）綯う，縒り合わせる．

— *obi-oman.* Mos. 別れる，場所から離れる．

— *omboki.* — *Ukò omboki itàkh,* ささやく（他の人に），ささやき合う．

´— *patsis'.* （地）イノスコマナイ（Inoskomanaj, Иноскоманай）とチェピサニ（Chyepisani, Чеписани）の間にある崖から割れて離れた二つの石．

— *pisì,* あるいは単に *pisi*（*pishi*）．尋ねる，詳しく尋ねる．

— *piyánu.* （名）歌好き． （形）話好きな，陽気な．

8200 — *po.* （名）双生児． （同）*ukokhyekátstsi.* — *Uko po asín'kye,* あるいは *uko po nu,* 双子を産む．

— *rajba.* Mos. もぎ取る，摘む（とくに果実を）．

— *ramosi.* Mos. 互いに同じ見解を持っている（*uko-ramu-usi* の代わりの表現）； お互い同意している，互いによく尽くす．

— **r***amu,* 相互の気分，相互の同意（複合語で）．

— *ramuan.* Mos. 同意する，許す，述べられたことを理解する．

— **r***ámu pírika,* 温和な，けんか好きではない． *Uko***r***amu pírika útarye,* 温和な人々． *Uko***r***amu vyen utarye,* 好戦的な，けんか好きな人々．

— *ramu tasha.* Mos. 復讐する，敵意に報いる．

— *ramu-khajta,* 合意の不足．

— **r***amu khankye,* 平和を乱す（たとえば，じゃれあっているときに，ルールに従わずに，強く殴り合う場合）．

— *rari.* Mos. いっしょに，お互いに．

— *raukye.* Mos. 離れる，遠ざかる，誰かに背を向ける．

8210. *Укò-раци.* Мос. согласный; общно, вмѣстѣ, другъ съ другомъ; тотъ же, равный.
— *рухма.* С. собственное мужское имя.
— *сарайѐ.* Гл. раздѣлять между собою (добычу). *Усáмбе* —, раздѣлять между собою имущество (наслѣдство).
— *синà.* Гл. связать (вмѣстѣ). С. связка (платья).
— *синò*, полюбовно (драться). Син. *укомíна.*
— *такýфне.* Прил. короткій.—*Уко такýфне-нинь*, увеличенная небольшая желѣза. Син. *такýвпе. Укотакýфне тóхкорю*, коротенькій токарь (напр. чернильница).
— *тама.* Син. *кóтама.* Гл. прибавлять и пр.
— *тисеруукóхтэ*, или *укотишеруукóхтэ.* Гл. проложить другъ къ другу дорогу, сойтись, познакомиться.
— *тýвтэ.* Гл. прикрѣпить, приклѣить (планку).
— *унчи.*—*Укó унчи ýську верѐ*, или *укóунчи уську тусý*, шаманить безъ огня.
— *усарайѐ.* Гл раздѣлять между собою (добычу).
8220. — *хекáцци.* С. двойни. Син. *укопо.*—*Укò-хекáцци асúньке*, родить двойни.
— *хсмакà*, замиреніе (примиреніе) окончено; помирились (подравшись).
— *хсмакаре*, умиротворять, мирить, примирять.
— *хпоке.* С. стропила подпирающія другъ друга и вмѣстѣ *китáйома.*
— *чаагканíукесь.* Гл. требовать другъ съ друга *асúмпе. Уко-чаагканíукесь-áйну*, требующіе другъ съ друга платы, взаимно обиженные.
— *чаруукóхтэ.* Гл. сблизиться, сойтись (напр. послѣ ссоры). Син. *укотишеруукóхтэ.*
— *чýпке.* Мос. завянуть, засохнуть, какъ бы отъ солнца быть ослабленнымъ (о растеніяхъ).
— *шешки-нинь.* Мос. быть миролюбивымъ (букв. взаимно затыкать и убывать),—быть знакомымъ, дружественнымъ, искреннимъ.
— *этáсаре.* Гл. промѣнять,—ся; обмѣнять,—ся.
— *эхáнке.* Нар. близко другъ къ другу.—*Укò-эхáнке-мóсири*, близко другъ къ другу стоящіе острова.
8230. — *юрушка.* Мос. предуготовленіе, распоряженія.

8210 *Ukò-ratsi.* Mos. 賛成の；いっしょに，互いに；同じ，等しい.

— *rukhma.*（名）男性の名.

— *sarajyè.*（動）（獲物を）互いの間で分ける． *Usámbye* —， 互いの間で財産（遺産）を分ける.

— *sinà.*（動）つなぐ（いっしょに）．（名）（衣服を）締めるもの.

— *sinò,* 睦まじく（けんかする）．（同）*ukomína.*

— *takúfnye.*（形）短い． — *Uko takufnye-nin'.* 肥大したあまり大きくない腺．（同）*takúvpye.* *Ukotakúfnye tókhkoryu,* 短い徳利[6]（たとえば，インクつぼ）.

— *tama.*（同）*kótama.*（動）付け加える，など.

— *tisyeruukókhte,* あるいは *ukotishyeruukókhte.*（動）互いに道を敷く，歩み寄る，知り合いになる.

— *túvte.*（動）固定する，貼り付ける（木片を）.

— ´*unchi.* — *Ukó unchi ús'ku vyeryè,* あるいは *ukóunchi us'ku tusù,* 火を使わずにシャーマンの儀式を行う.

— *usarajyè.*（動）（獲物を）互いの間で分ける.

8220 — *khyekátstsi.*（名）双生児．（同）*ukopo.* — *Ukò-khyekátstsi asín'kye,* 双子を産む.

— *khyemakà,* 和睦（和解）がなる； （つかみ合いのけんかの後）和解した.

— *khyemakarye,* 和解させる，仲直りさせる，仲裁する.

— *khpokye.*（名）互いに支えあっている，また，ともに支えている桁組み *kitájoma.*

— *chaagkaní***u***kyes'.*（動）互いに *asímpye* を要求する． *Uko-chaagkaní***u***kyes'-ájnu,* 互いに支払いを要求している者，相互に腹を立てている者.

— *charuukókhte.*（動）親しくなる，仲良くなる（たとえば，けんかの後で）．（同）*ukotishyeruukókhte.*

— *chûpkye.* Mos.（植物が）太陽によって弱められているように萎れる，枯れる.

— *shyeshki-nin.* Mos. 和やかである（字義通りは，互いに閉じる，減少する），—知り合いである，友好的である，誠実である.

— *etásarye.*（動）交換する，交換し合う；取り替える，取り替え合う.

— *ekhánkye.*（副）互いに近くに． — *Ukò-ekhánkye-mósiri,* 互いに近くにある島々.

8230 — *yurushka.* Mos. 下準備，処理.

---

(6) 原文では，токарь（tokar'）と書かれている。徳利（とっくり）という意味の日本語からの借用語のことであろう。

Укò-яйбури. Мос. искусная, ловкая рѣчь.
— *яйренка*. Мос. быть смѣлымъ, мужественнымъ.
Уку. Мос. звать.
Укýвсе. Гл. заикаться. — *áйну*, заика.
Укура. Кл. Мат. ночь.
Укурамо-вéнтэ, или правильнѣе *укораму-вéнтэ*. Гл. бунтовать, возбуждать противъ кого, нарушать общественное спокойствіе.
— *áйну*. С. сплетникъ, бунтовщикъ.
Укурàнъ. С. ночь. Кл. Кам.—ночное время, ночью; прот. *нія́то*. *Танъ укурàнъ*, эту ночь. *Оя укурàнъ* (въ сокр. *ой укуранъ*, или *йой укуранъ*), будущею ночью, завтра ночью.
'*Укуру*. Гл. грѣть (руки у огня). Пт. топливо.
Укурýпе, или *икурýпе*, піявка, волосатикъ.
8240. — *гуфъ*. С. воспалительная опухоль (будто бы отъ укушенія *укурýпе*).
— *сумà*. С. дырчатый извѣстнякъ. Син. *сойè-сумà*.
Укурушіутуке. Мос. (ケツ゜ユレルクウ), взаимно напрягать силы, взаимно стараться.
Укуси-укуси. Мос. (〈レクウ) (и *укушъ-укушъ*), шествовать, ходить, путешествовать.
Укýсьпе. С. маленькія чашки для питья *саке*. Син. *сóутурунъ-тýки*.
Укутуру. Мос. граница.
Укфъ. Дав. беру.
Укъ, сокращеніе *укò* Кл. Кам. (uhk), брать.
— *игдхъ*, обмѣняться товарами, покупать или продавать, у нѣкоторыхъ: покупать (въ противоположность слову *игдхъ* — продавать).
Умà. С. лошадь, конь; по Яп. '*мма* (Коршъ).
— *ò*, на лошади, на конѣ (ѣхать). — *ò-эипàхъ*, подражать ѣздѣ на лошади, ѣздить на палкѣ (о ребятишкахъ).
8250. — *тóнкорю*. С. скрипка.
Умандива анъ гуру Дав. ревнивый.
Умацириваки, или — *корò*, двоюродныя сестры.
Умне. Пал. китъ.

Ukò-yajburi. Mos. 上手な，巧みな話し方.

— *yajryenka.* Mos. （～は）勇ましい，勇敢である.

Uku. Mos. 呼ぶ.

Ukúvsye. （動）吃る. — *ájnu,* 吃り（の人）.

Ukura. Kl. Mat. 夜.

*Uku**r**amo-vyénte.* あるいは，より正しくは *uko**r**amu-vyénte.* （動）反乱を起こす，～に対して敵意を起こさせる，社会の平穏を乱す.

— *ájnu.* デマを流す人，暴徒.

Ukuràn. （名）夜. Kl. Mat. 夜の時間，夜に； （反）*niyáto. Tan ukuràn,* 今夜. *Oya ukuràn*（省略形は *oj ukuran,* あるいは *joj ukuran*），次の夜に，明日の夜に.

Úkuru. （動）暖める（火の側で手を）. Pt. 燃料.

Ukurúpye, あるいは *ikurúpye,* ヒル，フィラリア.

8240 — *guf.* （名）炎症性の腫れ（*ukurupye* に刺されたような）.

— *sumà.* （名）多孔性の石灰岩. （同）*sojyè-sumà*

Ukurushiutukye. Mos. （ウクルシュヅケ），お互いに全力を傾ける，お互いに努力する.

Ukusi-ukusi. Mos. （ウクシウクシ）（*ukush-ukush* とも言う），行進する，進む，旅をする.

Ukus'pye. （名）小さな酒盃. （同）*sóuturun-múki.*

Ukuturu. Mos. 境.

Ukf. Dav. （私は）持っていく.

Uk. *ukò* の省略形. Kl. Kam. （uhk），持っていく.

— *igòkh,* 商品を交換する，ある人のところで買う，あるいは売る： 買う（*igòkh* —「売る」の反対語）

Umà. （名）馬，牡馬；日本語では *´mma*（コルシュ（Korsh, Коршъ）[7]）.

— *ò,* 馬に乗って，牡馬に乗って（行く）. — *ò-eipàkh,* 馬に乗るのをまねる，棒に跨って走り回る（子供たちが）.

8250 — *tónkoryu.* （名）バイオリン.

Umandiva an guru. Dav. 嫉妬深い.

Umatsiriváki, あるいは— *korò,* 女のいとこたち.

Umnye. Pal. 鯨.

(7) 不明。

Умонтáсьпа. Гл. отвѣчать другъ другу тѣмъ же (напр. за драку дракою), мстить другъ другу. — *айну.* Син. *ирутáсьпано айну.*

'Умсуипе. Кр. рыба, которую Крашенинниковъ самъ не видалъ.

Уму. Мос. куколь, плевелы.

Умумби. Кл. Сах. штаны. Дав. штаны; по Пф. *омумбе*, сокр. вмѣсто *ому-унъ-бе*, предметъ ноги (голени).

Умурáйпа, неправильно *омурáйпа.* Гл. здороваться по Аински руками.

Умуруи. Мос. грабить, нападать ночью.

8260. *Умъ.* Кр. Ланг. Кам. громъ. *Умь.* Пал. громъ. — *áйну*, правящій рулемъ.

'Уна. С. зола. Кл. Сах.—Бальб. Мат. Кл. Сах. отецъ. Мос. мать. Дав. батюшка (на Матсмаѣ); отецъ, пепелъ, зола.

Унарабе. Мос. мамка, кормилица (отъ этого слова Пф. пишетъ *уна*, а не *уну*, мать).

Унáрахпе. С. тетка.

Унарпе (ūnărpeh) Кл. Кам. тетка (по матери).

Унàсь. Нар. сейчасъ, сію минуту. *'—ˇ ку эки ги*, я сей часъ пришелъ.

'Унахпе, или *ýнарапе*, см. *унáрахпе.*

Унашакпи. Дав. сирота.

Унашину. Дав. острое понятіе; по Пф. вѣроятно отъ *онаши*, черепъ и частицы *но.*

Унашке. Дав. уговорить.

8270. *Унбини.* Мос. сомнѣваться, быть недовѣрчивымъ, подозрительнымъ; иначе *унбипика* (カヽヒ゛ンウ).

Унбирума. Мос. смотрѣть съ любопытствомъ, высматривать, подсматривать, также слушать что-нибудь тайно.

Унгрива. Дав. умѣть; по Пф. *оннере* и *ва*; въ Нѣм. *унерива.*

Унгутуку. Мос. жиръ или масло.

Унда. Кл. Сах. корма. Дав. корма. Мос.—по Пф. отъ *унъ* и *та;* ср. *нанда.*

Ундару. Дав. бочка.

Унддж и (und ⊢i). Кл. Сах Бальб. Мат. (undji), огонь.

'Унджи, см. *ýнчи*, огонь.—Ланг. Мат. Юж. Сах. Сѣв. вост. Сах.

Umontás'pa. （動）互いに同じことで応じる（たとえば，取っ組み合いには取っ組み合いで），お互いに復讐する． — *ajnu.* （同）*irutás'pano ajnu.*

Úmsuipye. Kr. クラシェニンニコフ（Krashyeninnikov, Крашенинников）自身は見たことがなかった魚

Umu. Mos. ドクムギ，ムギセンノウ．

Umumbi. Kl. Sakh. ズボン． Dav. ズボン； Pf. によると，*omu-un-bye*「足（脛）のもの」の省略形 *omumbye.*

Umurájpa, omurájpa は誤り． （動）アイヌ式に手で挨拶を交わす．

Umurui. Mos. 夜に強奪する，襲う．

8260 *Um.* Kr. Lang. Kam. 雷． *Um'.* Pal. 雷．

— *ájnu,* 舵を操る人．

Úna. （名）灰，燃えかす． Kl. Sakh. — Bal'b. Mat. Kl. Sakh. 父親． Mos. 母親． Dav. お父さん（マツマイ島で）； 父親，灰，燃えかす．

Unarabye. Mos. 乳母，（この語の影響で，Pf. は，*unu*「母親」を *una* と書いている）．

Unárakhpye. （名）おば．

Unarpye (ūnārpeh). Kl. Kam. おば（母方の）．

Unàs'. （副）いま，今すぐに． ´—¯ *ku eki gi,* 私はいま来たところだ．

Únakhpye, あるいは *únarapye,* ⇒ *unárakhpye.*

Unashakpi. Dav. 孤児．

Unashinu. Dav. 鋭い理解； Pf. によると，おそらく *onashi*「頭骨」と小詞 *no* から．

Unashkye. Dav. 説得する．

8270 *Unbini.* Mos. 疑う，疑い深い，疑わしく思っている； *unbipika*（ウンビビカ）とも言う．

Unbiruma. Mos. 好奇の目で見る，すっかり見抜く，こっそり見る，同じく何かを秘かに聞く．

Ungriva. Dav. ～できる，～する能力を持つ； Pf. によると，*onnyerye* および *va*； Nem. *unyeriva.*

*Un**g**utuku.* Mos. 脂肪あるいは油．

Unda. Kl. Sakh. 船尾． Dav. 船尾． Mos. — Pf. によると，*un* と *ta* から， ⇒ *nanda.*

Undaru. Dav. 樽．

Unddzh (und) - (i). Kl. Sakh. Bal'b. Mat. （undji），火．

Úndzhi, ⇒ *únchi,* 火． — Lang. Mat. S. Sakh. N. E. Sakh.

'*Унджи-кима*. Дав. головня. Мос. *унтекема* или *абекесъ*, зажиганіе дровъ (невѣрно).
— *увари*. Дав. развести огонь.
Унджю. Дав. огонь. *Унеши*. Лапер. (hounéchi), огонь.
Унди. Ланг. Юж. Сах. рука.
8280. *Ундсикоронай*. Геогр. рѣчка и Японское селеніе къ югу отъ Токомбо.
Ундши. Мос. огонь (ピンウ).
— *кема*. Мос. раскладывать, разводить огонь, топить.
Ундшибо. Мос. огонь.
'*Уне*. С. комаръ.
Унегане. Дав. тоже; см. *унекане*.
Унéйно, рѣже *инéйно*, все равно, одно и тоже. Прил. похожій, одинаковый.
— *анъ кахкорò айну*, похожъ лицомъ.
Унено. Мос. вмѣстѣ, обще; одинаковый, согласный.
— *онъ гуру*. Дав. похожій.
Унерива. Дав. умѣть; см. *унгрива*.
Унеу. Мос. морская звѣзда; тюленьи почки, произведеніе моря.
Уни. Мос. пригорокъ, холмъ.
Уникорось-амà. *Итáньки унúкорось амà*, поставить чашки одна въ другую.
8290. — *сáци*, тарелка одна въ другой (за обѣдомъ —мелкая и глубокая).
Унúкорусù, вставить одно въ другое (одинъ стаканъ въ другой, одну чашку въ другую).
Унино. Мос. равный, одинаковый; иначе *унено*.
Унино анъ. Дав. одинаково. Мос. быть равнымъ, одинаковымъ (и *унено анъ*).
Унино шіомо анъ. Дав. неодно, неравно. Н: *унейно сомо анъ*.
Унипфъ. Дав. комаръ; см. *уне*.
— *рамучопки*. Дав. въ Нѣм. комаръ. — *рамочопки*. Кл. Сах. комаръ; см. *траму-юхке*.
Унúске. Гл. торопить. *Утáсьпа* —, торопить другъ друга.
'*Ункаё*, *ýнкаю* или *ункамè*. С. людоѣдъ.
Ункерай. Мос. награждать (отъ *керай*, милость, покровительство), получать милость.

Úndzhi-kima. Dav. 燃えさし. Mos. *untyekyema* あるいは *abyekyes,* 薪の発火（誤って）.

— *uvari.* Dav. 火をおこす.

Undzhyu. Dav. 火. *Unyeshi.* Lapyer. (hounéchi), 火.

Undi. Lang. S. Sakh. 手.

8280 *Undsikoronaj.* （地）トコムボ（Tokombo, Токомбо）の南方にある小川と日本人の村.

Undshi. Mos. 火（ウンジ）.

— *kyema.* Mos. 火をつける，火をおこす，焚く.

Undshibo. Mos. 火.

Únye. （名）蚊.

Unyeganye. Dav. 同じく； ⇒ *unyekanye.*

Unyéjno, 稀に *inyéjno,* どちらでも同じことだ，同じこと. （形）似ている，同様の.

— *an kakhkorò ajnu,* 顔が似ている.

Unyeno. Mos. いっしょに； 同様の，同じような.

— *on guru.* Dav. 似ている.

Unyeriva. Dav. ～する能力がある； ⇒ *ungriva.*

Unyeu. Mos. ヒトデ； アザラシの腎臓，海産物.

Uni. Mos. 小さな丘，丘.

Unikoros'-amà. Itán'ki uníkoros' amà, 椀を別の椀に重ねる

8290 — *sátsi,* 重ねた皿（食事のとき — 浅い皿や深い皿）.

Uníkorusi, 次々に重ねる（コップを別のコップに，椀を別の椀に）.

Unino. Mos. 等しい，同様の； *unyeno* とも言う.

Unino an. Dav. 同様に. Mos. 等しい，同様である（*unyeno an* とも言う）.

Unino shiomo an. Dav. 同じでなく，異なって. N： *unyejno somo an.*

Unipf. Dav. 蚊； ⇒ *unye.*

— *ramuchopki.* Dav. Nem. 蚊. — *ramochopki.* Kl. Sakh. 蚊； ⇒ *tramu-yukhkye.*

Unískye. （動）急がせる. *Utás'pa* —, せきたて合う.

Únkayo, únkayu あるいは *unkamyè.* （名）人食い（人種）.

Unkyeraj. Mos. 褒美を与える（*kyeraj*「慈悲，庇護」から），慈悲を受ける.

Ункешке. Мос. желать, требовать (отъ *кешке*, зажигать); ревнивый, завистливый; благодарить.

8300. *Ункоре.* Мос. ссужать, доставлять, давать; см. *эникоре.*

Ункутупъ. Кл. Кам. смола.

Уннаги. Дав. внутри.

Уннишке. Мос. (ケレニンウ), вести, увозить, уносить, взять.

Уннуеиво (ûhnnŭeivŏ). Кл. Кам. узкій, тѣсный.

Уннучи́вка. Гл. щуриться.

Унта. Мос. корма (см. *унъ-шаму-ита*), задняя часть судна; иначе *унда.*

'*Унтара.* Гл. обитать, жить. С. жители, обитатели, народъ.

'*Унтах.* Гл. звать, приглашать (въ гости).

'*Унтра.* Геогр. Аинско-Японское селеніе въ 2½ верстахъ къ западу отъ Карсакова.

'*Унтринъ.* С. собственное мужское имя.

8310. '*Уну.* С. мать. Дав. *уну*, мама, мать. Гл. *ун̀у*, вздѣвать въ бердо. *Ах* —`, вздѣвать нитки въ бердо; см. *юун̀у.*

Унуѐ. Гл. натирать сажею изъ котла (царапины на губахъ при крашеніи ихъ, *ма́чири унуѐ*); см. *синуѐ.*

Унукара. Мос. въ фразѣ: *огонно шіомо унукара*, я тебя давно не видалъ; видѣться въ формѣ potentialis.

У-нукару. Мос. видѣть, видѣться.

Унума. Дав. *Унумани.* Кл. Сах. вечеръ. Дав.—см. *онуманъ.*

— *ширикуннива.* Дав. смеркаетъ (въ подл. *тирикуннива*).

— *эби.* Дав. обѣдъ.

Унуманинъ ангуру. Дав. около вечера; по Пф. должно быть *онумани нангоро* (или *нанкоро̂*) будетъ, или можетъ быть, вечеръ.

Унумано эби итогута. Дав. передъ обѣдомъ.

Унцъ пашъ пашъ. Дав. пыль.

8320. *Унча-кина.* Мос. названіе хлѣбнаго растенія.

'*Унчи*, или *у́нджи.* С. огонь. *Унчи.* Фюр. огонь.

— *ина́у*, ипау поставленные въ жертву богу огня.

— *камӯй.* С. богъ огня. Син. *ціа́ре-камуй* и *ціа́ре-гунӣ.*

Unkyeshkye. Mos. 望む，要求する（*kyeshkye*「火をつける」から）； 嫉妬深い，うらやましがる； 感謝する.

8300 *Unkorye.* Mos. 貸す，提供する，与える； ⇒ *enikorye.*

Unkutup. Kl. Kam. 樹脂.

Unnagi. Dav. 内部に.

Unnishkye. Mos. （ウンニシケ），連れて行く，運び去る，持ち去る，取る.

Unnuyeivo (ûhnnŭeivŏ). Kl. Kam. 狭い，窮屈な.

Unnuchívka. （動）目を細める.

Unta. Mos. 船尾（⇒ *un-shamu-ita*），船の後部； *unda* とも言う.

Úntara. （動）住む，暮らす. （名）住民，住人，人々.

Úntakh. （動）呼ぶ，招く（客に）.

Úntra. （地）カルサコフ（Karsakov, Карсаков）の西方 2½露里にあるアイヌと日本人の混住の村.

Úntrin'. （名）男性の名.

8310 *Únu.* （名）母親. Dav. *unu,* 母さん，母親. （動）*unù,* 筬（おさ）に通す. *Akh-`,* 糸を筬に通す. ⇒ *yuunù.*

Unuyè. （動）（唇を染める際，そのかき傷に）釜の煤を塗る，*máchiri unuyè*； ⇒ *sinuyè*

Unukara. Mos. *ogonno shiomo unukara* という言い回しの中で：，私は長いことお前に会わなかった； 見える.

U-nukaru. Mos. 見る，見える.

Unuma. Dav. *Unumani.* Kl. Sakh. 晩. Dav. — ⇒ *onuman.*

— *shirikunniva.* Dav. 輝きを失う（原文では *tirikunniva*）.

— *ebi.* Dav. 昼食，食事.

Unumanin anguru. Dav. 夕方ごろ； Pf. によると，*onumani nan***go**r*o*（*nankorô* とも言う）きっと晩になるだろう，あるいは，晩になるかもしれないだろう.

Unumano ebi itoguta. Dav. 昼食（食事）の前に.

Unts pash' pash'. Dav. ほこり.

8320 *Uncha-kina.* Mos. 穀草植物の名.

Únchi, úndzhi とも言う. （名）火. *Unchi.* Fyur. 火

— *iná***u**, 火の神に捧げられるイナウ（ina**u**, ина**y**）.

— *kamùj.* （名）火の神. （同）*tsiárye-kamuj* および *tsiárye-***g***utsi.*

'Унчи-карà. Гл. печь (борчовку на огнѣ).
— *кýсури*, см. *áнчи.*
— *мáу.* С. пламя, жаръ. *Унчи мау юхке*, сильное пламя. *Унчи мау исямъ*, пламени нѣтъ, пламя погасло.
— *нй.* С. боярка (дерево); чорныя ягоды сладки и съѣдобны, исключая горькаго зерна *(пи)*; это дерево съ колючками; ягоды любятъ медвѣди.
— *пàсь*, или — *пась пàсь.* С. пепелъ.
Уншамуита. Мос. доски на кормѣ корабля; корма.
Унъ. Мос. знакъ родительнаго падежа; первоначально означаетъ заднюю часть корабля (см. *унта*), и можетъ означать прибавленіе, непосредственное слѣдствіе; въ началѣ словъ, кажется, означаетъ „переходъ"; въ концѣ глаголовъ, кажется, означаетъ „продолженіе или полноту дѣйствія". *И-каракунэ-гуру нэпъ ита-унъ*, эти племянники что говорятъ они между собою? *(ита-унъ* сокр. вмѣсто *итаку-унъ).*
8330. *Унэ́кане.* Нар. насупротивъ, vis-á-vis.
Уогокино. Мос. постепенно, мало по малу.
Уоконо-ике. Мос. названіе растенія.
Уома (ŭŏmăh). Кл. Кам. другъ.
Уóмаре, или *уóмари.* Гл. прибирать къ мѣсту, закупорить, уложить (вещи при отъѣздѣ). Мос. вносить, убирать (со стола послѣ обѣда рюмки, тарелки).
Уомойну. Мос. быть привыкшимъ, дружественнымъ, искреннимъ.
Уомоккуръ. Кл. Кам. дружба.
Уопóмпа, одинъ за другимъ, гуськомъ. — *омàнъ*, итти гуськомъ.
Уори. Мос. ровъ, каналъ; отъ *ори*, рыть, копать, (и *увори*, ソヲウ).
'Уоси, суставъ.
8340. — *пóни*, суставныя кости, напр. кости carpi (запястья).
— *ýтуру*, суставъ (между костями).
Удхъ-посóре, проколоть насквозь; см. *посóре.*
Уоше. Мос. (セヲウ), лаять, выть, ревѣть, мычать.

Únchi-karà. （動）（火の上で）焼く

— *kúsuri,* ⇒ *ánchi.*

— *máu.* （名）炎，熱． *Unchi mau yukhkye,* 強い炎． *Unchi mau isyam,* 炎がない，炎が消えた．

— *ni.* （名）サンザシ； 黒い実は甘く食用（苦い種子（*pi*）を除けば）； この木には棘がある； 実は熊が好む．

— *pàs',* あるいは— *pas' pàs'.* （名）灰．

Unshamuita. Mos. 船尾の板； 船尾．

Un. Mos. 生格の印； 元々は船尾を意味する（⇒ *unta*），さらに，追加や直接の結果を意味することができる； 語頭では「移行」を意味するようである； 動詞の語末では「行為の継続あるいは完結」を意味するようである． *I-karaku-ne-**g**uru nep ita-un,* この甥たちは互いに何を話しているのか？（*ita-un* は *itaku-un* の省略形）．

8330 *Unékanye.* （副）向かい合って，vis-á-vis

Uogokino. Mos. 徐々に，少しずつ．

Ukono-ikye. Mos. 植物の名．

Uoma (ūŏmāh). Kl. Kam. 友．

Uómarye, あるいは *uómari.* （動）（出発に際して身の回りの物を）片づける，栓をする，詰める． Mos. 運びこむ，片づける（食事の後，テーブルから酒盃，皿を）．

Uomojnu. Mos. なじんでいる，打ち解けている，誠実である．

Uomokkur. Kl. Kam. 友情．

Uopómpa, 次々に，一列になって． — *omàn,* 一列になって行く．

Uori. Mos. 堀，用水路； *ori*「掘る，掘り返す」から，（*uvori* ウヲリとも言う）．

Úosi, 関節．

8340 — *póni,* 関節の骨，たとえば，carpi（手首）の骨．

— *úturu,* 関節（骨と骨の間の）．

Uòkh-posórye, 突き抜く； ⇒ *posórye.*

Uoshye. Mos. （ウヲセ），吠える，吠える，吼える（？），（牛などが）もーと啼く．

Ўой-мўфтэ, см. *ой* и *вой*.
Упаканнашкй. Кр. полночь.
Упа́канноски. С. полночь.
Упа́ра. Гл. закоптѣть.
Упасъ (upāss). Ланг. Кур. Кл. Кам. снѣгъ.
Упа́хно. Прил. равный.
Упаши. Ланг. Юж. Сах. снѣгъ. *'Упашъ*. Кр. Ланг. Кам. снѣгъ. *Упашь*. Пал. снѣгъ.
Упи́пи. Прил. близкій другъ къ другу.
8350. — *ипѐ*, ѣсть безпрестанно.
— *мо́сири*, маленькіе разсѣянные острова, близкіе другъ къ другу.
Упи́письпоне. Нар. безпрестанно, очень часто.
— *ипѐ*, ѣсть безпрестанно.
Упись (ūpўhs). Кл. Кам. Ланг. Кур. Бальб. Кам.— Кур. десять.
Упо̀хъ. С. борьба. Гл. бороться.
Упўнъ. С. см. *убўнъ*. Гл. брызгать, бить въ лицо (о вѣтрѣ). *Ота̀ упўнъ*, песокъ летитъ въ глаза (при сильномъ вѣтрѣ).—С. мятель.
— *ю́фке*, мятель съ сильнымъ вѣтромъ.
Упшіоро. Мос. (ロヨレプウ), лоно (der Schooß).— (*Абашири котанъ упшіоро роке*. Мос. въ нѣдрѣ земли Абашири); воротникъ или шейная часть одежды; граница (отъ предыдущаго значенія).
— *омаре*. Мос. прижимать къ груди, обнимать; буквально: вносить въ шейную часть платья (レマヲロヨレプウ).
8360. — *роке*. Мос. внутри границъ.
Упъ. Мос. (プウ), молоки (рыбъ).
Ура̀. С. ушибъ. Гл. ушибить.
— *ура*. Мос. названіе растенія.
Ура̀й. С. язъ, заѣзокъ (на рѣкѣ для ловли рыбы). Кл. Кам. туманъ.
Ўрайбауси. Мос. названіе растенія, подобнаго Яп. *бо̀-фу̂* „береговой рожѣ".
Ўрайги. Мос. сражаться.
Ўрайке. Мос. сражаться (первоначально: убивать другъ друга).

Uoyà-múfte, ⇒ *oyà* および *voyà.*

Upakannashkì. Kr. 真夜中.

Upákannoski. （名）真夜中.

Upára. （動）煤だらけになる.

Upas (upāss). Lang. Kur. Kl. Kam. 雪.

Upákhno. （形）等しい.

Upashi. Lang. S. Sakh. 雪. *Úpash.* Kr. Lang. Kam. 雪. *Upash'.* Pal. 雪.

Upípi. （形）互いに近い.

8350 — *ipyè,* 絶えず食べる.

— *mósiri,* 互いに近くに散らばっている小さな島々.

Upípis'ponye. （副）絶えず，頻繁に.

— *ipyè,* 絶えず食べる.

Upis (ūpyhs). Kl. Kam. Lang. Kur. Bal'b. Kam.— Kur. 数詞の 10.

Upòkh. （名）戦い，（動）戦う.

Upùn. （名）⇒ *ubùn.* （動）はねかける，顔を打つ（風が）. *Otà upùn,* 砂が目に入る（強風の際に）. —（名）吹雪.

— *yúfkye,* 強風をともなう吹雪.

Upshioro. Mos. （ウプシヨロ），懐（ふところ）（der Schooƙ）. —（*Abashiri kotan upshioro rokye.* Mos. アバシリの地の奥に）； 衣服の襟あるいは首の部分； 境界（前述の意味から）.

— *omarye.* Mos. 胸に押し付ける，抱える； 字義通りは：衣服の襟の部分に入れる（ウプシヨロヲマレ）.

8360 — *rokye.* Mos. 境界の内部で.

Up. Mos. （ウフ），白子（魚の）.

Urà. （名）打撲. （動）打撲傷を負わせる.

— *ura.* Mos. 植物の名.

Uràj. （名）編み垣，簗（やな）（魚を捕獲するために川に置かれている）. Kl. Kam. 霧.

Urajbausi. Mos. 日本語の *bò-fú*[8] に似た植物の名.

Urajgi. Mos. 取っ組み合いのけんかをする.

Urajkiye. Mos. 取っ組み合いのけんかをする（元々は：互いに殺し合う）.

(8) ロシア語訳として береговой рожѣ と書かれているが，不明。

Ура́йки, правильнѣе *утра́йки*. Гл. умерщвлять другаго (человѣка), воевать. С. война.

Ура́йнэжина. С. лекарственная трава (съѣдобна, но ѣдятъ ее мало).

Ура́ка. С. печень (только у рыбъ). Кл. Кам. (ūrāhkă), печень.

Уралаткйва. Пал. красно.

Ура́мпахтэ. Гл. угрожать.

8370. *Ура́мпое*. Гл. баловать, шалить (ухватить, поймать за подолъ дѣвицу); см. *кйсьма*.

Урамуа. Ланг. Юж. Сах. низкій. Дав. низко; см. *орамъ-ва*.

Урамусшюу. Дав. котликъ; см. *орамъ-су*.

Урамъ-ха́йта, или *трамъ-ха́йта*. Нар. безумно, безъ размышленія.

Ура́нкарабаре, или *ура́нкарапаре*. С. Аинскій (большой) способъ здороваться. Гл. здороваться по этому способу (на корточкахъ).

Ура́нкара-кара. Гл. сблизиться, помириться.

Ура́нуэъ. С. товарищъ, другъ. Гл. подружиться.

'*Урара*. С. туманъ. Лапер. (hourara), небо, твердь.

— *аунъ*. Лапер. (hourara haûne), облака.

Ура́ре, или *ура̀*. Гл. ушибить. С. ушибъ. *Кема̀* —, *тэ́ки* —, ушибъ ногъ, рукъ.

Ура́ри. С. чаща (лѣсная). Ланг. Юж. Сах. Кл. Сах. облако. Дав. 1. воздухъ. 2. облако. 3. повихнуть, вывихнуть. Мос. туманъ.

Урари анъ. Дав. пасмурно.

8380. *Ураріацъ*. Кл. Сах. туманъ. Дав. туманъ; по Пф. ツアリラ|ウ, *ураріацъ*, туманно, отъ *урари*, туманъ и *ацъ*, нападать. Н: *асъ*—появляться.

Ураруи. Мос. названіе маленькой прѣсноводной рыбы.

Уратакъ (ūrătăk). Ланг. Кур. Кл. Кам. облако.

'*Урататкива*. Ланг. Кам. красный.

'*Урататкиканану*. Кр. желтый.

'*Уратиткива*. Кр. красной. Пал. красно.

Ураукетуба. Мос. обхожденіе, обращеніе, сношеніе.

Уре. Мос. нога.

Уреа́хкуци. С. область tarsi.

Урєбоке-чуппъ. Мос. восьмой мѣсяцъ года.

8390. *Уребокита́мбе*. С. октябрь.

*U**r**ájki,* より正しくは *ut**r**ájki.* （動）他の者を（人を）殺す，戦う．（名）戦い．

Urájnekina. （名）薬草（食用，しかし食べる人はほとんどいない）．

Uráka. （名）肝臓（魚のもののみ）． Kl. Kam.（ūrāhkă），肝臓．

Uralatkíva. Pal. 赤く．

Urámpakhte. （動）脅す．

8370 *Urámpoye.* （動）甘やかす，ふざける（娘の裾をつかむ）； ⇒ *kís'ma.*

Uramua. Lang. S. Sakh. 低い． Dav. 低く； ⇒ *oram-va*

Uramusshyuu. Dav. 小さい釜； ⇒ *oram-su.*

Uram-khájta, あるいは *tram-khájta.* （副）理性を失って，よく考えないで．

Uránkarabarye, あるいは *uránkaraparye.* （名）アイヌの（大きな[9]）挨拶を交わす方法．（動）この方法で挨拶を交わす（しゃがんで）．

Uránkara-kara. （動）親しくなる，仲直りする．

Uránuv. （名）仲間，友．（動）友達になる．

Úrara. （名）霧． Lapyer. （hourara），空，天空．

— *aun.* Lapyer. （hourara haûne），雲（複数）．

Urárye, あるいは *urà.* （動）打って痛める．（名）打撲． *Kyemà* —, *téki* —, 足の打撲，手の打撲．

Urári. （名）茂み（森の）． Lang. S. Sakh. Kl. Sakh. 雲（単数）． Dav. 1．空気． 2．雲（単数）． 3．脱臼する，～の関節をはずす． Mos. 霧．

Urari an. Dav. 曇っている．

8380 *Urariats.* Kl. Sakh. 霧． Dav. 霧； Pf. によると，ウーラリアツ， *urariats,* 霧に覆われて， *urari*「霧」および *ats*「襲う」から． N： *as'* — 発生する．

Urarui. Mos. 小さな淡水魚の名．

Uratak (ūrătăk). Lang. Kur. Kl. Kam. 雲（単数）．

Úratatkiva. Lang. Kam. 赤い．

Úratatkikananu. Kr. 黄色い．

Úratitkiva. Kr. ～が赤い． Pal. 赤く．

Uraukyetuba. Mos. 応対ぶり，態度，関係．

Urye. Mos. 足．

Uryeákhkutsi. （名）tarsi（足根（骨））の部分．

Uryebokye-chupp. Mos. 1年の8番目の月．

8390 *Uryebokitámbye.* （名）10月．

---

(9) большой の訳語。

Урей. Мос. вилообразное древко на орудіи для рыбной ловли.

Уре́йкеськоро, брать имя умершаго (буквально: брать постоянное имя; см. *тре*, *ке́сьва* и *корд*); см. *оконо* и *кайно*.

Уре́итэхкону́мпа. Гл. сдавить обѣими руками.

— *а́ни тра́йки*, задушить руками.

Уремекка. Мос. (カツメレウ), ногти пальцевъ ноги.

Уре́наськоро. Гл. брать пригоршнями (отъ *урѐй-аси́кине-корд*).

Уреннива, оба, и тотъ и другой; съ обѣихъ сторонъ. Син. *уге́кота*.

Уре́нька. С. согласіе, соглашеніе, миръ; см. *тренька*.

— *ре*, соглашать,—ся; сосчитанное найти вѣрнымъ (отложить въ сторону). *Итàхъ уренькарѐ*, согласиться на словахъ (въ разговорѣ). *Ка́мне уренькарѐ*, провѣрить написанное (слова неправильно написанныя зачеркнуть, а исправленныя написать). Пт. уговаривать.

8400. — *хемакà*, условіе состоялось, согласіе установилось.

Уре́нькоаси. Гл. сидѣть сложивъ ноги калачикомъ (по Аинскому обычаю). Син. *учи́нькорась*.

Урепо. Мос. нога. Лапер. подошва ноги.

Урепокъ (ūrehpŏk). Кл. Кам. подошва.

Уре́ске. Гл. воспитывать; см. *тре́ске*.

Уре́туконо. Гл. отсидѣть (ногу), перележать (руку). С. ползаніе мурашекъ, онѣмѣніе (отъ перележанія).

Уре́хреку. Гл. угадывать.

Уре́ци. С. красный трепангъ.

Урешиба. Мос. обхватывать, вмѣщать въ себя, заключать въ себѣ.

Урù. Геогр. рѣчка въ 40 верстахъ съ сѣверу отъ Мануи (и деревня (Шм.) для ловли нерпъ).—Мос. шкура, мѣхъ.

8410. *Уривáхне*. С. близнецы.

Урики, или *у́руки*. С. вошь. Син. *тра́си*. Кл. Сах. вошь. Дав. 1. вошь. 2. вшивый. Мос. вошь (и *уруки*).

Урùль. Кр. урилъ (птица).

Uryej. Mos. 魚を獲るための道具にあるフォーク状の竿.

Uryéjkyes'koro, 死者の名を得る（字義通りは：変わらない名を得る； ⇒ *tryе, kyés'va* および *korò*）； ⇒ *okono* および *kajno.*

Uryéitekhkonúmpa. （動）両手で圧迫する.

— *áni trájki,* 手で絞め殺す.

Uryemyekka. Mos. （ウレメツカ），足の指の爪.

Uryénas'koro, （動）手のひらで受ける（*uryèj-así-kinye-korò* から）.

Uryenniva, 両方，どちらも； 両側から. （同）*ugyékota.*

Uryén'ka. （名）同意，合意，平和； ⇒ *tryen'ka.*

— *rye,* 同意させる，同意する； 勘定されたものを間違いないと認める（脇へのけて置く）. *Itakh uryen'karyè,* 言葉で合意する（話し合いの中で）. *Kámpye uryen'karyè,* 書かれたものを点検する（線を引いて誤って書かれた語を消して，訂正された語を書く）. Pt. 説得する.

8400 — *khyemakà,* 条件が整った，合意がなった.

Uryén'koasi. （動）胡坐をかいて座る（アイヌのしきたりに習って）. （同）*uchín'koras'.*

Uryepo. Mos. 足. Lapyer. 足の裏.

Uryepok (ūrehpŏk). Kl. Kam. 足の裏.

Uryéskye. （動）育てる； ⇒ *tryéskye.*

Uryétukono. （動）長座して（足を）しびれさせる，寝ながら身体で圧迫して（手を）しびれさせる. （名）（しびれて）ぞくぞくすること，（長座して）しびれること.

Uryékhryeku. （動）推量する.

Uryétsi. （名）赤いナマコ.

Uryeshiba. Mos. 抱く，懐に入れる.

Urì. （地）マヌヤ（Manuya, Мануя）の北方 40 露里にある小川（およびアザラシを捕獲するための村（Shm.））. — Mos. 毛皮，毛皮（加工された）.

8410 *Urivákhnye.* （名）双生児.

Úriki, あるいは *úruki.* （名）シラミ. （同）*trási.* Kl. Sakh. シラミ. Dav. 1. シラミ. 2. シラミだらけの Mos. シラミ（*uruki* とも言う）.

Uril'. Kr. ヒメウ（鳥）.

Уринга. Дав. заготовить. Н.
Урингава. Дав. готово. Н.
'*Урири*. С. урилъ (чорная морская утка съ длинной шеей). Мос. урилъ.
Уротци. Геогр. Шм. Аинская деревня въ маленькой бухтѣ Энунтомари къ югу отъ р. Орокесъ; рѣка еще южнѣе.
Урý. Ланг. Сѣв. вост. Сах. человѣкъ. Мос. шкура, мѣхъ. Геогр. рѣка и Аинское селеніе въ 57 верстахъ къ западу отъ Карсакова.
— *ирудѐ*, или *урý-эрудѐ*. Гл. здороваться. Син. *умурáйпа*.
Урукàй, несовсѣмъ, ненавсегда. — *омàнъ*, уйти ненавсегда (напр. съ острова); такъ, безъ дѣла; ненадолго.
8420. — *асинь-ова!* выйди не надолго (выдь на минутку)!
— *омàнъ*, прогуливаться, выйти такъ, безъ особенной нужды. Син. *яй-асинь*.
Урукнеу. Мос. названіе одного вида морской раковины.
Урукòй. С. правобокая камбала безъ звѣздъ на спинѣ; см. *сúмонь-чебъ* и *хáреки-чебъ*.
Урупирука. Дав. живи благополучно. Н: см. *уру-эруэ*.
Урупнъ. Мос. красная сёмга; островъ Урупъ.
Урупь. Кр. 21-й Курильскій островъ (20-й по счёту Миллера).
'*Уруру*. С. берегъ, край, канава (для стока воды).
Урушіушпи. Дав. вещь; по Пф. кажется *орошi-ушпе*=*орошибе*, приказаніе; см. *оруспе*.
Урý-эрудѐ (уру-ирудѐ, урý-рудѐ). Гл. здороваться (при встрѣчѣ).
Уръ. Кр. платье.
8430. *Усà*. С. горящій уголь.
Усай-этокогò, или *усь-этокò*, конецъ (палки, бревна и под.).
Усáйкара. Гл. шутить надъ кѣмъ, осмѣять.
Усáмбе. С. хозяйство, вещи въ дому; вар. *усаáмбе*.
— *корò áйну*, состоятельный человѣкъ (не бѣдный).
— *окàй*, большое хозяйство, богатство.

Uringa. Dav. 準備しておく． N.

Uringava. Dav. 用意ができている． N.

Úriri. （名）ヒメウ（首の長い黒い海のカモ）． Mos. ヒメウ．

Urottsi. （地 Shm.）オロケス（Orokyes, Орокесъ）川の南方にあるエヌントマリ（Enuntomari, Энунтомари）の小さな入江にあるアイヌの村；さらに南方にある川．

Urù. Lang. N. E. Sakh. 人． Mos. 毛皮, 毛皮（加工した）． （地）カルサコフ（Karsakov, Карсаков）の西方 57 露里にある川およびアイヌの村．

— *iruyè,* あるいは *urù-eruyè.* （動）挨拶を交わす． （同）*umurájpa.*

Urukàj, あまり～でない，永遠にというわけではく． — *omàn,* しばらく去る（たとえば，島から）； なんとなく，用事もなく； 長期の予定ではなく．

8420 — *asin'-ova!* ちょっと出て来い！

— *omàn,* ぶらつく，これといった目的もなく，特別な必要もなく出かける． （同）*yaj-asìn'.*

Urukkyeu. Mos. 海の貝の一種の名．

Urukòj. （名）背に星のない右カレイ； ⇒ *símon-chyeb* および *kháryeki-chyeb.*

Urupiruka. Dav. 息災に暮らせ． N： ⇒ *uru-erue.*

Urupp. Mos. 赤いサーモン； ウルプ（Urup, Урупъ）島．

Urup. Kr. 21 番目のクリルの島（ミッレル（Millyer, Миллер）の計算では 20 番目）．

Úruru. （名）岸，はずれ，溝（排水のための）．

Urushiushpi. Dav. 物； Pf. によると，*oroshi-ushpye* = *oroshibye*「指図」のようである； ⇒ *oruspye.*

Urù-eruyè (uru-iruyè, urù-ruyè). （動）挨拶を交わす（出会った際に）．

Ur. Kr. 衣服．

8430 *Usà.* （名）燃えている炭．

Usaj-etokogò, あるいは *us'-etokò,* （棒，丸太などの）先．

Usájkara. （動）（誰かを）からかう，嘲笑する．

Usámbye. （名）世帯道具，家具； （粗）*usaámbye*

— *korò ájnu,* 裕福な人（貧しくない）．

— *okàj,* 大世帯，富．

Уса́мбе-окàй а́йну, богатый человѣкъ.
— *укосарайѐ*, раздѣлять между собою имущество (наслѣдство).
— *эуко́йтахъ*, переговоръ о хозяйствѣ.
Уса́муси. Гл. сколачивать (доски).
8440. *Уса́нта*. Нар. рядомъ, возлѣ, подлѣ. — *окàй*, жить рядомъ.
Усанто. С. сѣни.
Усарайѐ. Гл. раздѣлять между собою (добычу); иначе *уко-усарайѐ*.
Уса́ре. С. сѣверовосточный вѣтеръ (для Тóбучи волненіе только въ озерѣ), сѣверный вѣтеръ *(кой исямъ)*.
Уса́тохни (уса́тухни), или *уса́туфпе*. С. палочки для схватыванія горячихъ углей (при закуриванiи).
Усатъ (uŝăth). Кл. Кам. уголь.
Уса́хпа. Прил. различный, разный. Нар. въ разныхъ мѣстахъ, въ разныя стороны. — *камỳй*, разные боги. — *окàй*, жить порознь, въ разныхъ мѣстахъ. — *омàнъ*, разойтись, разбрестись (съ праздника).
Уса́хтрамо, или *уса́хтраму*, лучше *траму-усахъ-траму*, или *трамъ-эусàхъ*. Гл. сомнѣваться, безпокоиться, подозрѣвать. С. сомнѣніе, подозрѣніе, безпокойство.
Усацъ. Кл. Сах. уголь (горящій, пылающій) Дав. уголь съ огнемъ. Н: объяснимо чрезъ *усах*, т. е. Яп. правописаніемъ.
Усе. Мос. грѣть, нагрѣвать.
Усй. Гл. мазать. *Ке усй*, мазать мазью, красить, лакировать. С сургучъ, вакса, лакъ. Мос. потокъ. Мос. *уси (ушъ* или *усъ)* имѣетъ въ смыслѣ прилагательнаго значеніе „широкій“, какъ глаголъ значитъ „растягиваться, простираться, достигать“; употребленная какъ частичка, она образуетъ прилагательныя, которыя означаютъ владѣніе или одержимость; однакожъ онѣ могутъ принимать иногда и глагольный или существительный смыслъ; свойство означающая частичка.
8450. — *амà*, или — *ива́нке*, запечатать (письмо).
— *карà*, красить, раскрашивать (домъ).

Usámbye okàj ájnu, 金持ち.

— *ukosarajyè,* 互いの間で財産（遺産）を分ける.

— *eukójtakh,* 家政についての交渉.

Usámusi. （動）叩いて接合する（板を）.

Usánta. （副）隣に，すぐそばに，近くに. — *okàj,* 隣に住む.

8440 *Usanto.* （名）玄関の間.

Usarajyè. （動）互いの間で分ける（獲物を）； *uko-usarajyè* とも言う.

Usárye. （名）北東風（トブチ（Tóbuchi, Тóбучи）にとっては湖のみのうねり），北風（*koj isyam*）.

Usátokhni (usátukhni), あるいは *usátufpye.* （名）燃えた炭をつかむ箸（喫煙の際の）

Usat (usăth). Kl. Kam. 炭.

Usákhpa. （形）違った，いろいろな. （副）いろいろな場所で，四方へ. — *kamùj,* いろいろな神々. — *okàj,* 別々に，いろいろな場所で暮らす. — *omàn,* 別れる，方々に散る（祭りから）.

Usákhtramo, あるいは *usákhtramu,* より良くは *tramu-usakhtramu,* あるいは *tram-eusàkh.* （動）疑う，心配する，嫌疑をかける. （名）疑い，嫌疑，心配.

Usats. Kl. Sakh. 炭（燃えている，あかあかと燃える）. Dav. 火のついた炭. N：*usakh*[10] によって，つまり日本語の正書法によって説明できる.

Ûsye. Mos. 暖める，熱くする.

Usì. （動）塗る. *Kye usi,* 軟膏を塗る，色を塗る，漆を塗る. （名）封蠟，蠟，漆. Mos. 流れ. Mos. *usi (ush* あるいは *us)*は「広い」という形容詞の意味を持ち，動詞としては「大きくなる，広がっている，達する」を意味する；小詞として使われると，支配や囚われを意味する形容詞をつくる； しかし，時に動詞あるいは名詞の意味も帯びる； 特質を意味する小詞.

8450 — *amà,* あるいは— *ivánkye,* 封印する（手紙を）.

— *karà,* 色を塗る，いろいろな色で塗る（家を）.

(10) 不明。

Усй-кокáри, ваксить, намазать ваксою *(кирò —)*. *Уруси-но-ки* по Яп. значитъ „лаковое растеніе" (Коршъ).

— *пóни*. Пт. кости запястья.

Усиккарапаре. С. сильная и искренняя склонность.

Уси-оой. Кл. Мат. служитель, служанка.

Усирáбукуну. Гл. спорить (о богатствѣ, силахъ). Прил. равносильные, способные побѣждать другъ друга. *Утáсьпа* —, могущіе поспорить другъ съ другомъ, равносильные.

Усирáнкора-утара, родственники, односемейные.

Усирáнкоре, родственники, родные, земляки.

Усйсьпонъ, ничкомъ; внизъ лицомъ. — *нэ*, лежать внизъ лицомъ. — *хáцире*, падать внизъ лицомъ.

8460. *Усйугъ* (ûšiug). Кл. Кам. служитель, служанка.

Усйху. Кр. слуга.

Уска. Кл. Кам. погашать.

Усницару. Геогр. Бѣлк. рѣчка и Аинское селеніе въ 159 верстахъ къ югу отъ Кусуная; у Шмидта Ундсикоронай.

Усóнке. С. собственное женское имя.

Усóннай. Геогр. Аинско-Японское селеніе въ 3½ верстахъ къ западу отъ Карсакова.

Успè. С. затычка, задвижка, пробка. *Абà-успè*, дверь (задвижная). *Сабà-успè*; см. *сабà*; сравни *коро* и *гуру*.

Уссу. Геогр. 1. мысъ въ 43 верстахъ къ югу отъ Кусуная. 2. Аинское селеніе въ 98 верстахъ къ сѣверу отъ Кусуная. 3. Аинско-Японское селеніе въ 102 верстахъ къ сѣверу отъ Кусуная.

Устолонай. Геогр. — *ну*. Геогр. Шм. Японская и Аинская деревня въ губѣ d' Estaing.

Устоски. Геогр. Шм. мысъ въ губѣ d' Estaing.

8470. *Усугумонайбу*. Геогр. рѣчка въ 209 верстахъ къ югу отъ Кусуная.

Усурй. Бѣлк. *Уссурй*. Геогр. (или Вентвесапъ), Аинско-Японское селеніе въ 97 верстахъ къ сѣверу отъ Кусуная.

Усуркумá. Кр. гольцы.

Усуру. Геогр. Шм. (Ussuru), губа d' Estaing на западномъ Сахалинскомъ берегу, заливъ Усуро.

Usì-kokári, 蠟を塗る（*kirò* —）. *Urusi-no-ki* は，日本語で「漆の木」を意味する（コルシュ（Korsh, Коршъ））.

— *póni.* Pt. 手首の骨.

Usikkaraparye. （名）強い，心からの気持ち.

Usi-ooj. Kl. Mat. 男性の使用人，女性の使用人.

Usirábukunu. （動）（富，権力が）ひけをとらない. （形）同じ力の，お互いに勝つことができる. *Utás'pa* —, お互いにひけをとらない，同じ力の.

Usiránkora-utara, 親戚，同族.

Usiránkorye, 親戚，同郷人.

Usís'pon. うつ伏せに； 顔を下にして. — *ne,* うつ伏せに横たわる. — *khátsirye,* うつ伏せに倒れる.

8460 *Usiu***g** (ûsiug). Kl. Kam. 男性の使用人，女性の使用人.

Usíkhu. Kr. 下男（下女）.

Uska. Kl. Kam. （火・明かりを）消す.

Usnigaru. （地）Byelk. クスナイ（Kusunaj, Кусунай）の南方 159 露里にある小川およびアイヌの村； シュミット（Shmidt, Шмидт）ではウンドゥシコロナイ（Undsikoronaj, Ундсикоронай）.

Usónkye. （名）女性の名.

Usónnaj. （地）カルサコフ（Karsakov, Карсаков）の西方 3½露里にあるアイヌと日本人の混住の村.

Uspyè. （名）塞ぐこと，閂，栓. *Abà-uspyè,* 戸（スライド式の）. *Sabà-uspyè,* ⇒ *sabà*； *koro* および **g***uru* を比較のこと.

Ussu. （地） 1．クスナイ（Kusunaj, Кусунай）の南方 43 露里にある岬. 2．クスナイの北方 98 露里にあるアイヌの村. 3．クスナイの北方 102 露里にあるアイヌと日本人の混住の村.

Ustomonaj. （地）— *pu.* （地 Shm.）d' Estaing 湾にある日本人とアイヌの混住の村.

Ustoski. （地 Shm.）d' Estaing 湾の岬.

8470 *Usugumonajbu.* （地）クスナイの南方 209 露里にある小川.

Usurì. Byelk. *Ussurì.* （地）（あるいはヴェントゥヴェサン（Vyentvesan, Вентвесан），クスナイの北方 97 露里にあるアイヌと日本人の混住の村.

Úsurkuma. Kr. 樹木のない山頂.

Usuru. （地 Shm.）（Ussuru），サハリン西岸の d' Estaing 湾，ウスロ（Usurò, Усурò）湾.

Усу́ске. Гл. дрожать (отъ холоду). С. дрожь, потрясающій ознобъ; иначе *усу́ське.*

Усшка. Дав. тушить.

Усъ, или *ушъ.* Мос. см. *уси*, какъ частичку. Дав. обуваться.

Усь. Гл. гаснуть, потухать, оканчиваться, обувать. *Кирò усь*, обувать сапоги.

— *ка.* Гл. погасить, потушить, задуть (свѣчу).

— *кусу анъ*, надѣваетъ. *Кирò у́сь кусуанъ*, надѣваетъ сапоги.

8480. — *этокò*, или *усай-этокогò*, конецъ (палки, бревна).

'Уськуй. С. заднепроходное отверстіе. Син. *си́пуй.*

— *омù.* С. запоръ, невозможность испражняться.

— *осè*, или — *порò.* Прил. робкій, трусливый.

— *та́мпуусь.* С. запоръ, невозможность испражняться.

Усю. С. слуга, рабъ. — *у́тара*, слуги, рабы.

Утà. С. трепангъ. Гл. сбивать шелуху съ риса. Син. *итàпъ.* Мос. трипангъ, съѣдобное морское животное.

Утабурè. Гл. сжать (руку въ кулакъ).

Утакара. Мос. лично или искренно разговаривать (говорить другъ съ другомъ).

Утакарарипъ. Мос. названіе черепокожнаго животнаго.

8490. *Утангàй*, или *утанàй*, высокій сортъ Японскаго чаю (чай съ узенькими листьями).

Утàнъ. С. забереги.

Ута́оске. Гл. высѣчь. *'Уськуй ута́оске*, высѣчь по задницѣ. Син. *опараскетà.*

'Утара, народъ, люди, родъ, племя, человѣкъ.—*'Утаре*, множественное отъ *у́тара.* Мос. товарищъ (служитъ къ образованію множественнаго числа, если рѣчь о лицахъ), слуга, служитель.

Утари. Мос. товарищъ.

— *иньки.* Дав. толпа.

Ута́са. Гл. посѣщать, приходить въ гости, гостить.

— *у́тара*, общество гостей, компанія, посѣтитель, гость.

Утаса́нкуру, посѣтитель, гость (слово мало употребительное; лучше *ута́са-у́тара*).

Usúskye.（動）震える（寒さで）．（名）震え，ひどい悪寒；　*usús'kye* とも言う．

Usshka.　Dav.（火・明かりを）消す．

Us,　あるいは *ush.*　Mos.　⇒　*usi.*　小詞として．　Dav.　履物をはく．

Us'.（動）消える，終わる，履物をはかせる．　*Kirò us',*　長靴をはかせる．

—　*ka.*（動）（火を）消す，（ろうそくを）吹き消す．

—　*kusu an,*　身につける．　*Kirò ús' kusuan,*　長靴をはく．

8480　— *etokò,*　あるいは *usaj-etokogò,*（棒，丸太の）先．

Ús'kuj.（名）肛門．（同）*sípuj.*

—　*omù.*（名）便秘，排便できないこと．

—　*osyè,*　あるいは— *porò.*（形）臆病な，小心な．

—　*támpuus'.*（名）便秘，排便できないこと．

Usyù.（名）下男（下女），奴隷．　— *útara,*　下男（下女）（複数），奴隷（複数）．

Utà.（名）ナマコ．（動）米の脱穀をする．（同）*itàp.*　Mos.　ナマコ，食用の海の動物．

Utaburyè.（動）握る（拳を）．

Utakara.　Mos.　個人的に，あるいは率直に話をする（お互いに話しあう）．

Utakararip.　Mos.　甲殻動物の名[11]．

8490　*Utangàj,*　あるいは *utanàj,*　日本茶の高級品（細い葉の茶）．

Utàn.（名）（帯状に張った）岸辺の氷．

Utáoskye.（動）（罰として）鞭打つ．　*Ús'kuj utáoskye,*　尻を鞭打つ．（同）*oparaskyetà.*

Útara,　国民，人々，一族，家系，人．　— *Útarye, útara* の複数形．　Mos.　仲間（人についていうとき，複数形をつくる働きをする），下僕，奴隷．

Utari.　Mos.　仲間．

—　*in'ki.*　Dav.　群集．

Utása.（動）訪ねる，客になる，客として滞在する．

—　*útara,*　客仲間，一行，訪問者，客．

Utasánkuru,　訪問者，客（あまり使われない語；*utása-útara* の方が良い）．

---

(11)　『藻汐草』原本では，ヒトデと書かれている。

Утасáнкуру-ýтара, общество гостей.

8500. *Утáсьпа*, взаимно, другъ друга. — *у мéньки*, обрить другъ друга.

Утáсьпано. Нар. взаимно, другъ друга, поочереди, въ замѣнъ одинъ другаго. Син. *исúнне* и *ирутáсьпано*.

Утáсьпаре-кане, попеременно, поочередно. *Сетà утáсьпареканe исáуфтэ*, перемѣнять поочередно передовыхъ собакъ.

Утасьпауни́ске. Гл. торопить другъ друга.

Утáхта, сокращеніе *ýтара-охта*; см. *сне-утáхта*.

Утáхке. Гл. штопать, заплату класть, починять (платье, *имù* —).

Уташаре. Мос. противопоставленный другъ другу; быть различнымъ другъ отъ друга.

Уташиба. Мос. взаимный (バレタウ).

Утò. С. дверь

— *успè*, дверь.

8510. *Утобàсь-экарà*. Гл. плюнуть съ гнѣвомъ, плюнуть съ досады; см. *тобасè*.

Утокòй-корò. С. другъ, пріятель.

Утоку-икоро. Мос. познаніе, сознаніе.

Утóмуйе. С. смута, сплетня. — *карà*, сплетничать.

Утонúнь. С. голень, берцо. — *пóни*, кости берца; см. *áне-пóни* и *тýвс-пóни*.

Утонкóни. Мос. завалъ шеи, воспаленіе въ горлѣ.

Утóнта-рéко. С. прозвище, не настоящее имя (имя не послѣ умершаго).

Уторенъ. Мос. завёртывать, обвязывать, обхватывать, захватить, особенно руками.

Уторóва, сокр. *ýтуру-óрова*. *Сúммонъ уторóва аракà*, боль въ правомъ боку. *Сúммонъ уторóва сúся áйну*, кривой (слѣпой) на правый глазъ.

Утохтòмъ. С. склонъ. *Нубури* —, склонъ горы. *Кúпери* —, склонъ морскаго берега.

8520. *Утрайки* Гл. умерщвлять, воевать; см. *урайки*.

Уттапупару. Кр. скатъ.

Уттоба-кина. Мос. (ナキバトツウ), названіе плодоноснаго растенія похожаго на Яп. *сикими*.

Утуба. Мос. отличный другъ отъ друга, неравной величины.

Utasánkuru-útara, 客仲間.

8500 *Utás'pa,* 相互に，お互いを． — *u myén'ki,* お互いの（頭を）剃る.

Utás'pano. （副）相互に，お互いを，順々に，交代で． （同）*isínnye* および *iru-tás'pano.*

Utás'parye-kanye, 交互に，順番に． *Syetà utás'paryekanye isáufte,* 順番に先頭の犬を替える.

Utas'paunískye. （動）互いをせき立てる.

Utákhta, útara-okhta の省略形； ⇒ *snye-utákhta.*

Utákhkye. （動）かがる，継ぎを当てる，修繕する（*imi* — 着物を修繕する）.

Utasharye. Mos. 互いに対照的な； 互いに異なっている.

Utashiba. Mos. 相互の（ウタシバ）

Utò. （名）戸.

— *uspyè,* 戸.

8510 *Utobàs'-ekarà.* （動）怒って（唾，痰を）吐く，いまいましくて（唾を）吐く； ⇒ *to-basyè.*

Utokòj-korò. （名）友，親しい知人.

Utoku-ikoro. Mos. 認識，意識.

Utómujye. （名）騒動，デマ． — *karà,* デマを流す.

Umonìn'. （名）脛，下腿． — *póni,* 脛の骨； ⇒ *ánye-póni* および *túvye-póni.*

Utonkoni. Mos. 首の閉塞（症），のどの炎症.

Utónta-ryéko. （名）本名ではなくあだ名（故人から取ったものでない名）.

Utoryen. Mos. （とくに手で）包む，巻きつける，抱く，引っつかむ.

Utoróva, úturu-órova の省略形． *Símmon utoróva arakà,* 右脇の痛み， *Símmon utoróva sísya ájnu,* 右目がつぶれた（見えない）人.

Utokhtòm. （名）斜面． *Nuburi* —, 山の斜面． *Kípyeri* —, 海岸の斜面.

8520 *Ut**r**ajki.* （動）殺す，戦う； ⇒ *u**r**ajki.*

Úttapuparu. Kr. ガンギエイ.

Uttoba-kina. Mos. （ウツトバキナ），日本語の *sikimi* に似た，実をつける植物の名.

Utuba. Mos. 互いに異なった，違う大きさの.

Утубешину. Мос. (ヌレベツウ), кушанья и напитки, которые подаются при прощаніи или при траурныхъ празднествахъ.

Утуккунума. Дав. волосъ.

Утýпа-áйну, ненавидящіе другъ друга послѣ ссоры, разбранившіеся окончательно (не ходятъ другъ къ другу и даже не смотрятъ другъ на друга при встрѣчахъ).

Утурà. Нар. рядомъ, вмѣстѣ. — *омàнъ*, итти съ кѣмъ вмѣстѣ.

Утурей, въ сокращеніи *урèй*, оба, и тотъ и другой (глазъ, рука, нога, но не человѣкъ). — *сисъ аракà*, оба глаза болятъ.

Утуренъ. Мос. завёртывать, обвязывать, обхватывать, схватывать вмѣстѣ.

8530. — *теке*. Мос. обѣ руки. *Утуренъ-теккору*, схватить обѣими руками; *теккору* сокращеніе вмѣсто *теке-кору*.

Утуринъ теги. Дав. руки. *Утуринъ*. Мос. обхватывать, схватывать вмѣстѣ, соединять (иначе *уторенъ*).

'Утуру. С. промежутокъ, незанятое пространство, пазъ (между бревнами), суставъ (двухъ костей), перемѣжка (въ занятіи), свободное время, время, часть времени, сторона. Дав. острый, не тупой. Мос. иначе *турý*, граница, мѣсто соединенія, промежутокъ.

— *áйну*, самъ-другъ, вдвоемъ.

— *исáнно*, безпрестанно (*икý*, *инè*, *óнке*).

— *исàмъ*, безъ промежутка, сплошь.

— *кетà*, между.

'—˘ *кетàнъ*. Прил. послѣдующій, слѣдующій, второй, третій и пр.

— *корò*. Прил. рѣдкій, съ большими промежутками. Нар. рѣдко. *'Утуру-корò икý*, пить не безпрестанно.

— *охлóро áреги*, приходитъ рѣдко. Син. *утурукóнну áреги*.

— *охтà (отà)*, изрѣдка, въ промежуткѣ, по временамъ. *'Утуру охтà óнке*, *ýтуру охтà*

Utubyeshinu. Mos. （ウツベシヌ）別れの際あるいは葬儀の際に出される食べ物や飲み物.

Utukkunuma. Dav. 毛.

Utúpa-ájnu, けんかの後，互いに憎み合っている者，完全に仲たがいをした者（互いに歩み寄らないし，会っても相手を見ることさえしない）.

Uturà. （副）隣に，いっしょに. — *omàn,* 誰かといっしょに行く.

Uturyej, 省略形は *u***r***yèj,* ふたつの，両方とも（目，手，足）. — *sis' arakà,* 両目が痛む.

Uturyen. Mos. 包む，巻きつける，抱く，いっしょに縛る.

8530 — *tyekye.* Mos. 両手. *Uturyen-tyekkoru,* 両手で引っつかむ； *tyekkoru* は *tyekye-koru* の省略形.

Uturin tyegi. Dav. 手（複数）. *Uturin.* Mos. 抱く，いっしょに引っつかむ，つなぐ（*utoryen* とも言う）.

Úturu. （名）間，空いている空間，すき間（丸太の間の），関節（二つの骨の），休止（作業における），空き時間，時間，時間の一部，側. Dav. 鋭い，なまくらではない. Mos. *turù* とも言う，境，接合部，間.

— *ájnu,* 二人で（自分を入れて）.

— *isánno,* 不断に（*ikù, ipyè, ónkye*）.

— *isyàm,* 間をおかずに，途切れなく.

— *kyetà,* ～の間.

— *kyetàn.* （形）後に続く，次の，二番目の，三番目の，など.

— *korò.* （形）まばらな，大きな間隔のある. （副）まばらに，まれに. *Úturu-korò ikù,* ちびちび飲む.

— *okhgóro áryegi,* まれにやって来る. （同）*uturu-kónnu áryegi.*

— *okhtà (otà),* たまに，間をおいて，時おり. *Úturu okhtà ónkye, úturu okhtà isyàm,* 時おり（私は）咳が出るし，時おり出ない（*ku-ya* が省略されている）.

исямъ, по временамъ кашляю, по временамъ— нѣтъ (опущено *ку-я*).

8540. *'Утуру-тýйма*, въ далекѣ отъ другихъ (стоящій домъ).

— *ханке*, частый, съ небольшимъ промежуткомъ, *ýтуру хáнке тишѐ анъ*.

Утурýйсири. Прил. совершенно ясный и тихій. *То* —, день совершенно ясный и тихій.

Утурукóнну. Нар. рѣдко. — *áреги*, приходить рѣдко.

'Утурума. С. матица, распорки (въ Аинской юртѣ); удерживающія стѣны отъ паденія внутрь.

Утутанъ аскибицъ. Дав. палецъ указательный.

Утуфта. *Мóсири* —, см. *мóсири*.

Утуши. Мос. (ト ツ゜ウ), солома, похожія на солому растенія.

— *муни*. Мос. названіе растенія.

Утуяськара. Гл. подружиться. С. другъ, пріятель, товарищъ. — *ýтара*, друзья.

Утуяшкару. Дав. знакомый. Мос. вмѣшиваться, соединяться. — *ва*. Дав. знакомиться.

8550. *Утуяшъ*. Мос. (ト ヤ ツ゜ウ), мѣшаться, вмѣшиваться.

Утъ (uth). Кл. Кам. ребро.

Ýтэ. Гл. идти (въ другое мѣсто). *Оя тишѐ охтà утэ, ку коропе кутáхтэ*, ступай въ другой домъ, принеси мои вещи.

Утэке-анбано. Мос. рука въ руку. *Утэке анбано уби уби бай янъ*. Мос. пойдемъ впередъ держась рука за руку (*утэке анбано* по Пф. отъ *у* „вмѣстѣ", *тэке* „рука и *анъ*" имѣть, *ба* и *но*—частички; цѣлое же значитъ: „между тѣмъ какъ подаютъ другъ другу руку").

Утэотýй. С. почечная область, мягкая часть бока между ребрами и тазовыми костями; см. *гонтракисара*.

Утэхъ. Прил. послушный. Гл. слушаться.

Ýйна. Гл. обхватить (другаго въ борьбѣ), обхватить другъ друга.

Упйсъ. Кр. Ланг. Кам. десять. *Упись*. Пал. М. десять.

8540 *Úturu-mújma,* 他から遠く離れた所に（建っている家）

— *khankye,* 密な，間隔がない， *úturu khánkye tishyè an.*

Uturújsiri. （形）すっかり晴れて，穏やかな． *To* —， すっかり晴れて，穏やかな日．

Uturukónnu. （副）まれに． — *áryegi,* まれにやって来る．

Úturuma. （名）主梁，梁受け，筋交い（アイヌのユルタにおける）； 壁が内側に倒れないように支える．

Ututan askibits. Dav. 人差指．

Utufta. Mósiri —， ⇒ *mósiri.*

Utushi. Mos. （ウヅシ），藁，藁に似た植物．

— *muni.* Mos. 植物の名．

Utuyás'kara. （動）友達になる．（名）友，親しい知人，仲間． — *útara,* 友人たち．

Utuyashkaru. Dav. 知り合いの． Mos. 巻き込まれる，団結する． — *va.* Dav. 知り合いになる．

8550 *Utuyash.* Mos. （ウヅヤシ），混ざる

Ut (uth). Kl. Kam. 肋骨．

Utè. （動）行く（他の場所へ）． *Oya tishyè okhtà utè, ku koropye kutákhte,* 別の家へ行って，私の身の回りの物を持って来い．

Utekye-anbano. Mos. 手に手をとって． *Utekye anbano ubi ubi baj yan.* これからは手をつないで行こう（*utekye anbano* は Pf. によると，*u*「いっしょに」，*tekye*「手」および *an*「持っている」，*ba* および *no*「小詞」から）；全体の意味は：互いに手を差し出しているうちに．

Uteotùj. （名）腎臓の部分，肋骨と骨盤の間の脇腹の柔らかい部分； ⇒ *gontrakisara.*

Utèkh. （形）従順な．（動）～の言うことを聞く．

Uújna. （動）抱きかかえる（格闘で相手を），お互いに抱きかかえる 組み合う（？）

Uupìs. Kr. Lang. Kam. 個数詞の 10. *Uupis'.* Pal. M.[12] 個数詞の 10.

(12) 不明。

Уурари. Мос. туманъ (иначе *урари*).
Уурари-ичаку. Мос. проясняться, разсѣяваться (о туманѣ).
Уура́ръ. Кр. Ланг. Кам. облака.
Уустацъ. Кл. Сах. факелъ.
8560. *Уутапъ.* Мос. (ウタヽウ), названіе черепокожнаго животнаго.
Уузваккуно. Мос. противъ сознанія, противъ убѣжденія.
Уфуй-тукари. Пф. родъ нерпы. *Уфуи-тукари.* Мос. (リカヅイフウ), тюлень, порода тюленя.
'*Уфчики.* Гл. молчать, не говорить. — *махнеку́*, молчаливая женщина. — *о́жаю*, малчаливый парень (мущина).
Уфъ. Гл. взять, брать, схватить, поймать, щупать (*то* —, щупать титьку), поднять, доставать, ловить. С. молоки (рыбъ). *Гемди* —, молоки изъ горбуши. — *трусу́йева ка́йки коя́йкусь*, доставалъ, однакоже не досталъ. *Уфъ!* на! возьми!
Ухау. Дав. 1. супъ, похлебка. 2. уха.
Ухе́ука. Гл. дергать.
'*Ухтуру.* С. морская водоросль (листовато-многораздѣльная и бурая).
Уцкамы. Ланг. Мат. нога.
Уцнагари. Кл. Сах. хвалить. *Уцнагари.* Дав. хвалить. Н: см. *очина-карине* и *оцинакаре.*
8570. *Уцусе-тойта.* Мос. названіе птицы.
Уцяруе́. Гл. пересказывать другимъ; см. *со́нцоаре* и *цяруе́.*
Учаветэ́ньки. Гл. сзывать, призывать на работы (барабаномъ), наряжать на работы.
Учараре, см. *ичараре.*
Учасикума. Мос. начало, источникъ, происхожденіе.
Уча́ськома, въ глубокой древности, очень давно.
— *ганехну́*, недавно.
Учи́нькорась. Гл. сидѣть сложивъ ноги калачикомъ. Син. *уре́нькоаси.*
'*Учичи.* Кр. Геогр. камень (сердце—камень) посреди Курильскаго озера, оставленный по Аинскому преданію горою Аландъ (Уякужачь). Син. *нухгункъ.*

Uurari. Mos. 霧（*urari* とも言う）.

Uurari-ichaku. Mos. 晴れる，（霧が）晴れる.

Uurár. Kr. Lang. Kam. 雲（複数）.

Uustats. Kl. Sakh. 松明（たいまつ）.

8560 *Uutap.* Mos. （ウウタフ），甲殻動物の名[13]

Uuevakkuno. Mos. 意識に反して，信念に反して.

Ufuj-tukari. Pf. フイリアザラシの一種. *Ufui-tukari.* Mos. （ウフイヅカリ），アザラシ，アザラシの一種.

Úfchiki. （動）黙っている，話さない. ― *makhnyekù,* 無口な女性. ― *ókhkayu,* 無口な若者（男性）.

Uf. （動）取る，つかむ，捕らえる，触る（*to* ―, おっぱいに触る），持ち上げる，手に入れる，つかまえる. （名）白子（魚の）. *Gyemòj-,* カラフトマスから取った白子. ― **t***rusújyeva kájki koyáikus',* 手に入れようとしたが，手に入らなかった. *Uf!* ほら！ 取れ！

Ukhau. Dav. 1．スープ，（穀物の粉・ひき割り・ジャガイモの入った）スープ. 2．魚のスープ.

Ukhgyéuka. （動）引っ張る.

Úkhturu. （名）海藻（葉状に分かれて褐色の）.

Utskami. Lang. Mat. 足.

*Utsna***g***ari.* Kl. Sakh. ほめる. *Utsnagari.* Dav. ほめる. N：⇒ *ochina-karinye* および *otsinakarye.*

8570 *Utsusye-tojta.* Mos. 鳥の名.

Utsyaruyè. （動）他の人たちに繰り返して語る； ⇒ *sónkoarye* および *tsyaruyè.*

Uchavyetén'ki. （動）仕事に呼び集める，呼び寄せる（太鼓で），仕事を命ずる.

Uchararye, ⇒ *ichararye.*

Uchasikuma. Mos. 初め，起源，由来.

Uchás'koma, 古代に，大昔に.

― *ganyekhnù,* 最近.

Uchín'koras'. （動）胡坐をかいて座っている. （同）*uryén'koasi.*

Úchichi. Kr. （地）クリル湖の真ん中の石（心臓の石），アイヌの言い伝えでは，アライトゥ（Alaid, Алаидъ）（ウヤクジャチ（Uyakuzhach', Уякужачь）山によって置き去りにされた. （同）*nukhgunk.*

---

(13) 『藻汐草』では「かすべ」と書かれている。

Учичу̀. С. съѣдобная трава въ родѣ гороха (*ма́сара-окдй*, ростетъ на песчаныхъ возвышеніяхъ морскихъ береговъ).

Учогай. Кл. Сах. ты.

Ушакауне минаанъ, въ Нѣм. *танъ* г*уру*, uschakuzne minaan. Дав. бездѣльникъ; въ подл. *танъ-гуру ушака уне минаанъ*; по Пф. могло бы быть: *танъ* г*уру итаку-ине мина анъ*, этотъ человѣкъ смѣется надъ даннымъ приказаніемъ.

8580. *Ушамта огай.* Дав. вплоть; по Пф. отъ *у-шамъ* (сторона)—*та-окай*, находиться рядомъ другъ съ другомъ.

Ушамута. Мос. (タムヤレウ), плотно другъ возлѣ друга, сплошь.

Ушарай. Дав. дѣлить.

^*Ушата.* Мос. (タヤレ|ウ), дворъ, огороженное мѣсто при домѣ.

Уша цыронопъ. Дав. звѣри.

Ушаширамутуйба. Мос. (バイヅムラレヤレウ), ненадёжный, сомнительный, неизвѣстный.

Уши. Фюр. теченіе воды (cours d'eau).

Ушіаине. Мос. (子イヤレウ), разнообразный, различный.

Ушіамаушъ Мос. (レウマヤレウ), находящійся другъ возлѣ друга, поставленный въ рядъ.

Ушіараи. Мос. (イラヤレウ), отдавать плату за наёмъ или уплачивать наёмъ.

8590. *Ушіароро.* Мос. (ヽロヤレウ), печка на передней сторонѣ комнаты.

Ушикамой. Ланг. Юж. Сах. Мос. Кл. Сах. волкъ. *Уши-кмаой* Дав. волкъ.

Ушимааки. Дав. задъ; по Пф. *ошимаке*, позади.

— *ангуру.* Дав. задней; по Пф. *ошимаке анъ гуру*, сзади находящійся человѣкъ.

Ушиннай. Мос. различный другъ отъ друга.

Ушиннайти. Дав. разница.

Ушідра. Дав. кидать.

Ушідро. Дав. 1. бухта. 2. губа морская. Мос. задница, задъ.

Ушипъ. Кл. Сах. далеко. Мос. широкій предметъ; см. *уси*; обширный, растянутый, широкій (プレウ).

Uchichù. （名）エンドウ属の食用の草（*másaraokàj,* 海岸の砂地の高台に育つ）.

*Uchog**g**aj.* Kl. Sakh. お前.

Ushakaunye minaan, Nem. *tan **g**uru,* uschakuzne minaan. Dav. 怠け者；原文では，*tan-guru ushaka unye minaan,* Pf. によると，おそらく： *tan **g**uru itaku-inye mina an,* この人は与えられた命令をあざわらっている.

8580 *Ushamta ogaj.* Dav. すぐそばに； Pf. によると， *u-sham*「側」と *ta-okaj*「互いにそばにいる（ある）」から.

Ushamuta. Mos. （ウシャムタ），互いにぴったりとそばに，とぎれなく.

Usharaj. Dav. 分ける.

Ûshata. Mos. （ウーシャタ），中庭，家に付属する（垣根，柵などで）仕切られた場所.

Usha tsyronop. Dav. 獣（複数）.

Ushashiramutujba. Mos. （ウシャシラムツイバ），信頼できない，疑わしい，未知の.

Ushi. Fyur. 水の流れ（cours d'eau）.

Ushiainye. Mos. （ウシヤイ子），種々の，いろいろな.

Ushiamaush. Mos. （ウシヤマウシ），互いにそばにある（いる），並べて置かれた.

Ushiarai. Mos. （ウシヤライ），賃借料を支払う，賃金を支払う.

8590 *Ushiaroro.* Mos. （ウシヤロロ），部屋の前面にある炉.

Ushikamoj. Lang. S. Sakh. Mos. Kl. Sakh. オオカミ. *Ushi-kmaoj.* Dav. オオカミ.

Ushimaaki. Dav. 後部； Pf. によると，*oshimakye*「後ろに，後ろから」.

— *anguru.* Dav. 後ろにある； Pf. によると，*oshimakye an guru*「後ろにいる人」.

Ushinnaj. Mos. 互いに異なる.

Ushinnajti. Dav. 違い.

Ushíòra. Dav. 投げる.

Ushíòro. Dav. 1．入江. 2．海の湾. Mos. 尻，後部.

Uship. Kl. Sakh. 遠くに. Mos. 広いもの， ⇒ *usi*； 広々とした，長く伸びた，広い（ウシプ）.

Ушитиръ. Кр. Геогр. 16-й Курильскій островъ (15-й по счёту Миллера).

8600. *Ушти ушъ.* Дав. надѣть обувь (въ Нѣм. *ушти ушъ*); по Пф. два слова: *уште* (дѣйств.) и *ушъ* (средній)—простирать,—ся.

Уште. Мос. или *ушти*, растягивать, вытягивать (テレウ), объявлять, доносить (テレ｜ウ).

Ушуйка. Кл. Кам. всходить.

Ушъ. Мос. см. *уси* какъ частичку.

Ушька. Дав. гасить.

Ушямаушъ. Дав. рядомъ; см. *усамуси* и *усанта;* по Пф. отъ *у-шіамо* (подлѣ) и *ушъ.*

Ушярай. Дав. раздѣлить.

У-э. Мос. *(у-и)*; частичка, которая будучи присоединена къ существительному или глаголу тождественна съ *и*, какъ конечною частичкою, и употребляется къ возвышенію выраженія; употребленная въ началѣ къ образованію глаголовъ выражаетъ она сообщество, товарищество.

Уэбаке-кошине. Мос. спорить.

Уэбекере. Мос. слухъ, молва; говорить другъ другу.

— *ка.* Мос. говорить другъ съ другомъ (см. *ка*), распространять молву.

8610. *Уэбокуба.* Мос. ненавидѣть, завидовать.

У-э-и-муни. Мос. чертополохъ, репейникъ.

Уэкантрáйпа. Нар. лицомъ другъ къ другу, насупротивъ одинъ другаго. — *а*, сидѣть насупротивъ одинъ другаго.

Уэкари. Мос. собираться, сходиться.

Уэкару. Мос дѣлать, отправлять, исправлять.

Уэмаму. Мос. личное свиданіе, посѣщеніе.

Уэна. Мос. худой, быть худымъ, въ формѣ potentialis.

— *кушу.* Мос. потомучто это худо.

Уэни. Мос. дождь, собственно дурная погода; худой, злой.

Уэнно-кару. Мос. портить, испортить.

Уэнунбетору. Мос. названіе рыбы.

8620. *Уэнучаттэку.* Мос. улыбаться (отъ *нучаттэку*, милый; см. *у-э*), смѣяться.

Уэнъ. Мос. худой, дурной; въ крит. несчастный.

— *анбе.* Мос. худое состояніе, несчастіе.

Ushitir. Kr. （地）16 番目のクリルの島（ミッレル（Millyer, Миллер）の計算では 15 番目）.

8600 *Ushpi ush.* Dav. はき物を履く（Nem. *ushti ush*）； Pf. によると，*ushtye*（能動）および *ush*（中動）の 2 語でできている：— 広げる，広がる

Ushtye. Mos. ushti とも言う，引っ張って伸ばす，引いて伸ばす（ウシテ），通告する，運ぶ（ウーシテ）.

Ushujka. Kl. Kam. 登る.

Ush. Mos. ⇒ usi 小詞として.

Ush'ka. Dav. 消す.

Ushyamaush. Dav. 隣り合って； ⇒ usamusi および usanta； Pf によると，u-shiamo（すぐそばに）および ush から.

Ushyaraj. Dav. 分ける.

U-e. Mos. （u-i）； 名詞あるいは動詞と結合されるとき，語末の小詞として，i と等しく，表現力を高める小詞．表現を高めるために使われる小詞； 動詞をつくるために語頭で使われると，この小詞は協同行為，親近を表す.

Uebakye-koshinye. Mos. 論争する.

Uebyekyerye. Mos. うわさ，風聞，互いに話す.

— ka. Mos. 互いに話す（⇒ ka），うわさを広める.

8610 *Uebokuba.* Mos. 憎む，妬む.

U-e-i-muni. Mos. アザミ，ゴボウ.

Uekantrájpa. （副）顔を向け合って，向かい合って． — a, 互いに向き合って座っている.

Uekari. Mos. 集まる，一箇所に集まる.

Uekaru. Mos. する，実行する，直す.

Uemamu. Mos. 個人的な面会，訪問.

Uena. Mos. 痩せた，痩せている，可能法の形で.

— *kushu.* Mos. これは悪いこと（災い）なので.

Ueni. Mos. 雨，とくに悪天候； 悪い，ひどい.

Uenno-karu. Mos. だめにする，壊す.

Uenunbyetoru. Mos. 魚の名.

8620 *Uenuchatteku.* Mos. 微笑む（nuchatteku「かわいい」から； ⇒ u-e），笑う.

Uen. Mos. 悪い，良くない； v krit. 不幸な.

— *anbye.* Mos. 悪い状況，不幸.

Уэнъ-гуру. Мос. худой человѣкъ, и бѣдный, убогій человѣкъ.
— *дарапъ.* Мос. сновидѣніе, и сонъ; иначе *уэтарапъ.*
— *касиба.* Мос. безъ торопливости (поспѣшности).
— *курасипа.* Мос. (パレウクンエウ), терять, теряться.
— *моки.* Мос. шалить, заниматься бездѣлками, быть роскошнымъ, рѣзвымъ, шаловливымъ.
— *нифуреппъ.* Мос. названіе ягоды.
— *нишіоманъ.* Мос. находящійся на дурномъ счёту, вспоминаемый лихомъ.
8630. — *но.* Мос. худо.
— *но кару.* Мос. дѣлать худо, портить,
— *рейра.* Мос. противная погода, дурной вѣтеръ.
— *те.* Мос. портить, ломать, погибать,
— *фура.* Мос. зловонный; дурно пахнуть, вонять.
Уэтарапъ, Мос. сновидѣніе.
Уэтомо. Мос. примиряться, мириться.
— *бауси.* Мос. мирный. — *баушъ.* Мос. мирный, миролюбивый, тихій, кроткій; привыкшій, дружескій, искренній; быть миролюбивымъ (ルウバモトエウ).
Уэ-цири-цики, Мос. названіе птицы.
Уэшаманба. Мос. цѣлое тѣло; вообще, въ совокупности.
Уэшамунну. Мос. прибывать.
8640. *Уэширенъ.* Мос. (ンレルエウ), провожать, сопровождать, итти тою же дорогою.
Уэширикики. Мос. состязаться, взаимно мѣрить силу.
Уэши-эппъ, Мос. названіе птицы,
Уюди. Брот, (ooudee), рука.
Уягунъ гуру. Дав. чужестранецъ; по Пф. отъ *ояке,* иностранный, *унъ,* частички родительнаго падежа и *гуру,* человѣкъ.
Уяка. С. cardium (ракушка). *Уяка сѐ,* см. *такуфне-сѐ.*
Уякужачь. Кр. Геогр, 3-й Курильскій островъ, не упомянутый у Миллера (на картахъ Алаидъ или Аѳиногенъ).
Уякута. Дав. — *анунъ короби.* Дав. чужой.

*Uen-**g**uru*. Mos. やせた人，貧しい人，不具の人.

— *darap*. Mos. 夢見，および夢； 他に *uetarap*.

— *kasiba*. Mos. 慌しさ（急ぎ）なしに，（ゆったりと）.

— *kurasipa*. Mos. （ウエンクラシパ），なくす，なくなる.

— *moki*. Mos. ふざける，くだらないことをする，贅沢である，快活である，腕白である.

— *nifuryepp*. Mos. ベリーの名.

— *nishiomap*. Mos. 評判の良くない，悪い思い出をもたれている.

8630 — *no*. Mos. 悪いこと，災い.

— *no karu*. Mos. 災いをなす，だめにする.

— *ryejra*. Mos. いやな天気，悪い風.

— *tye*. Mos. だめにする，壊す，だめになる.

— *fûra*. Mos. 臭い； いやな臭いがする，悪臭を放つ.

Uetarap. Mos. 夢見.

Uetomo. Mos. 甘受する，仲直りする.

— *bausi*. Mos. 穏やかな. — *baush*. Mos. 穏やかな，平和を愛する，柔和な，おとなしい； 慣れた，親しげな，心からの； 平和を愛している（ウエトモバウシ）.

Ue-tsiri-tsiki. Mos. 鳥の名.

Ueshamanba. Mos. 全体； 総じて，全体として.

Ueshamunnu. Mos. 着く.

8640 *Ueshiryen*. Mos. （ウエシレン），同行する，随行する，同じ道を行く.

Ueshirikiki. Mos. 競争する，互いに力比べをする.

Ueshi-epp. Mos. 鳥の名.

Uyudi. Brot. （ooudee），手.

Uyagun guru. Dav. 外国人； Pf. によると，*oyakye*「外国の」，un「生格を表す小詞」，および ***g**uru*「人」から.

Uyáka. （名）cardium（貝がら）. *Uyáka syè,* ⇒ *takúf-nye-syè*.

Uyakuzhach'. Kr. （地）ミッレル（Millyer, Миллер）では言及されていない 3 番目のクリル島（地図には，アライトゥ（Alaid, Алаидъ）あるいはアオイノゲン（Aoinogyen, Аоиногенъ）がある）

Uyakuta. Dav. — *anun korobi*. Dav. 他人の.

Уякфута. Мос. наружный; см. *ояхкета.*
— *анъ.* Дав. прочь (въ подл. *уякуфта анъ*). Н. находящійся въ другомъ мѣстѣ.
8650. *Уямукуте.* Мос. неожиданный.
Уямуфти амби. Дав. удивить.
Уямуфути. Дав. чудо.
Уяпфъ. Дав. другой; у Пф. *уякфъ.*
Уяхкупа. Кр. Геогр. 5-й Курильскій островъ (4-й по счету Миллера).

Ф.

Ф. ДВАДЦАТЬ ПЕРВАЯ БУКВА АИНСКОЙ АЗБУКИ.

Файбо. Страл. мать.
Файгаръ. Кл. Мат. весна.
Фамбе. Кл. Мат. Бальб. Сах. десять.
Фара. Кл. Мат. копье.
Фасціапту. Страл. отецъ.
8660. *Феуги.* Дав. криво; см. *геуке.*
Феуке. Мос. искривляться; кривой.
Феиъ. Кл. Мат. рѣка.
Фіибе. Мос. (ペイヒ), кусать, жевать.
Фирасине-кина. Мос. родъ осоки.
Фіугину нугару. Дав. выглянуть, заглядывать. Н: по Пф. *фсукено-нукару*, нагнувшись смотрѣть на что.
Фнара. Дав. искать.
Фнарава нукаро. Дав. взыскивать.
Фонкъ. Пал. лежать.
Фотицу. Страл. двадцать.
Фофо (fofoo). Кл. Мат. мужъ.
8570. *Фуабусите.* Мос. удивляться (употребляется о чужомъ лицѣ).
Фуамаму. Мос. рисъ, и зерновый хлѣбъ вообще.
Фуби. Дав. опухоль.
— *урува нащынъ.* Дав. нарывъ.
Фуго-око. Мос. названіе вида змѣи.
Фугу. Дав. 1. прыскать изо рта. 2. раздуть. *Фугу.* Мос. дуть (отъ Яп. *фуку*, дуть).

Uyafuta. Mos. 外側の； ⇒ oyakhkyeta.

— *an*. Dav. 脇へ（原文では，*uyakufta an*）. N. 他の場所にある（いる）.

8650 *Uyamukutye*. Mos. 思いがけない.

Uyamufti ambi. Dav. 驚かせる.

Uyamufuti. Dav. 奇跡.

Uyapf. Dav. 他の； Pf. では，*uyakf*.

Uyakhkupa. Kr. 5 番目のクリルの島（ミッレル（Millyer, Миллер）の計算では 4 番目）.

F.

F. アイヌ語の字母の 21 番目の文字.

Fajbo. Stral. 母.

*Faj**g**ar*. Kl. Mat. 春.

Fambye. Kl. Mat. Bal'b. Sakh. 個数詞の 10.

Fara. Kl. Mat. 槍.

Fastsiappu. Stral. 父.

8660 *Fyeugi*. Dav. 曲がって； ⇒ *gyeukye*.

Fyeukye. Mos. 曲がる； 曲がった.

Fyets. Kl. Mat. 川.

Fíibye. Mos. （ヒイベ），咬みつく，噛む.

Firasinye-kina. Mos. スゲ属の一種.

Fiuginu nugaru. Dav. （身を外に乗り出して）のぞく，～の中をのぞき込む. N：Pf によると，*fyeukyeno-nukaru,* 身をかがめて，～を見る.

Fnara. Dav. 探す.

Fnarava nukaro. Dav. 取り立てる，徴収する.

Fonk'. Pal. 横たわっている.

Fottsu. Stral. 個数詞の 20.

Fofo (fofoo). Kl. Mat. 夫.

8670 *Fuabusitye*. Mos. 驚く（他人の顔について使われる）.

Fuamamu. Mos. 米，および穀類全般.

Fubi. Dav. むくみ，腫れ.

— *uruva nashyn*. 腫れ物，でき物.

*Fu**g**o-oko*. Mos. ヘビの一種の名.

Fugu. Dav. 1．口から液体をはねかける. 2．吹きとばす. *Fu**g**u*. Mos. 吹く（日本語の *fuku*「吹く」から）.

Фугу той. Дав. дуть.
Фу́зоку. С. старшій унтеръ-офицеръ (съ большой саблей); сл. Яп.
Фуйбе. Мос. печень.
Фукамба. Пт. писать; сл. Яп.
8680. *Фуку*, сл. Яп. по Пф. употребляется для счета лекарственныхъ дозъ и порцій чаю.
Фукуру. Кл. Мат. красный.
Фукусацири. Мос. названіе птицы.
Фумба. Дав. крошить. Мос. надрѣзывать, дѣлать надрѣзы.
Фумбе. Дав. китъ. *Фумбе* или *фумби*. Мос. китъ.
— *деппо*. Мос. родъ корюшки или иглы-рыбы.
— *итори*. Мос. родъ медузы, морское животное.
— *реки*. Мос. китовый усъ; букв. борода кита. — *рики*. Дав. китовый усъ.
Фумби кіи. Дав. жиръ китовый; см. *гумпе-и-ке*.
Фумеанъ. Дав. скрыпѣть. Н: см. *гуми-анъ*.
8690. *Фуми*. Дав. 1. гулъ. 2. звукъ. 3. шумъ. Мос. голосъ, звукъ, гулъ, тонъ, чириканье, эхо, отголосокъ. Дав. въ Нѣм. дно морское.
— *анъ*. Дав. 1. гремѣть. 2. жужжать (симъ т. е. словомъ *фуміанъ* выражается всякій звукъ). 3. шипѣть. Мос. звучать, издавать звукъ.
— *аши*. Мос. (レアヒフ), звучать, издавать тонъ.
Фумпо-по. Мос. тоны въ музыкѣ; отъ *фуми* тонъ (ホポンフ).
Фуму. Дав. сова.
Фуму-ниште. Мос. (テレニムフ), злое сердце, злой; сова.
Фунара. Мос. искать.
Фунарава нугару. Дав. найтить исканное. Н: ища увидать; фраза Японская; см. *гунара*. — *ва нукару*. Мос. находить искомое.
Фунароби. Дав. тетка.
Фунга. Мос. тонъ, звукъ (сокр. вмѣсто *фуми-га*).
8700. *Фунгау*. Мос. названіе дерева похожаго на Яп. *маюми*, родъ травянистаго хлопчатника, но большаго; оно обработывается и изъ него приготовляютъ калоши.

Fugu toj. Dav. 吹く.

Fúzoku. （名）上級の下士官（大刀を帯びる）； 日本語の単語.

Fujbye. Mos. 肝臓.

Fukamba. Pt. 書く； 日本語の単語.

8680 *Fuku*, 日本語の単語. Pf. によると，薬の服用量や茶の人数分を数えるために使われる.

Fukuru. Kl. Mat. 赤い.

Fukusatsiri. Mos. 鳥の名.

Fumba. Dav. 細かく刻む. Mos. 少し切る，切開する.

Fumbye. Dav. 鯨. *Fumbye* あるいは *fumbi*. Mos. 鯨.

— *dyeppo*. Mos. キュウリウオあるいはヨウジウオの一種.

— *itori*. Mos. イソギンチャクの一種，海の動物.

— *ryeki*. Mos. 鯨のヒゲ； 字義通りは. 鯨のあごひげ. — *riki*. Dav. 鯨のひげ.

Fumbi kii. Dav. 鯨の脂肪； ⇒ *gumpye-i-kye*.

Fumyean. Dav. きしむ音を出す. N： ⇒ *gumi-an*.

8690 *Fumi*. Dav. 1．うなり. 2．音. 3．物音. Mos. 声，音，うなり，音色，さえずり，こだま，反響. Dav. Nem. 海底.

— *an*. Dav. 1．とどろく. 2．（飛ぶ虫などが）ぶうんと音をたてる（つまりこの *fumian* という語によって多種多様な音が表される）. 3．しゅうしゅうという音をだす. Mos. 音を立てる，音をだす.

— *ashi*. Mos. （フミアシ），音を立てる，音色をだす.

Fumpo-po. Mos. 音楽における音色； *fumi*「音色」から.（フンポホ）.

Fumu. Dav. フクロウ.

Fumu-nishtye. Mos. （フムニシテ），ひねくれた心，悪意のある； フクロウ.

Funara. Mos. 探す.

Funarava nugaru. Dav. 探していたものを見つける N： 探して見つける； 日本語の言い回し； ⇒ *gunara* — *va nukaru*. Mos. 探し物を見つける.

Funarobi. Dav. おば.

*Fun**g**a*. Mos. 音色，音（*fumi-**g**a* の省略形）.

8700 *Fun**g**au*. Mos. 日本のマユミ（植物）に似た木の名，レバント綿の一種，加工されてオーバーシューズが作られる.

Фуне, или *фуни*. Мос. судно.
Фуниль. Кл. Мат. Байдара. Бр. судно.
Фупіушь. Дав. вередъ. Н: чирьястый.
Фуппъ. Мос. (フ゜ツフ), названіе дерева, опухоль.
Фупъ. Мос. опухоль; иначе *фуппъ*; напухать.
Фупъ-ома. Мос. пухнуть (о кожѣ тѣла); опухоль.
Фура. Дав. запахъ. Кл. Сах. запахъ (пріятный). *Фу̂ра*. Мос. запахъ.
— *анъ*. Дав. дурной запахъ, обоняніе; пахнуть. Мос. пахнуть, издавать запахъ. Н: букв. запахъ есть, или пахнущій.
— *увенъ*. Дав. вонь. Кл. Сах. зловоніе.
— *увенъ якка*. Дав. вонять.
— *уэнъ*. Мос. зловонный; дурно пахнуть.
8710. *Фурае*, *фура̀й*, сокращеніе *фура́е*. Дав. умываться, мыть. Мос. мыть.
Фурано. Дав. нюхать. Кл. Сах. пахнуть, нюхать (riechen). *Фу̂рано*. Мос. нюхать; по Пф. *фура ну*, слышать запахъ (Японизмъ), такъ какъ Японское *кику* и „слышать" и „обонять".
Фу̂ранӯ. Мос. нюхать, обонять.
Фу̂ра-пирука. Мос. благовонный (буквально: хорошій запахомъ).
Фу̂рара-кару. Мос. благоухать, пахнуть, издавать запахъ.
Фураруи. Мос. названіе рыбы похожей на рѣчнаго оленя съ сильнымъ запахомъ; можетъ быть *угуй*, маленькая прѣсноводная рыбка; буквально: сильно пахнущая.
Фурасі. Мос. молодые бамбуковые листья.
Фу̂рацу-тори. Мос. названіе птицы.
Фу̂ре. Мос. красный, въ особенности свѣтлокрасный.
Фу̂река. Мос. выкрасить въ красную краску.
Фу̂рвкане. Мос. мѣдь (буквально: красный металлъ).
8720. *Фурембе* Мос. родъ кита съ краснымъ жиромъ.
Фуреппъ. Мос. (и *фу̂реппъ*), лисица, ягода (иначе *фуриппъ*), въ особенности красная.
Фуре-тому. Мос. красный, свѣтлокрасный. *Фуре-тому кору*. Мос. быть окрашеннымъ въ красный цвѣтъ.

Funye, あるいは *funi.* Mos. 船.

Funil'. Kl. Mat. 海獣の皮でつくった小舟. Br. 船.

Funiush'. Dav. おでき. N： おできだらけの.

Fupp. Mos. （フツプ），木の名，腫れ物.

Fup. Mos. 腫れ物； *fupp* とも言う； 腫れる.

Fup-oma. Mos. 腫れる（皮膚について）； 腫れ物.

Fura. Dav. 匂い. Kl. Sakh. （良い）匂い. *Fûra.* Mos. 匂い.

— *an.* Dav. 悪臭，嗅覚； 匂う. Mos. 匂う，匂いをだす. N： 字義通りは. 匂いがある，あるいは匂っている.

— *uvyen.* Dav. 悪臭. Kl. Sakh. 悪臭.

— *uvyen yakka.* Dav. 悪臭を放つ.

— *uen.* Mos. 悪臭を放つ，悪臭がする.

8710 *Furaye, furâj*（*furáye* の省略形） Dav. 自分の顔（手・足）を洗う，洗う. Mos. 洗う.

Furano. Dav. 嗅ぐ. Kl. Sakh. 匂う，嗅ぐ（riechen）. *Fûrano.* Mos. 嗅ぐ； Pf によると， *fura nu,* 匂いを聞く（日本語の表現），なぜなら日本語の単語 *kiku* は「聞く」でも「嗅ぐ」でもあるため.

Fûranû. Mos. 嗅ぐ.

Fûra-piruka. Mos. 香ばしい（字義通りは： 匂いのよい）.

Fûrara-karu. Mos. よい匂いを発散する，匂う，匂いをだす.

Furarui. Mos. ちかに似た，匂いが強い魚の名； 小さな淡水魚の *u**g**uj* かもしれない； 字義通りは： 強い臭いのする（魚）.

Furasi. Mos. 若い竹の葉っぱ.

Fûratsu-tori. Mos. 鳥の名.

Fûrye. Mos. 赤い，とくに明るい赤色の.

Fûryeka. Mos. 赤い色に塗る（染める）.

Fûryekanye. Mos. 銅（字義通りは： 赤い金属）.

8720 *Furyembye.* Mos. 赤い脂肪をもった鯨の一種.

Furyepp. Mos. （*fûryepp* とも言う），キツネ，ベリー（*furipp* とも言う），とくに赤いベリー

Furye-tomu. Mos. 赤い，明るい赤色の. *Furye-tomu koru.* Mos. 赤い色に塗られている（染められている）.

Фуре-цепнъ. Мос. (フ゜ツ セ゜レ | フ), названіе рыбы; буквально: красная рыба; лещъ—рыба.

Фурецу-шаму-цири. Мос. родъ ласточки (букв. птица краснаго человѣка, при чемъ *шаму* есть сокр. *шишаму*); названіе птицы похожей на ласточку, съ длинными висящими внизъ бровями.

Фуре-шаму-цири. Мос. названіе птицы.

Фурешіу. Мос. (ユ レ レ | フ), мѣдный котелъ.

Фуре шишамъ. Мос. Россіянинъ (буквально: красный человѣкъ). Дав. Россіянинъ (на Кунаширѣ).

Фури. Дав. красный. Ланг. Юж. Сах. Кл. Сах. Мос. (リ フ), красный.

— *гани.* Фюр. мѣдь.

— *кане.* Дав. мѣдь красная. Кл. Сах. мѣдь (d. i. roth Eisen).

— *той.* Дав. глина красная. Мос. *фуретой*, красная земля, глина.

— *тому кору.* Дав. 1. цвѣтъ алый. 2. цвѣтъ красный.

8730. *Фурима.* Мос. маленькія камешки, хрящъ.

Фуріо. Дав. алый.

Фурукамаи. Мос. названіе растенія.

Фусе-цири. Мос. названіе птицы.

Фусико. Мос. прежде, въ старину; старый, прошлый, древній.

Футата. Дав. лить; см. *кутата*; въ Нѣм. еще schmatzen—чавкать.

Футтаку. Мос. (クタツフ), молодые бамбуковые листья.

Футт(ц)суне. Мос. тѣсный. Н: см. *гуфне.*

Футцицуй. Мос. прародительница.

Футцучи. Кл. Мат. бабушка.

8740. *Футцы.* Дав. старуха. Мос. *футци* (или *фуци*), бабушка.

Фуунъ. Дав. опухоль; вѣрнѣе *фуупъ*, т. е. *гуфъ.*

Фуци. Дав. бабушка. Кл. Сах. старуха. Мос. бабушка.

Фуцини. Кл. Сах. узкій, тѣсный.

Фуцу-гокуси-пару. Мос. (ル パ ム ク ホ ツ フ), названіе растенія.

Фуцуне. Кл. Мат. поясъ.

Furye-tsyepp. Mos. （フーレゼツプ），魚の名； 字義通りは：赤い魚； ブリーム（コイ科の扁平な魚）.

Furyetsu-shamu-tsiri. Mos. ツバメの一種（字義通りは．赤い人の鳥，この場合 *shamu* は *shishamu* の省略形）； 垂れ下がった長い眉をもつ，ツバメに似た鳥の名.

Furye-shamu-tsiri. Mos. 鳥の名.

Furyeshiu. Mos. （フーレシユ），銅の釜.

Furye shisham. Mos. ロシア人（字義通りは：赤い人）. Dav. ロシア人（クナシリ島にいる）.

Furi. Dav. 赤い. Lang. S. Sakh. Kl. Sakh. Mos. （フリ），赤い.

— *gani.* Fyur. 銅.

— *kanye.* Dav. 赤銅. Kl. Sakh. 銅（d. i. rothes Eisen）.

— *toj.* Dav. 赤い粘土. Mos. *fûryetoj,* 赤い土地，粘土.

— *tomu koru.* Dav. 1．真紅. 2．赤色.

8730 *Furima.* Mos. 小石（複数），砂利.

Furio. Dav. 真紅の.

Furukamai. Mos. 植物の名.

Fusye-tsiri. Mos. 鳥の名.

Fusiko. Mos. 以前には，昔は； 古い，過去の，古代の.

Futata. Dav. 注ぐ； ⇒ *kutata*； Nem. さらに schmatzen「ぴちゃぴちゃ音を立てる」

Futtaku. Mos. （フツタク），若い竹の葉.

Futt (ts) sunye. Mos. 窮屈な. N： ⇒ *gufnye.*

Futtsitsuj. Mos. 家系の始祖（女性）.

Futtsuchi. Kl. Mat. 祖母.

8740 *Futtsy.* Dav. 老婆. Mos. *futtsi*（*futsi* とも言う）祖母.

Fuun. Dav. 腫れ物； より正確には *fuup,* つまり *guf.*

Futsi. Dav. 祖母. Kl. Sakh. 老婆. Mos. 祖母.

Futsini. Kl. Sakh. 狭い，窮屈な.

Futsu-gokusi-paru. Mos. （フツホクシパル），植物の名.

Futsunye. Kl. Mat. 帯.

Фуцуцине. Кл. Мат. узкій, тѣсный.
Фуцыни. Дав. узко. Мос. *фуцини* (ニチフ) или *футицуне* (子ツツフ), узкій, тѣсный.
Фушіу-йорай. Мос. (イラヨユレフ), подтяжка (штанная).
Фушко. Мос. (или *фусико*), старый (о лицахъ), прошлый, древній; прежде.
— *икаси.* Мос. названіе сана (чина); букв. старый дѣдушка.
— *нэ.* Мос. (子コレフ), прежде, издавна, издревле.
8750. — *тоивано я-э шиндзй.* Мос. наше (собственное) происхожденіе находится въ древнихъ и отдаленныхъ временахъ.
Фушку (fuш'ku). Кл. Сах. возрастъ, старость (Alter). *Фушьку.* Дав. старой.
Фюшкуне. Дав. въ прежнее время.

Х.

Х. ДВАДЦАТЬ ВТОРАЯ БУКВА АИНСКОЙ АЗБУКИ.

Хабу. Ланг. Юж. Сах. Кл. Сах. Бальб. Мат. мать. Дав. мать; см. *габо.*
Хабуру (хапуру). Прил. хрупкій (о стеклѣ), мягкій (на ощупь), слабкій (о лукѣ для стрѣльбы), ветхій, гнилой (о платьѣ), рѣдкій, неплотный (о холстѣ). Дав. мягко, вяло, дрябло.
— *пони.* С. хрящъ.
Хавебнну. Прил. басистый, толстоголосый. — *айну*, басистый человѣкъ.
Хавпоривривъ. С. мучной хрущакъ.
Хавуэкаре. Гл. сдѣлать преступленіе.
— *айну*, злодѣй, скверный человѣкъ.
Хай. С. куделя изъ крапивы (*мосе-кабу*).
8760. — *ка.* С. нитка (изъ крапивы), нитки основы (для дѣланія цыновокъ).

Futsutsinye. Kl. Mat. 狭い，窮屈な.

Futsyni. Dav. 狭く． Mos. *futsini*（フチニ）あるいは *futtsunye*（フツツ子），狭い，窮屈な.

Fushiu-joraj. Mos. （フシユヨライ），（ズボンを）引っ張り上げること.

Fushko. Mos. （あるいは *fusiko*），年をとった（顔について），過去の，古代の； 以前には.

— *ikasi.* Mos. 位階（官位）の名； 字義通りは． 年老いた祖父.

— *ne.* Mos. （フシコ子），以前は，昔から.

8750 — *toivano ya-e shindzî.* Mos. 我々の起源は古代の遠い昔にある.

Fushku (fuɯ'ku). Kl. Sakh. 年齢，老齢（Alter）． *Fush'ku.* Dav. 年をとっている

Fyushkunye. Dav. 往時は.

Kh.

Kh. アイヌ語の字母の 22 番目の文字.

Khabu. Lang. S. Sakh. Kl. Sakh. Bal'b. Mat. 母親． Dav. 母親； ⇒ *gabo.*

Kháburu (khápuru). （形）脆い（ガラスについて），柔らかい（触ってみて），弱い（射る弓について），古びた，腐った（衣服について），目の粗い（麻布について）． Dav. 柔らかく，しおれて，しなびて.

— *póni.* （名）砂利.

Khavyeónnu. （形）声が低い，声の太い． — *ájnu,* 声が低い人.

Kávporivriv. （名）チャイロコメノゴミムシダマシ.

Kavuekárye. （動）犯罪を犯す.

— *ájnu,* 悪人，下劣な人.

Khaj. （名）イラクサ製の粗糸（*mósye-kabù*）.

8760 — *ka.* （名）糸（イラクサ製の），縦糸（莚（むしろ）用の）.

Хай-кара̀, приготовлять куделю изъ крапивы, выдѣлывать крапиву, сдирать кожицу съ крапивы (см. *хай-кирѐ*).
— *кирѐ*, скоблить кожицу крапивы ножомъ.
Хайбари. Геогр. Шм. мысъ къ югу отъ Ктаузи.
Хайда. Дав. убывать; недовольно, немного; см. *хайта*.
— *ва*. Дав. недостатокъ.
Хайрака. С. бородавка.
Хайта. Нар. мимо. Гл. не попасть (въ цѣль), не удаваться, убавлять, уменьшать, понижать (цѣну). Пт. убытокъ.
— *ри*. Пт. убавлять.
Хакари. С. вѣсы, гиря (и *гакари*).
— *ани пакаре*, вѣсить, взвѣшивать.
8770. *Хакка*. Дав. *Хака* въ Нѣм. Дав. шляпа.
— *коро*. Дав. надѣть шляпу.
Хакко-мумпе. С. мизинецъ.
Хамане-айнэ э сирепа, пришелъ неожиданно.
Хамáнкири-тэ эх, пришелъ неожиданно. Син. см. *хамáне* и *хаме áйну*.
Хамáськане. С. кладбище.
Хамбе. Кл. Мат. Бальб. Сах. отецъ. *Хамби*. Кл. Сах. Бальб. Мат. отецъ. Дав. 1. батюшка. 2. отецъ.
Хаме. Нар. не.
Хамѐ. Прил. крѣпко спящій.
Хамеáйну, крѣпко спящій (въ противоположность *эáйну*); сокр. *хаме-ай-нэ-áйну*, неслышащій, нечувствующій.
— *тэ áреги*, придти (пришелъ) неожиданно.
8780. *Хамейóнне*. Прил. неунимающійся (воровать не смотря на побои); см. *йóнне*.
Хамемóнтраса (— *айну*), битый, избитый, прибитый. Син. *анкóйки* (— *áйну*).
Хáметунни. С. деревцо съ красными ягодами (гроздистыми).
Хамеумъ, расплата (за обиду). Син. *асимпе*.
Хамоикóне. Прил. здоровый, небольной.
Хамоипеанъ ане трай, умереть съ голоду.
Хамбкесьне. Прил. молчаливый (— *áйну*); против. *итахтрує̀* (*айну*).
Хамопáне, нараспашку, незапахнувшись.

Khaj-karà, イラクサ製の粗糸を準備する，イラクサを加工する，イラクサから皮を剥ぐ（⇒ *khaj-kiryè*）.

— *kiryè,* イラクサの皮をナイフでそぎ取る.

Khajbari. （地 Shm）クタウジ（Ktauzi, Кгаузи）の南方にある岬.

Khajda. Dav. 減る； 不十分に，少し； ⇒ *khajta.*

— *va.* Dav. 不足.

Khájraka. （名）いぼ.

Khájta. （副）通り過ぎて，外れて. （動）（的に）当たらない，成功しない，減らす，小さくする，下げる（値を）. Pt. 損失.

— *ri.* Pt. 減らす.

Khákari. （名）秤（はかり），分銅（*gakari* とも言う）.

— *ani pákarye,* 目方を量る，（重さを）量る.

8770 *Khakka.* Dav. Nem. *Khaka.* Dav. 帽子.

— *koro.* Dav. 帽子をかぶる.

Khakko-múmpye. （名）小指.

Khamánye-ajne e siryepa, 突然やって来た.

Khamánkiri-te ekh, 突然やって来た. （同）⇒ *khamánye* および *kamye ájnu*

Khamás'kanye. （名）墓地.

Khambye. Kl. Mat. Bal'b. Sakh. 父 親. *Khambi.* Kl. Sakh. Bal'b. Mat. 父 親. Dav. 1．お父さん. 2．父親.

Khamye. （副）～でない，～しない.

Khamyè. （形）熟睡している.

Khamyeájnu, 熟睡している人（*eájnu* の反対）； *khamye-aj-ne-ájnu* の省略形，聞こえない人，感じない人.

— *te áryegi,* 突然やって来る（来た）.

8780 *Khamyejónnye.* （形）（悪習などが）止まない（殴打されても盗む）； ⇒ *jónnye.*

Khamyemóntrasa (— ajnu). 殴られた，殴打された，打ちつけられた. （同）*ankójki*（— *ájnu*）.

Khámyetunni. （名）赤い実（房で）のなる小さな木

Khamyeùm, 報復（侮辱に対する）. （同）*asímpye.*

Khamoikónye. （形）健康な，病んでいない.

Khamoipyean anye traj, 飢え死にする.

Khamókyes'nye. （形）無口な （— *ájnu*）； （反）*itakhtruyè*（*ajnu*）.

Khamopánye, 羽織って，（衣服の）前を重ね合わせないで.

Ха́мпараки. С. площица.
Хаму. Кл. Сах. листъ.
8790. *Хамъ.* Нар. не.
— *ана́нкири.* Прил. крѣпко спящій. Син. *хамѐ* и *хама́не-а́йну.*
— *а́нкири,* не видать, не чувствовать (во время сна).
— *анъ ки нанго,* вѣроятно не будетъ.
— *ва́нтэ,* не знать, не знаю! Прил. незнакомый, неизвѣстный. — *ва́нтэ у́тара,* незнакомый, неизвѣстный человѣкъ.
— *ива́нке,* не пользоваться, не употреблять въ дѣло.
— *ива́нке утара,* не работающій (у Японцевъ).
— *ико́не,* здоровый, не больной.
— *иру́ська!* не сердись! извини!
— *су́нке,* не лгать, не обманывать. Прил. честный, необманывающій *(— айну).*
8800. — *усѧ́хъ трамува!* будь увѣренъ! несомнѣвайся!
Хана̀, см. *гана̀.*
— *арака̀,* болѣзнь *гана̀. Хана нунъ* см. *гана-нунъ.*
Ханіа̀нъ. С. седьмой Японскій военный чинъ (подполковникъ).
Ханги. Дав. одаль. Н: см. *ханке.*
Хангино. Кл. Сах. здѣсь. *Хангино.* Дав. здѣсь.
— *ариги.* Дав. приходи сюда; см. *ханке-но ареги.*
— *арики.* Дав. близко.
Ханги ноурики. Кл. Сах. близкій.
Хангину. Дав. въ сосѣдствѣ.
Хангубуй. Дав. пупъ; по Пф. *ганкапуй,* пупокъ.
Ха́нка. Гл. не дѣлать, переставать, не=, молчи!
8810. — *анэ кема̀тэхъ ку́нину ки!* буквально: не стращай ночью! (заклинаніе отъ *веноясн,* когда онъ въ дорогѣ зоветъ *айна* по имени, спрашиваетъ „куда идешь“ и пр.); вар. *ханка а нэ киматехъ ку́нино ки!*
— *ира́нахка!* не надоѣдай!
— *цись!* молчи! не плачь! (къ ребенку). Син. *эгаус!*
— *эусѧ́хъ траму-ва̀, эци ко́нтэ кусуйкѝ!* не безпокойся, отдамъ! (тебѣ долгъ).

Khámparaki.（名）ケジラミ.

Khamu. Kl. Sakh. 葉.

8790 *Kham.*（副）～でない，～しない.

— *anánkiri.*（形）熟睡している.（同）*khamyè* および *khamánye-ájnu.*

— *ánkiri,* 見えない，感じない（眠っているときに）.

— *an ki nango,* たぶんないだろう.

— *vánte,* 知らない，（私は）知らない！（形）見知らぬ，知らない. — *vánte útara,* 見知らぬ人，知らない人.

— *ivánkye,*（自分の必要のために）利用しない，仕事（用事）に使わない.

— *ivánkye utara,* 働いていない（日本人のところで）.

— *ikónye,* 健康な，病気でない.

— *irús'ka!* 怒るな！ ごめん！

— *súnkye,* うそをつかない，欺かない.（形）誠実な，欺かない（— *ajnu*）.

8800 — *usyàkh* **t***ramuva!* 心配するな！ 疑うな！

Khanà, ⇒ *ganà.*

— *arakà, ganà* の病気. *Khana nun.* ⇒ *gana-nun*

Khangàn.（名）7番目の日本の軍の階級（中佐）.

Khangi. Dav. 少し離れて. N： ⇒ *khankye.*

*Khan***g***ino.* Kl. Sakh. ここに. *Khangino.* Dav. ここに.

— *arigi.* Dav. こっちに来い； ⇒ *khankye-no aryegi.*

— *ariki.* Dav. 近くに.

*Khan***g***i nouriki.* Kl. Sakh. 近い.

Khanginu. Dav. 近隣に.

Khangubuj. Dav. へそ； Pf. によると，*gankapuj,* へそ.

Khánka.（動）～しない，～を止める，黙れ！

8810 — *anè kyemàtekh kúninu ki!* 字義通りは： 夜に驚かすな！（道で名前で *ajna* を呼んだとき，「どこへ行くのか」などと聞かれたとき，*vyenoyasi* からの悪罵（？））；（粗）*khanka a ne kimatyekh kúnino ki!*

— *iránakhka!* いいかげんにしろ！

— *tsis'!* 黙れ！ 泣くな！（赤ん坊に）.（同）*egauye!*

— *eusyàkh tramu-và, etsi kónte kusujki!* 心配するな，返すよ（お前に借金を）！

Ханка́ни. С. сталь; сл. Яп.

Ха́нката, въ сокращеніи *ха́нкатъ.* С. берестяная коробочка, корыто изъ коры.

Ха́нке. Нар. близко, вблизи. Прил. близкій, ближній.

— *итà эхтэ*, придвинуть (къ себѣ что-нибудь). Син. *гетохъ-трайѐ.*

— ру́цисъ, ближняя дорога, недалекій путь; см. *ту́йма-ру́цисъ.*

Ханкивамъ—Пеке́ри. Геогр. ближняя *Пеке́ри* (по мѣсту говорящаго); см. *Ику́сьвамъ-Пеке́ри.*

8820. *Ха́нку.* С. пупокъ.

Ха́нне-имо́нтраса-а́йну, битый, избитый, прибитый. Син. *анкойки-айну*, *хамемо́нтраса-айну*, *монтраса-исямъ-а́йну.*

Ха́ннех. Нар. не. *Ханнех трай куна анъ трамутрай. Ку э раму венъ*, я не думалъ, что умретъ, но умер(ла), и мнѣ очень прискорбно. Вар. *ха́нне. Ха́ннех ку оманъ кусуйкù*, я не пойду.

Ха́ннэ. Нар. нѣтъ (при отрицательныхъ отвѣтахъ). *'Ампа кусукарà? Ханнэ (*или *гóвпа омàнъ!)*, унесъ? нѣтъ! (или оставилъ невзявши!).

Ха́нока. С. пуповина.

Ханпе. Кл. Мат. Бальб. Сах. отецъ.

Ха́нчіутэх. Прил. непослушный. — *а́йну*, непослушный человѣкъ.

*Ханъ (*или *хамъ)*, не. *Ква́ни ханъ кунý*, я не слыхалъ.

— *ки*, или *ха́нъ-ке*, не сдѣлать, не исполнить; см. *осистъ.*

— *карà*, не дѣлать, бездѣловать, еще не сдѣлано, еще не готово!

— *ну́кара*, не видѣть.

8830. — *чинэ*, или *ганчики.* Гл. не быть, не составлять.

Хаой ишанги. Дав. крикъ; см. *хау-эсанке*; издавать голосъ.

— *ва.* Дав. кричать.

Хаой ишангова (chaoi imangowa). Кл. Сах. кричать; см. *хау-эсанке*; въ Нѣм. Дав. chgaoi uschangiwa; ср. *шанке.*

Ха-пирика. С. собственное мужское имя.

Хапо. Кл. Мат. мать.

Харà. С. стержень *(óхкаю)* травы называемой *ситуру́-кина.* Дав. пучки (трава).

Khankáni. （名）鋼（はがね）； 日本語の単語.

Khánkata, 省略形は *khánkat.* （名）白樺の皮で作った小さな箱，樹皮製の桶.

Khánkye. （副）近くに. （形）近い，最寄の.

— *itá ekhtè,* 近づける（何かを自分の方へ）. （同）*gyetokh-trajyè.*

— **r***útsis',* 近道，遠くない道； ⇒ *túj*ma-**r***útsis'*

Khankivam-Pyekyéri. （地）（話し手のところから）近い *Pyekyéri*； ⇒ *Ikús'vam-Pyekyéri.*

8820 *Khánku.* （名）へそ.

*Khánnye-imón***t***rasa-ájnu,* 殴られた，殴打された，打ちつけられた. （同）*ankojki-ajnu, khamyemón***t***rasa-ajnu, mon***t***rasa-isyam-ájnu.*

Khánnyekh. （副）～でない，～しない. *Khannyekh traj kuna an tramutraj. Ku e* **r***amu vyen,* （彼，彼女が）死ぬとは思わなかったが，死んでしまった．それでとても悲しい. （粗）*khánnye. Khánnyekh ku oman kusujki,* 私は行かない.

Khánne. （副）いいえ（否定の答えの際に）. *Ámpa kusukarà? Khanne (*あるいは *góvpa omàn!),* 持って行ったか？ いいえ！（そのまま置いてある！）.

Khánoka. （名）へその緒.

Khanpye. Kl. Mat. Bal'b. Sakh. 父親.

Khánchiutekh. （形）言うことを聞かぬ. — *ájnu,* 言うことを聞かぬ人.

*Khan(*あるいは *kham),* ～でない，～しない. *Kváni khan kunù,* 私は聞かなかった.

´— *ki,* あるいは *khán-kye,* しない，実行しない； ⇒ *osist.*

— *karà,* しない，何もしないでいる，まだされていない，まだ用意がされていない.

— *núkara,* 見えない.

8830 — *chine,* あるいは *ganchiki.* （動）存在しない，～でない

Khaoj ishangi. Dav. 叫び声； ⇒ *khau-esankye*； 声を出す.

— *va.* Dav. 叫ぶ.

*Khaoj ishan***g***ova* (chaoi i ш angowa). Kl. Sakh. 叫ぶ； ⇒ *khau-esankye*； Nem. Dav. chgaoi uschangiwa； （比）*shankye.*

Kha-pirika. （名）男性の名.

Khapo. Kl. Mat. 母親.

Kharà. （名）*siturù-kina* と呼ばれる草の茎（芯）（*ókhkayu*）. Dav. ハナウド属の植物（複数）（草）.

Хара́мпинь. С. бамбуковая пушка (Японская).
Ха́ре. Гл. уронить (намѣренно), бросить на полъ, сшибать. *Ни ха́ре*, или *ни гора́хтэ*, срубить дерево.
Ха́реки. Прил. лѣвый.
— *ома́йсо*, или — *со*, лѣвая сторона комнаты (юрты), сторона гостей (по нашему, глядя отъ двери, правая сторона).
— *тишѐ си́скевъ*, лѣвый передній уголъ въ юртѣ (по нашему правый).
— *тэх*, лѣвая рука.
8840. — *у́внисоро*, лѣвый бокъ.
— *уторова си́ся а́йну*, слѣпой на лѣвый глазъ, кривой невидящій лѣвымъ глазомъ.
— *чебъ*, лѣвобокая камбала (камбала съ большимъ лѣвымъ бокомъ) съ спиною усѣянною звѣздами; см. *урукдй*.
Харѝ. С. компасъ. *Чуфъ-па́каре-харѝ*, часы.
Харикага. Дав. праведно; вѣроятно прядево; въ Нѣм. Дав. *харика-га*, пер. Gesponnenes Garn, т. е. пряжа; по Пф. должно быть *гарика-ка*, т. е. нитки въ шнуркахъ.
Ха́рики-ка, травяная веревка.
— *утуру.* Дав. 1. сторона лѣвая. 2. съ лѣвой стороны.
Харикимонъ гуру. Дав. лѣвша; по Пф. *харикимонъ* = *харики*, окончаніе *монъ* находится въ *шимонъ*, вправо, уже первоначально.
Харикіуту. Дав. лѣво; см. *харики-утуру.*
Харикъ. Кл. Сах. влѣво.
Харѝнь-кани, проволока (въ щотахъ).
Харипа. Дав. устерсы.
Ха́ріямъ. С. ящерица.
8850. *Хару́.* С. харчъ, дорожный припасъ (съѣстной).
— *о то́хта*, мѣшокъ съ провизіею.
Ха́сьно. Геогр. рѣчка и Аинско-Японское селеніе въ 230 верстахъ къ югу отъ Мануи.
Ха́таки. С. огородъ; сл. Яп.
— *карà*, копать землю подъ огородъ.
— *томà*, картофель.
Ха́туру. С. маленькая рыба въ родѣ огуречника.

Kharámpin'. （名）（日本の）竹製の大砲.

Khárye. （動）（わざと）落とす，床に落とす，叩き落とす． *Ni khárye,* あるいは *ni gorákhte,* 木を切り倒す.

Kháryeki. （形）左の.

— *omájso,* あるいは— *so,* 部屋（ユルタ）の左側，客の側（我々が思うに，戸口から見て右側）.

— *tishyė sískyev,* ユルタの左側の手前の隅（我々が思うに，右の）.

— *tekh,* 左手.

8840 — *úvnisoro,* 左の脇腹.

— *utorova sísya ájnu,* 左目が見えない人，片目で左目が見えない人.

— *chyeb,* 左カレイ（左脇腹が大きいカレイ）背が星でおおわれている； ⇒ *urukòj.*

Khari. （名）コンパス． *Chuf-pákarye-khari,* 時計.

Kharikaga. Dav. 公正に； おそらく（紡ぐための）繊維[14]； Nem. Dav. *kharika-**g**a,* Gesponnenes Garn，つまり，紡糸； Pf. によると，それは *garika-ka*，つまり縒りひもの糸にちがいない.

Kháriki-ka, 草で作った縄.

— *uturu.* Dav. 1．左側． 2．左側から.

Kharikimon guru. Dav. 左利き（の人）； Pf. によると，*kharikimon* = *khariki,* 語末の *mon* は *shimon*「右へ，すでに最初に」という単語の中にある.

Kharikiutu. Dav. 左に； ⇒ *khariki-uturu.*

Kharik. Kl. Sakh. 左へ.

Kharìn'-kani, 針金（в щотах[15]）.

Kharipa. Dav. 牡蠣（複数）.

Kháriyam. （名）トカゲ.

8850 *Kharù.* （名）食料，旅の物資（食料）

— *o tókhta,* 食料の入った袋.

Khás'po. （地）マヌヤ（Manuya, Мануя）の南方 230 露里にある小川およびアイヌと日本人の混住の村.

Khátaki. （名）畑；日本語の単語.

— *karà,* 畑の土を掘る.

— *tomà,* ジャガイモ.

Kháturu. （名）キュウリウオ属の小さな魚.

---

(14) 「Dav. では праведно（公正に）と書かれているが，おそらくそれは прядево（（紡ぐための）繊維）の間違いである」ということを意味しているのだろう。

(15) 不明。

Хатцко-песпо. Геогр. мысъ.

Ха́у. С. голосъ, говоръ, лай, крикъ, пискъ, ревъ и пр. Дав. голосъ.

— *ге рера.* Дав. тихая погода.

8860. — *гино.* Дав. тихо; см. *хауке-но.*

— *гино итаку.* Дав. шептать. Н: см. *хауке* и *но.*

— *гино кіякка.* Дав. скрывать.

— *гино ходоива.* Дав. заманить; по Пф. *ганкено готуива,* между тѣмъ какъ близко зовутъ.

— *гину.* Дав. секретъ.

— *ин(г)ъ.* Ланг. Кур. ракъ. — *инъ* (chāuin(g)). Кл. Кам. ракъ.

— *итанги.* Дав. визгъ.

— *ишанги.* Дав. ревѣть; отъ *хау-эсанке.*

— *кги фуміасъ.* Дав. шорохъ; въ Нѣм. *хаукги фуміанъ;* по Пф. *хауке-фуміанъ,* тихо, спокойно звучать.

— *ке.* Гл. утихать (о вѣтрѣ).

8870. — *ки.* С. пѣсня содержащая преданія Айновъ; против. *хе́цире-юкара.*

— *кино.* Ланг. Юж. Сах. низкій.

— *корò итàхъ,* говорить громко; соб. говорить вслухъ; против. *пинуфъ-понъ-итàхъ.*

— *омỳ.* С. осиплость, охриплость.

— *орỳсь.* С. собственное мужское имя. Прил. басистый *(айну).* Син. *хаве-о́нну (а́йну).*

— *пусека.* С. собственное мужское имя.

— *ся́хно.* Нар. молчаливо. Прил. молчаливый.

— *ся́хно а́нова!* молчи!

— *эа́нне (*или *хаве а́нне),* тонкоголосый, съ пискливымъ голосомъ. — *эа́нне а́йну,* тонкоголосый человѣкъ.

— *эйкỳ.* Гл. издавать какой бы то ни было звукъ (о животныхъ), мычать, жужжачь *(то́мусь —),* чирикать, куковать, ржать, рычать, ревѣть, щебетать и пр.; издавать короткій и тихій ревъ (о медвѣдѣ); продолжительный и сильный ревъ выражается словомъ *о́роберири.*

— *эо́нну,* или *хавео́нну.* Прил. басистый. — *эо́нну а́йну,* басистый человѣкъ.

8880. — *юхке итàхъ,* говорить громко. Син. *ха́у корò итàхъ.*

Khattsko-pyespo. （地）岬.

*Khá***u**. （名）声，話し声，ほえ声，叫び声，ぴーぴーいう声，うなり声など． Dav. 声.

— *gye ryera.* Dav. 穏やかな天気.

8860 — *gino.* Dav. 静かに； ⇒ *khaukye-no.*

— *gino itaku.* Dav. ささやく． N： ⇒ *khaukye* および *no.*

— *gino kiyakka.* Dav. 隠す.

— *gino khodoiva.* Dav. おびき寄せる； Pf. によると，*gankyeno gotuiva,* 近くへ呼ばれている間に.

— *ginu.* Dav. 秘密.

— *in(***g***).* Lang. Kur. ザリガニ． — *in* (chāuin(g)). Kl. Kam. ザリガニ.

— *itangi.* Dav. 金切り声，きしる音.

— *ishangi.* Dav. ほえる； *khau-esankye* から.

— *kgi fumias.* Dav. かさこそいう音； Nem. *khauk***g***i fumian*； Pf. によると，*khaukye-fumian,* 小さく，静かに音がする.

— *kye.* （動）止む（風について）.

8870 — *ki.* （名）アイヌの言い伝えを含む歌； （反）*kyétsirye-yúkara*

— *kino.* Lang. S. Sakh. 低い.

— *korò itàkh,* 大声で話す； 元々は，聞こえるように話す； （反）*pinuf-pon-itàkh*

— *omu.* （名）声がしゃがれていること，声がかすれていること.

— *orùs'.* （名）男性の名． （形）低い声の（*ajnu*）． （同）*khavye-ónnu(ájnu).*

— *pusyeka.* （名）男性の名.

— *syákhno.* （副）無言で． （形）無口な.

— *syákhno anova!* 黙れ！

— *eánnye(*あるいは *khavye ánnye),* 甲高い声の，甲高い声で． — *eánnye ájnu,* 甲高い声の人.

— *ejki.* （動）どんな音でも出す（動物について），もーと鳴く，ぶんぶん羽音を立てる（*tómus'* —），（ちゅんちゅんと）さえずる，くーくーと鳴く，うなる，ほえる，（ヒワ，スズメなどが）さえずるなど； 短くて小さなうなり声を出す（熊について）； 長く続く強いうなり声は *órobyeriri* という語で表わされる.

— *eónnu,* あるいは *khavyeónnu.* （形）低い声の— *eónnu ájnu,* 低い声の人.

8880 — *yúkhkye itàkh,* 大声で話す． （同）*kháu korò itàkh.*

Ха́у-янъ. Дав. шумѣть; см. *хау* и *янъ.*
Хафоо. Кл. Мат. Бальб. Сах. мать.
Ха́хка, или *га́хка.* С. шапка, фуражка. — *аси́ньке*, скидовать шапку. — *коро̀*, надѣвать шапку.
— *но́тэкарись*, наушники у шапки.
— *о́мпусь*, шишечки на шапкѣ (для украшенія).
— *тэба̀*, обшлагъ, завороченная часть шапки, околышъ.
Ха́хну-ху́нки. Геогр. гора около Мануи (у Русскихъ: трехъ-этажная).
Хахъ. С. сарана (особенный видъ), луковичный корень какого то растенія (съѣдобный).
Ха́цико. Прил. маленькій, низкій ростомъ (— *а́йну*).
— *оро́вано.* Нар. съ дѣтства. *Хи́мпаракане орова э ико́не ги хетанса?—Хацико оровано ку ки* (или: *ха́цико оро́вано ку ки тане пахно*), съ какого времени ты боленъ?—я боленъ съ дѣтства (или: я боленъ съ дѣтства до сего времени).
8890. *Ха́цикоку.* Гл. щекотать.
Ха́цире. Гл. упасть.
Ха́циромъ. С. собственное мужское имя.
Ха́цитару. С. собственное мужское имя.
Хацкобу́ссе. Геогр. Бѣлк. Аинско-Японское селеніе въ 99 верстахъ къ югу отъ Кусуная; у Шмидта *Хацкокориссу.*
Хацконгу. Дав. паукъ.
— *я.* Дав. паутина.
Хацкопеспо. Геогр. Шм. мысъ и первое къ сѣверу Японское селеніе близь и сѣвернѣе р. Орокѐсъ.
Хацъ. Дав. смородина. Н: см. *хахъ.*
Хацы. Дав. выронить.
8900. *Хацыри.* Дав. 1. падать. 2. ронять.
— *ва.* Дав. упасть.
— *ва ишама.* Дав. потерять.
Хаэноѐ, или *хенойѐ.* Гл. дремать.
Хаюфъ-кара̀. Гл. мочить скобленую кожицу крапивы.
Хеши увенъ. Кл. Сах. одышка. Дав. (въ Нѣм.) по Пф. *гешши уенъ*, дыханіе худо.
Хеишики. Дав. оживать.
Хека̀й. С. старикъ. Прил. старый. Гл. стариться, состариться.

Kháu-yan. Dav. 騒ぐ，ざわめく； ⇒ *khau* および *yan.*

Khafoo. Kl. Mat. Bal'b. Sakh. 母親.

Khákhka, あるいは *gákhka.* （名）帽子，つば付き平帽. — *asín'kye,* 帽子を脱ぐ. — *korò,* 帽子をかぶる.

— *nótekaris',* 帽子の耳当て.

— *ómapus',* 帽子についている球状の飾り.

— *tebà,* 折り返し，帽子の折り返された部分，（軍帽などの）ひさしと山の間の部分.

Khákhnu-khúnki. （地）マヌヤ（Manuya, Мануя）の近くの山（ロシア人の間では： 三階建ての山）.

Khakh. （名）マルタゴンリリー（特別な種類），ある植物の球根（食用）.

Khátsiko. （形）小さい，背が低い（— *ájnu*）.

— *oróvano.* （副）子供の頃から. *Khímparakanye orova e ikónye gi kyetanyea?* — *Khatsiko orovano ku ki*（あるいは：*khátsiko oróvano ku ki tanye pakhno*）， いつ頃から，お前は病気なのか？—私は子供の頃から病気だ（あるいは：私は子供の頃から今まで病気だ）.

8890 *Khátsikoku.* （動）くすぐる.

Khátsirye. （動）落ちる，倒れる.

Khátsirom. （名）男性の名.

Khátsitaru. （名）男性の名.

Khatskobússye. （地）Byelk. クスナイ（Kusunaj, Кусунай）の南方 99 露里にあるアイヌと日本人の混住の村； シュミット（Shmidt, Шмидт）では *Khatskokorissu.*

Khatskongu. Dav. クモ.

— *ya.* Dav. クモの巣.

Khatskopyespo. （地 Shm.）オロケス（Orokyès, Орокѐс）川より北方で一番近くにある日本人の村と岬.

Khats. Dav. フサスグリ. N：⇒ *khakh.*

Khatsy. Dav. うっかりして落とす.

8900 *Khatsyri.* Dav. 1．落ちる. 2．（うっかりして手から）落とす.

— *va.* Dav. 落ちる.

— *va ishama.* Dav. 失う.

Khaenoyè, あるいは *khyenojyè.* （動）まどろむ.

Khayùf-karà. （動）剥いだイラクサの皮を水に浸けておく.

Khyeyeshi uvyen. Kl. Sakh. 息切れ. Dav. （Nem.） Pf. によると，*gyeoshi uyen,* 呼吸が悪い.

Khyeishiki. Dav. 生き返る.

Khyekàj. （名）老人. （形）年老いた. （動）年を取る，老ける.

Хекàй-хемакà, совсѣмъ состарился.
— *экусý карà*, немножко состариться, приблизиться къ старости.
8910. *Хекáйпику*, С. старикъ.
Хéкара-карà. Гл. расчесывать, причесывать (волосы).
Хекáтара (сокращеніе изъ *хекáцци-ýтара*). С. ребятишки.
— *хéцирехци*, ребятишки играютъ.
Хекáцци. С. ребенокъ, дитя, мальчикъ.
— *ýтара*, въ сокр. *хекáтара*, дѣти, ребятишки, мальчишки
Хекѐмъ, или *гекѐмъ*. Гл. дергать, тянуть, растягивать (веревку).
Хемакà. Гл. кончить, окончить,—ся; знакъ прошедшаго совершеннаго. *Аракà хемакà*, болѣзнь окончилась. — *эюкарова на!* что пересталъ, пой!
Хéмакари-паянува на! пойдемъ поскорѣе!
Хéмако. Гл. см. *гéмако*, поправлять волосы.
— *йккири*, проборъ на головѣ (у женщинъ).
8920. *Хéмакъ*, сокр. *хéмако*. — *йккири*, проборъ на головѣ (у женщинъ).
Хемáнуку. Мѣст. который? — *хéтанеа?* который?
Хéмата, кто, что, какой, зачѣмъ, почему, для чего. — *а йе энъ ани Трантомуйюнъ?* что значитъ слово *Трантомуйюнъ? Хемата котанъ ареги? Хемата вебекере анъ?—Нисьтóму-нисямъ* (или *яйситóма*), изъ какого пришелъ села? что новаго? больныхъ нѣтъ (или: мнѣ совѣстно говорить!).—*Танъ тóхкорю хемата охта анъ хетанеа?—Кусури-ке*, въ этомъ *токорю* что находится? —лекарственное масло.
— *áйну хéтанеа?* кто это (сдѣлалъ)? что за человѣкъ? (это сдѣлалъ; син. *хемáнуку хéтанеа?*).
— *кусý?* для чего? за чѣмъ? по какой причинѣ? — *кусу отасùсь хетанеа?* зачѣмъ торопиться?
— *нэ э нэ эйки?* зачѣмъ ты это (такъ) сдѣлалъ?
— *тура?* съ кѣмъ? чѣмъ, какимъ инструментомъ? (это сдѣлано).

Khyekàj-khyemakà, すっかり年を取った.

— *ekusú karà,* 少し年を取る，老年に近づく.

8910 *Khyekájpaku,* （名）老人.

Khyékara-karà. （動）髪をくしけずる，（髪の毛を）とかす.

Khyekátara（*khyekátstsi-útara* の省略形）. （名）子供たち.

— *khyétsiryekhtsi,* 子供たちが遊んでいる.

Khyekátstsi. （名）赤ん坊，子供，男の子.

— *útara,* 省略形は *khyekátara,* 赤ん坊たち，子供たち，男の子たち.

Khyekyèm, あるいは *gyekyèm.* （動）（縄を）引っ張る，引く，引っ張って伸ばす.

Khyemakà. （動）終える，済ます，終わる； 過去完了[16] の印. *Arakà khyemakà,* 病気が終わった，治った. — *eyúkarova na!* なんで止めた，歌え！

Khyémakari-payánuva na! もう少し急いで行こう！

Khyémako. （動）⇒ *gyémako,* 髪を整える.

— *íkkiri,* 頭髪の分け目（女性の）.

8920 *Khyémak, khyémako* の省略形. — *íkkiri,* 頭髪の分け目（女性の）.

Khyemánuku. （代）どちらの～？ — *khyémanyea?* どちらの～？

Kyémata, 誰，何，どんな～，何ゆえ，なぜ，何のために. — *a jye en ani Trantomujyùn? Trantomujyùn* という言葉はどんな意味だ？ *Khyemata kotan aryegi? Khyemata vyebyekyerye an?*— *His'tómu-nisyam*(あるいは *yajsitóma),* どの村からやって来たのか？ 何か変わったことは？ 病人はいない（あるいは：話すのはきまりが悪い！）— *Tan tókhkoryu khyemata okhta an khyetanyea?*— *Kusuri-kye,* この *tokoryu*[17] には何が入っている？ 薬用油だ.

— *ájnu khyétanyea?* 誰がこれを（したのか）？ どんな人か？ どんな人がこれをしたのか？； （同）*khyemánuku khyétanyea?*

— *kusù?* 何のために？ 何ゆえに？ どんな理由で？ — *kusu otasìs' khyetanyea?* なんで急ぐ必要がある（？）？

— *ne e ne ejki?* 何ゆえに，お前はこれを（こう）したのか？

— *tura?* 誰と？ 何で，どんな道具で（これは作られたのか）.

---

(16) 原文では знак прошедшаго совершеннаго と書かれている。

(17) 徳利（とっくり）のことか？

Хе́мата-энъ а йе Ча́хтаку? что за слово (что значитъ) *Чахтаку?*

Хембара. Кл. Сах. когда. Дав. когда? Мос. нѣкогда; и *гембара.*

— *гани.* Дав. когда нибудь. Н: см. *химпаракане.*

8930. *Хени.* Пт. жилиться.

Хенойѐ, или *хаэнойѐ.* Гл. дремать.

Хепе́ньки, или *гебе́ньки*; сл. Японское.

— *котàнъ*, родина, родное село; фраза Японская.

Хера́ри. Гл. наклонить,—наклониться.

Херахцика́не. Прил. голый, нагой *(— а́йну).* Син. *оту́най.*

Хе́риковъ-трикùнъ, взлетѣлъ,—а.

Херимбу. Дав. трубка курительная.

Херо́кки-эку. С. собственное мужское имя.

Херо́хки. С. селедка, сельдь.

— *гомà*, или лучше — *перѐ*, икра селедки.

8940. *Херуа́ппа.* Прил. босой *(— а́йну).* Нар. босикомъ.

Херукàмъ. Прил. голый.

Херуру́ки. Прил. скользкій (— *труфъ*, скользкій ледъ).

Хе́се. Гл. дышать, вздохнуть.

Хета. Ланг. Мат. собака.

Хе́танеа, ли? или? знакъ вопроса, употребляемый и при вопросительныхъ мѣстоименіяхъ, и безъ нихъ.

Хета́ри-аракà. С. колючая боль при дыханіи.

Хету́ку. Гл. расти (рождать?).

— *котàнъ*, родина, родное село. *Ква́ни онà хету́ку котанъ*, родина моего отца.

Хе́тури. Гл. наклониться.

8950. *Хецимпохне-кемà суѐ а́йну*, кривоногій (съ носками внутрь).

Хе́цире. Гл. играть.

— *камӯй*, богъ фокусовъ. Син. *хе́цире-косу́мбу*, или *ну́буру-камӯй.*

— *камӯй карà*, представлять фокусы. Син. *чимуйѐ-камӯй-карà.*

— *камӯй кара карà а́йну*, шаманъ фокусникъ, шаманъ представляющій фокусы.

Khyémata-en a jye Chákhtaku?　*Chakhtaku* という言葉は何だ（何を意味するのか）？

Khyembara.　Kl. Sakh.　いつ　Dav.　いつ？　Mos.　かつて；　*gyembara* とも言う．

—　*gani.*　Dav.　いつか．　N：⇒　*khimparakanye.*

8930　*Khyeni.*　Pt.　全力をふりしぼる．

Khyenojyè,　あるいは *khaenojyè.*（動）まどろむ．

Khyepyén'ki,　あるいは *gyebyén'ki*；　日本語の単語．

—　*kotàn,*　故郷，生まれた村；　日本語の言い回し．

Khyerári.（動）傾ける，傾く．

Khyerakhtsikánye.（形）裸体の，裸の（— *ájnu*）．（同）*otúnaj.*

Khyérikov-trikìn,　～は飛び立った．

Khyerimbu.　Dav.　煙管．

Khyerókki-eku.（名）男性の名．

Khyerókhki.（名）ニシン．

—　*gomà,*　あるいは，より良くは— *pyeryè,*　数の子．

8940　*Khyeruáppa.*（形）裸足の（— *ajnu*）．（副）裸足で．

Khyerukàm.（形）裸の．

Khyerurúki.（形）滑りやすい（— *truf,*　滑る氷）．

Khyésye.（動）呼吸する，ため息をつく．

Khyeta.　Lang. Mat.　犬．

Khyétanyea,　～か？　あるいは～か？　疑問の印，疑問代名詞とともにでも，それなしでも使われる．

Khyetári-arakà.（名）呼吸の際の刺すような痛み．

Khyetúku.（動）育つ（産む？）．

—　*kotàn,*　故郷，生まれた村．　*Kváni onà khyetúku kotan,*　私の父親の故郷．

Khyéturi.（動）傾く．

8950　*Khyetsimpokhnye-kyemà suyè ájnu,*　足の曲がった（つま先が内側に）．

Khyétsirye.（動）遊ぶ．

—　*kamùj,*　奇術の神．（同）*khyétsirye-kosúmbu,*　あるいは *núburu-kamùj*

—　*kamùj karà,*　奇術をやって見せる．（同）*chimujyè-kamùj-karà.*

—　*kamùj kara karà ájnu,*　奇術師のシャーマン，奇術を行うシャーマン．

Хе́цире-косу́мбу, богъ фокусовъ.
— *руй*. Прил. рѣзвый (— *хека́цци*), шалунъ.
— *тусу́ айну*, шаманъ.
— *юкара*, не настоящая пѣсня, пѣсня для потѣхи. Син. *йоянке-юкара*.
Хецисся́й. С. Аинскій хороводъ.
8960. *Хе́чири-мару́*. С. проборъ на головѣ.
Хезши увень. Дав. одышка.
Хзка. Дав. шляпа.
Хигай. Мос. старый.
Хигаци. Кл. Сах. дитя. *Хигацы*. Дав. ребенокъ.
Хидобохошибири. Дав. отнять.
Хи-ихи́. С. собственное мужское имя.
Хіишю. Дав. дышать.
Химанда? Дав. что?
— *кушу охонно огайя?* Дав. какъ давно?
— *нипшюи шюи?* Дав. какъ часто?
— *тойма?* Дав. какъ далеко?
8970. *Химбагу-ніякка*. Дав. нѣсколько; по Пф. *генъ баккуно якка*, что бы ни было; отъ *генъ*, означающаго въ сложныхъ „что? нѣчто", и *баккуно*, около.
— *ну?* Дав. сколько?
Химоимуй. Дав. судить; вѣр. *симой-мой*.
Химпарака́не? Нар. когда? — *э ома̀нъ?* когда ты уйдешь.
Хи́мпахъ? Нар. сколько? — *па?* сколько лѣтъ?
Хиноы. Дав. заснуть; см. *хенойдѐ*.
Хираруй. Дав. кланяться; см. *уру-эруэ*.
Хирашана гуру. Дав. безволосый; по Пф. совершенно сомнительно и объяснимо развѣ словами: *хиріашапа* г*уру*, отъ *геріацъ*, блескъ, блестящій, *шаба*, голова и г*уру*, человѣкъ, а цѣлое: „человѣкъ съ блестящею головою".
Хиріямъ. Дав. ящерица. Н: см. *харіямъ*.
Хироки. Дав. сельдь.
8980. *Хитоку*. Дав. родить. *Хитоку* „выраженіе употребляемое и для всѣхъ и даже когда новая трава покажется".
Хишіаикапфъ. Дав. тяжело въ болѣзни. Н: *хесе-айкапъ*, не мочь дышать; по Пф. (въ Нѣм. Дав. сто-

Khyétsirye-kosúmbu, 奇術の神.

— **r***uj.* （形）快活な（— *khyekátstsi*），腕白小僧.

— *tusù ajnu,* シャーマン.

— *yúkara,* 本物でない歌，気晴らしに歌う歌. （同）*joyánkye-yúkara.*

Khyetsíssyaj. （名）アイヌの輪舞.

8960 *Khyéchiri-marù.* （名）頭髪の分け目.

Khyeeshi uvyen'. Dav. 息切れ.

Khzka. Dav. 帽子.

*Khi***g***aj.* Mos. 年を取った.

*Khi***g***atsi.* Kl. Sakh. 子供. *Khigatsy.* Dav. 赤ん坊.

Khidobokhoshibiri. Dav. 奪い取る，取り上げる.

Kh*i-i***kh***i.* （名）男性の名.

Khiishyu. Dav. 呼吸する.

Khimanda? Dav. 何？

— *kishu okhonno ogajya?* Dav. どれくらい前に？

— *nipshyui shyui?* Dav. どのくらい頻繁に？

— *tojma?* Dav. どれくらい遠くに？

8970 *Khimbagu-niyakka.* Dav. 多少； Pf. によると，*gyen bakkuno yakka*「何であろうと」；複合語の中で「何？ 何か」を意味する *gyen* と「ほぼ，おおよそ」を意味する *bakkuno* から.

— *nu?* Dav. どれくらい？

Khimoimuj. Dav. 判断を下す；おそらく， *simoj-moj.*

Khimparakánye? （副）いつ？ — *e omàn?* お前はいつ発つのか.

Khímpakh? （副）いくつ？ — *pa?* 歳は幾つだ？

Khinoy. Dav. 寝入る； ⇒ *khyenojyè.*

Khiraruj. Dav. おじぎをする； ⇒ *uru-erue.*

Khirashana guru. Dav. 毛髪のない人； Pf. によると，きわめて疑わしく，*khiriashapa* **g***uru* によってのみ説明できる： *gyériats*「輝き，輝いている～」，*shaba*「頭」および **g***uru*「人」から，全部まとめると，「輝く頭をもった人」.

Khiriyam. Dav. トカゲ. N： ⇒ *khariyam.*

Khiroki. Dav. ニシン.

8980 *Khitoku.* Dav. 生む. *Khitoku* は「すべての人，物に対しても使われるし，草が生えるときでも使われる表現」.

Khishiaikapf. Dav. 病気が重い. N： *khyesye-ajkap*「息ができない」； Pf. によると，（Nem. Dav. chischian kap とある）*gyeshi an kan* は「腫れた皮膚」の意味になるかもしれない：⇒ *shnii.*

итъ chischian kap) *гєши анъ канъ* могло бы значить: опухшая кожа; см. *шніи.*

Хишубуни. Кл. Сах. ребро. Дав. ребро; см. *хесепони.*

Хишшамаки. Дав. бокъ; въ Нѣм. *хишумаки*; см. *хесе-шамаке.*

Хобéмба (хопéмба). Гл. вздрогнуть, испугаться.

— *ва.* Дав. запугать.

Хобимба. Дав. содрогаться.

Хóбичинаса, см. *гóбичинаса*, на корточкахъ (при испражненіи, при привѣтствіяхъ во время встрѣчь).

Хобонзи хобунь. Дав. тина.

Хобу. Ланг. Мат. Юж. Сах. мужъ.

Хобунь. Дав. вставать.

8990. *Хóвпа (хóхпа).* Гл. отставать (въ пути отъ другихъ).

Анъ óвпа áйну, отсталый, оставшійся назади.

Хогу. Ланг. Юж. Сах. мужъ. Кл. Сах. (Mann). *Хогу.* Дав. мужъ.

Хогушь. Дав. выворотить.

Ходуй. Дав. звать.

Хой. Геогр. Гл. рѣка и мысъ къ сѣверу отъ п. Дуй.

Хойнджё. Геогр. Гл. Русскій военный постъ Дуй; мысъ близь Дуй.

Хойндшу. Геогр. бухта на сѣверномъ Сахалинѣ рядомъ съ открытой Лаперузомъ и названной имъ бухтою de la Jonquière и къ югу отъ нея; (отдѣляется отъ послѣдней мысомъ Дуй).

Хойндшуери. Геогр. С. ручей впадающій въ бухту Хойндшу; на немъ стоитъ Русскій постъ Дуй.

Хойндшуктэ. Геогр. мысъ близь п. Дуй въ южной части бухты Хойндшу, которой онъ служитъ южною границею.

Хойно. Дав. куница („соболь также").

Хóйну. С. соболь.

9000. — *чуфъ-нумà*, какая то трава.

Хоідбу. Дав. бѣгать.

— *ва оманъ.* Дав. улетѣть.

Хоідпфу. Дав. летать.

Хоідпфъ. Дав. вылетѣть; см. *гоюбу.*

Хокàй. С. кривизна, поворотъ.

— *окàй а ру*, кривая, извилистая дорога.

Khishubuni. Kl. Sakh. 肋骨. Dav. 肋骨； ⇒ *khyesyeponi.*

Khishshamaki. Dav. 脇腹； Nem. *khishumaki*； ⇒ *kye-sye-shamakye.*

Khobyémba (khopyémba). （動）ぴくっとする，びっくりする.

— *va.* Dav. おどかす.

Khobimba. Dav. おののく.

Khóbichinasa, ⇒ *góbichinasa,* しゃがんで（排便の際に，出会ったときの挨拶の際に）.

Khobonzi khobun'. Dav. 軟泥.

Khobu. Lang. Mat. S. Sakh. 夫.

Khobun'. Dav. 立ち上がる.

8990 *Khóvpa (khókhpa).* （動）遅れる（道で他の者から）. *An óvpa ájnu,* 遅れた人，後ろに残った人.

*Kho**g**u.* Lang. S. Sakh. 夫. Kl. Sakh. （Mann）. *Khogu.* Dav. 夫.

Khogush'. Dav. 引き抜く.

Khoduj. Dav. 呼ぶ.

Khoj. （地）Gl. ドゥーイ（Duj, Дуй）哨所の北方にある川および岬.

Khojndzhyo. （地）Gl. ロシア軍のドゥーイ（Duj, Дуй）哨所； ドゥーイ（Duj, Дуй）の近くの岬.

Khojndshu. （地）北サハリンの入江，ラペルーズ（Lapyeruz, Лаперуз）によって発見され，彼によって de la Jonquière と名づけられた入り江と隣り合い，その南方にある（ドゥーイ（Duj, Дуй）岬によって後者の入り江と分けられている）.

Khojndshuyeri. （地）（名）ホイントゥシュ（Khojndshu, Хойндшу）入り江に流れ込む小川； その畔にロシアのドゥーイ（Duj, Дуй）哨所がある.

Khojndshukte. （地）ホイントゥシュ（Khojndshu, Хойндшу）入り江の南部のドゥーイ（Duj, Дуй）哨所の近くの岬，その岬は入り江の南の境となっている.

Khojno. Dav. テン（「同じくクロテン」）.

Khójnu. （名）クロテン.

9000 — *chuf-numà,* ある種の草.

Khoíòbu. Dav. 走る.

— *va oman.* Dav. 飛び去る.

Khoíòpfu. Dav. 飛ぶ.

Khoíòpf. Dav. 飛び立つ； ⇒ *goyubu.*

Khokàj. （名）曲がり，曲がり角.

— *okàj a* **r***u,* 曲がった，曲がりくねった道.

Хока́мпа. Гл. несостояться, неудаваться. *Уко́йтахъ* —, переговоръ окончился ничѣмъ (не сошлись въ условіяхъ — *уре́нька исямъ*). С. неудача, несчастіе.

Хока́рисьпоне. Нар. часто; против. *у́туру-корд.*

— *омàнъ эаськàй*, можетъ (мочь) ходить часто.

9010. *Хоккоранъ.* Геогр. Шм. Аинское селеніе къ югу отъ Ктаузи.

Хо́ко. С. мужъ,

Хоку́й. Гл. горѣть, сгорать. *Емуйки ни* —; иначе *гоку́й.* С. пожаръ.

— *ка*, палить, опаливать (курицу, свинью), накалить, раскалить (*ка́ни* —, раскалить металлъ), зажигать. *Анхоку́йка*, зажженъ(а).

— *котàнъ.* Геогр. Аинско-Японское селеніе въ 8 верстахъ къ востоку отъ Карсакова.

Хоку́нке, на колѣняхъ. — *э́тарась*, стоять на коленяхъ.

Хомà, или *гомà*, грѣхъ.

Хомимба. Дав. испугать. Н: см. *хобемба.*

Хомиронай. Геогр. Гл. селеніе на р. Найбучи.

Хо́мпеки. С. игра на одежду (дѣлаютъ веревочку съ однимъ маленькимъ и другимъ большимъ концомъ; маленькій конецъ выигрываетъ).

9020. *Хо́мпусъ*, или *го́мпусъ.* С. узелъ.

— *питà*, распутывать узлы (для этого служитъ *о́хкита*).

Хому уватти. Дав. сучковатый.

Хомъ. С. сукъ, сучекъ. Дав. сукъ.

Хонгй. С. брюхо рыбъ.

Хо́ни, или *гони*, въ сокращеніи *хонъ* или *гонъ.* С. брюхо, животъ. Дав. *хони*, животъ.

Хо́ниве, или *го́ниве.* С. весло.

Хо́нкоро. Прил. беременная. — *ма́ймине.*

Хо́нтомъ. С. половина; съ половину (о жидкости въ бутылкѣ).

Хонтракисара см. *гонтракисара.*

Хоопеспо. Геогр. Шм. мысъ къ югу отъ р. Орокѐсъ.

9030. *Хопа́реки.* С. болѣзненное мочеиспусканіе у женщинъ, характеризующееся красною мочею.

Khokámpa. （動）行われない，成功しない． *Ukójtakh* —， 交渉は失敗に終わった（条件で折り合わなかった — ***u*r*yén'ka isyàm***）．（名）失敗，不運．

Khokáris'ponye. （副）しばしば； （反）*úturu-korò*

— *omàn eas'kàj,* しばしば行くことができる．

9010 *Khokkoran.* （地 Shm.）クタウジ（Ktauzi, Ктаузи）の南方にあるアイヌの村．

Khóko. （名）夫．

Khokùj. （動）燃える，焼失する． *Yemujki ni* —； *gokùj* とも言う．（名）火事．

— *ka,* （毛・羽などを）焼く，（まわりを）焼く（鶏，豚を），灼熱する，赤熱する（*káni-,* 金属を赤熱する），火をつける． *Ankhokújka,* 火がつけられている．

— *kotàn.* （地）カルサコフ（Karsakov, Карсаков）の東方 8 露里にあるアイヌと日本人の混住の村．

Khokúnkye, 跪いて． — *étaras',* 跪いている．

Khomà, あるいは *gomà,* 罪．

Khomimba. Dav. おどかす． N：⇒ *khobyemba.*

Khomironaj. （地）Gl. ナイブチ（Najbuchi, Найбучи）河畔の村．

Khómpyeki. （名）衣服遊び[18]（一方の端が小さく，他方の端が大きいひもを作る；小さい端のほうが勝ち）．

9020 *Khómpus,* あるいは *gómpus.* （名）結び目．

— *pità,* 結び目をほどく（このために *ókhkita* が役に立つ）．

Khomu uvatti. Dav. 枝のたくさんついた．

Khom. （名）枝，小枝． Dav. 枝．

Khongì. （名）魚の脇腹．

Khóni, あるいは *goni,* 省略形は *khon* あるいは *gon.* （名）脇腹，腹． Dav. *khoni,* 腹．

Khónivye, あるいは *gónivye.* （名）櫂（かい）．

Khónkoro. （形）妊娠した； — *májminye.*

Khóntom. （名）半分； 半分から（瓶に入った液体について）．

Khontrakisara. ⇒ *gontrakisara.*

Khoopyespo. （地 Shm.）オロケス（Orokyès, Орокѐсъ）川の南方にある岬．

9030 *Khopáryeki.* （名）女性の病的な排尿，赤い尿が特徴．

---

(18) игра на одежду の訳であるが，詳細は不明。

Хораки. Нар. взадъ и впередъ, туда и обратно. — *омàнъ*, сходить взадъ и впередъ.

Хо́рао. Нар. внизу.

Хоре́пуну, или *горе́пуну*. С. названіе вѣтра.

Хоре́упа-ре́упа, см. *горе́упа-ре́упа*. Гл. присядать въ (хороводной) пляскѣ, прищелкивая ладонями.

Хорико-гáцире, упасть (съ дерева о убитой птицѣ).

Хо́ро. Нар. внизу. *Хо́ро амте*, нижняя вещь. *Хо́ро тáмте*, это внизу.

Хоро́каке-нумà. С. длинные небритые волосы головы у мущинъ. Син. *сабà*.

Хо́рокакесу. С. пятка.

Хо́рокакесуфъ-по́ни. С. пяточная кость (calcaneum).

9040. — *э́аккась*, ходить на пяткѣ, страдать безобразіемъ называющимся pes calcaneus.

Хо́роко. Нар. назадъ, обратно.

— *кей*. С. обухъ (топора; или *мукарь хо́рококей*), затылокъ. — *кей по́ни*, затылочная кость.

— *ко́нтэ*, отдать назадъ, возвратить.

— *отохсò* или *Отохсò*. С. затылокъ. — *отохсо пони*, затылочная кость.

— *ту́все*. Гл. отпрыгивать назадъ, отскакивать (о пулѣ).

Хоро́копоке. С. шримсъ, креветъ.

Хо́рупишпу. Кр. Геогр. рѣчка на островѣ Шо́умшчу съ жилищами Айновъ.

Хосéсевка. Гл. грѣться у огня.

Хо́сиби. Гл. возвращаться. *Хо́роко хо́сиби*, возвращаться назадъ. Кл. Сах. итти.

9050. *Хоскину*. Дав. давича.

Хо́со. С. оспа; по Пф. *хосо* вѣроятно есть корень Яп. *фососи (гососи)*, тонкій.

— *игони*. Дав. оспа. Н.

Хосуекáни. С. кольца на поясѣ. Син. *чабу́йну*.

— *кордò мáймине* (или *чабу́йну коро мáймине*), дѣвица съ кольцами на поясѣ.

Хосыбива. Дав. 1. возвращаться. 2. назадъ возвращаться.

Хосыбири. Дав. возвратить.

Хось. С. голенище. Множ. *хо́сиги*.

Хо́ськи. Прил. прежній, опередившій.

Khoraki.（副）行ったり来たり，往復で． — *omàn,* 行ったり来たりする．

Khórao.（副）下方に．

Khoryépunu, あるいは *goryépunu.*（名）風の名．

*Khoryé**u**pa-ryé**u**pa,* ⇒ *goryéupa-ryéupa.*（動）手を打ちながら，踊り（輪舞）でプリシャートカ[19]をする．

Khoriko-gátsirye,（殺された鳥が木から）落ちる．

Khóro.（副）下方に． *Khóro ampye,* 下に何かがある． *Khóro támpye,* これは下にある．

Khorókakye-numà.（名）男性の剃っていない長い髪の毛．（同）*sabà.*

Khórokakyesu.（名）踵．

Khórokakyesuf-póni.（名）踵骨（calcaneum）．

9040 — *éakhkas',* 踵で歩く，pes calcaneus（踵足）と呼ばれる奇形の病にかかっている．

Khóroko.（副）後ろへ，逆方向へ．

— *kyej.*（名）（斧の）背（*mukar khórokokyej* とも言う），後頭部． — *kyej póni,* 後頭骨．

— *kónte,* 返す，返却する．

— *otokhsò* あるいは *Otokhsò.*（名）後頭部． — *otokhso poni,* 後頭骨．

— *túvsye.*（動）後ろへはねる，はね返る（弾丸が）．

Khorókopokye.（名）小エビ，エビ類．

Khórupishpu. Kr.（地）アイヌの住居のあるショウムシュチュ（Shóumshchu, Шóумшчу）島の小さな川．

Khosyésyevka.（動）火のそばで暖をとる．

Khósibi.（動）帰る． *Khóroko khósibi,* もとに引き返す． Kl. Sakh. 歩いて行く．

9050 *Khoskinu.* Dav. давича[20]

Khóso.（名）天然痘； Pf. によると，おそらく *khoso* は日本語の *fososi (gososi)*「細い」の語根である．

— *igoni.* Dav. 天然痘． N.

Khosuyekáni.（名）帯につけたリング．（同）*chabújnu.*

— *korò májminye*（あるいは *chabújnu koro májminye*），帯にリングをつけた娘．

Khosybiva. Dav. 1．帰る． 2．もとに引き返す．

Khosybiri. Dav. 返えす．

Khos'.（名）長靴の胴．（複数）*khósigi.*

Khós'ki.（形）以前の，先んじた．

---

(19) 跳躍しながら膝を曲げる動作。

(20) 不明。давеча「先ほど，最近」のことか？

Хо́ськи-анъ укура̀нъ, третьяго дня ночью.
— *ну́манъ*, третьяго дня.
9060. *Хо́ськино.* Нар. прежде. — *а́реги*, или *ико́софъ ареги*, прежде приходить.
— *оро́вано*, сначала, отъ начала. — *ку эх, суй...*, сначала прибылъ я, потомъ...
Хота́рика, поставить. *Ни* —, поставить столбъ.
Хото̀. С. спинной плавникъ находящійся близь хвоста; см. *цисьпотусь пони.*
Хотонинъ. Дав. икры у ногъ.
Хоттомари. Геогр. Бѣлк. Аинско-Японское селеніе въ 124 верстахъ къ югу отъ Кусуная. У Шмидта правильнѣе *Охатомари.*
Хо́ту. Гл. хромать. — *а́йну*, хромой, хромоногій (человѣкъ).
Хо́хке или *го́хке*, лежать, лежать развалившись.
Хохпа см. *говпа.*
Хо́хтурумуэ. С. головастикъ.
Хо́хцири. С. суконный (или изъ матеріи) треугольникъ на лбу у дѣтей, вышитый бисеромъ.
9070. *Хоцки.* Дав. на боку; по Нѣм. переведено: Auf der Seite, vom Schiffe; по Пф. *гокке* или *гоцке* (ケツホ), лежать.
Хоцу. Ланг. Мат. двадцать. *Хоцъ.* Ланг. Юж. Сах. двадцать.
Хошибири. Дав. 1. отказать (въ подл. *итаки, хошибири*). 2. ворочать. 3. заворотить.
— *якка.* Дав. дать въ займы; по Пф. между тѣмъ какъ возвращаютъ(ся).
Хошке. Мос. раньше, прежде.
Хошкено. Дав. прежде.
— *тамби.* Дав. прежде сего.
Хошкино-кунде. Дав. задарить; по Пф. *гошкено конде*, прежде надѣлить.
— *оманъ.* Дав. уйти впередъ.
— *оманъ.* Дав. напередъ.
Хошкину. Дав. впредь; см. *госкино.*
9080. *Хошкинумане.* Дав. два дни назадъ.
Хошкину умани. Дав. третьяго дни.
Хошки сакини. Кл. Сах. третьяго дня. Дав. третьяго года.

Khós'ki-an ukuràn, 一昨日の夜に.

— *núman,* 一昨日.

9060 *Khós'kino.* （副）以前に. — *áryegi, ikósof aryegi* とも言う，その前にやって来る.

— *oróvano,* 初めに，初めから. — *ku ekh, suj…,* 初めに私が着いて，その後…

Khotárika, （立てて）置く. *Ni* —, 柱を立てる.

Khotò. （名）尻尾の近くにある背びれ； ⇒ *tsis'potus' poni.*

Khotonin. Dav. ふくらはぎ.

Khottomari. （地）Byelk. クスナイ（Kusunaj, Кусунай）の南方 124 露里にあるアイヌと日本人の混住の村．シミット（Shmidt, Шмидт）にある *Okhatomari* の方がより正しい

Khótu. （動）びっこを引く. — *ájnu,* びっこの，足がびっこの（人）.

Khókhkye あるいは *gókhkye,* 横たわっている，手足を伸ばして横たわっている.

Khokhpa. ⇒ *govpa.*

Khókhturumue. （名）オタマジャクシ.

Khókhtsiri. （名）子供の額につけるラシャ製の（あるいは布製の）三角のもの，ビーズで刺繍してある.

9070 *Khotski.* Dav. 横になって； Nem.： Auf der Seite, vom Schiffe； Pf. によると，*gokkye* あるいは *gotskye*（ホツケ），横たわっている.

Khotsu. Lang. Mat. 個数詞の 20. *Khots.* Lang. S. Sakh. 個数詞の 20.

Khoshibiri. Dav. 1．断る（原文では. *itaki, khoshibiri*）. 2．ひっくり返す. 3．後へ戻る.

— *yakka.* Dav. 金を貸す； Pf. によると，戻す（戻る）うちに（？）.

Khoshkye. Mos. 以前に，以前には.

Khoshkyeno. Dav. 以前には.

— *tambi.* Dav. このことの前に.

Khoshkino-kundye. Dav. たくさんの贈り物をする； Pf. によると，*goshkyeno kondye* 「事前に分与する」.

— *oman.* Dav. 先に発つ.

— *oman'.* Dav. 前方へ，前もって.

Khoshkinu. Dav. 今後；⇒ *goskino.*

9080 *Khoshkinumanye.* Dav. 二日前.

Khoshkinu umani. Dav. 一昨日[21]

Khoshki sakini. Kl. Sakh. 一昨日. Dav. 一昨年.

---

(21) 原文では，третьяго дни と書かれている。

Хошки тери! Дав. погоди!
Хоюба. Дав. на парусахъ бѣжать.
Хоюбу. Кл. Сах. бѣгать.
Хоюпу. Гл. нырять.
Хоюпфъ. Дав. въ Нѣм. вылетать; см. *хоїопфъ.*
Ху́впе, или *гу́впе.* С. вередъ, чирей.
Хугамба. Дав. мудрость.
— *амби.* Дав. мудрено.
9090. — *ва.* Дав. мудрой; см. *хокамба.*
Хугукорува. Дав. замужняя.
Хугушакфъ меного. Дав. незамужняя.
Хугуюкфъ. Ланг. Юж. Сах. медвѣдь. Дав. *Хугуюкфъ*, медвѣдь.
Хуи. Геогр. притокъ рѣки Сіу (изъ значительныхъ седьмой и послѣдній).
Хуй, или *гуй.* С. печень. Сип. *трепуфъ.*
Хуина. Дав. куница („соболь также"); см. *хойну.*
Хуй-э. Геогр. Гл. селеніе на р. Плый (Сіу).
Хукакàмъ-кинà, трава съ пахучимъ корнемъ.
Хума. Ланг. Юж. Сах. Кл. Сах. икра.
9100. *Хумбагуну.* Кл. Сах. сколько.
Хумбоманайпу. Геогр. Шм. рѣчка къ югу отъ Эбиси.
Хумми. Пт. гремѣть.
Хуми, или *гу́ми.* Гл. стращать (ребенка). Дав. членъ.
Ху́мпа. Гл. крошить (табакъ).
Ху́мпе. С. китъ.
— *кемà*, хвостовые плавники кита.
Хумъ, или *гумъ.* С. шумъ. 1. хрустѣніе, трескъ. *Исо* —, *а́йну* —, хрустѣніе (въ лѣсу) отъ шаговъ медвѣдя, человѣка. 2. скрипѣніе. *Ка́мпе* —, *ху́нтэ* —, скрипѣніе пера или карандаша. *Анà* —, скрипъ двери. *Чикапъ* —, шумъ, когда птица вспорхнула. 3. свистъ. 4. шорохъ. 5. громъ. 6. звукъ.
Ху́нара, или *гу́нара.* Гл. искать, отыскать (потерянное), набирать, собирать. *Турепъ* —, или *кара*, собирать ягоды, ловить, бить (нерпъ).
Хуна́сько. С. какое то растеніе.
9110. *Ху́ни.* Дав. брюхо. Гл. кричать (о филинѣ).
— *арпка.* Дав. рѣзь въ животѣ; въ Нѣм. *хуни арика.*

Khoshki tyeri! Dav. 少し待て！ 今に見ろ！

Khoyuba. Dav. （船が）全速力で進む.

Khoyubu. Kl. Sakh. 走る.

Khoyúpu. （動）潜る.

Khoyupf. Dav. Nem. 飛び立つ； ⇒ *khoiôpf.*

Khúvpye, あるいは *gúvpye.* （名）腫れ物，でき物.

Khugamba. Dav. 賢明さ.

— *ambi.* Dav. 賢明に.

9090 — *va.* Dav. 賢明である； ⇒ *khokamba.*

Khugukoruva. Dav. 嫁いでいる女性.

Khugushakf myenogo. Dav. 結婚していない女性.

*Khu**g**uyukf.* Lang. S. Sakh. 熊. Dav. *Khuguyukf,* 熊.

Khui. （地）シウ（Siu, Ciy）川の支流（主な支流のうち 7 番目で最後の）.

Khuj, あるいは *guj.* （名）肝臓. （同）*tryepuf.*

Khuina. Dav. テン（「クロテンも」）； ⇒ *khojnu.*

Khj-e. （地）Gl. プルィ（Plyj, Плый）（シウ（Siu, Ciy））河畔の村.

Khukakàm-kinà, 強い匂いを発する根をもつ草.

Khuma. Lang. S. Sakh. Kl. Sakh. （水棲動物の）卵.

9100 *Khumba**g**unu.* Kl. Sakh. どれほどの.

Khumbomanajpu. （地 Shm）エビシ（Ebisi, Эбиси）の南方なる小川.

Khummi. Pt. とどろく.

Khumi, あるいは *gúmi.* （動）脅かす（子供を）. Dav. 一員.

Khúmpa. （動）細かく刻む（煙草を）.

Khúmpye. （名）鯨.

— *kyemà,* 鯨の尾びれ（複数）.

Khum, あるいは *gum.* （名）物音. 1．がさがさいう音，はぜる音. *Iso* —, *ájnu* —,（森の中で熊や人が歩く時の）がさがさいう足音. 2．こすれる音. *Kámpye* —, *khúnte* —, ペンあるいは鉛筆のこすれる音. *Apà* —, 戸のぎーぎーいう音. *Chikap* —, 鳥が飛び立つときの物音. 3．ひゅーひゅーいう音. 4．かさこそいう音. 5．轟音. 6．音.

Khúnara, あるいは *gúnara.* （動）探す，探し出す（なくした物を），取る，集める. *Turyep* —, あるいは *kara,* ベリーを集める，獲る，屠殺する（アザラシを）.

Khunás'ko. （名）ある種の植物.

9110 *Khúni.* Dav. 腹. （動）鳴き立てる（ワシミミズクが）

— *arpka.* Dav. 腹の刺すような痛み； Nem. *khuni arika.*

Хýнки. С. гора (плоская и невысокая, напр. около Кусуная).

Хýнтэ, Япон. *фýндэ.* С. перо, карандашъ, кисточка для письма.

Хурà. Гл. пахнуть, вонять. С. запахъ.

— *венъ кинà*, или — *венъ чипокý*, лекарственная трава.

— *гáуке* или *хура-пирика*, запахъ легкій, пріятный.

Хурáе, или *хурáйе*, въ сокращеніи *хурàй.* Гл. мыть, стирать. С. мыло. *Хурàй турà хурáйе*, вымыть мыломъ.

Хурáйе, въ сокр. *хурàй.* Гл. мыть, умывать. *Тэки хурáйе*, мыть руки, стирать. *Ими* —, стирать бѣлье, мыть платье. *Итáньки хурáйе*, сполоснуть чашку.

Хурáкевъ. Гл. вонять, навонять.

Хурасыно. Дав. шикша или водяница ягода; см. *курасьно* (empetrum nigrum).

Хурáхка, производить вонь, вонять.

9120. *Хýре.* Прил. красный, рыжій, русый.

— *ийпоро корò*, краснѣть; краснощекій *(— áйну)*; *(— óхкаю)*, красный (о деревѣ, одеждѣ).

— *кáни*, красная мѣдь.

— *кинà.* Син. травы *чипоку.*

— *нисоро*, заря.

— *отцù.* Геогр. Аинско-Японское селеніе въ 103 верстахъ къ сѣверу отъ Кусуная.

— *трех* (произ. *хуререх*). Прил. рыжебородый.

— *тэх*, покраснѣвшій; краснѣть; см. *нанъ.*

Хурушакпи. Дав. вдова.

Хурхурà. Гл. нюхать, обнюхивать.

9130. *Хýсько.* Прил. старый, ветхій, дряхлый, поношенный, изношенный *(— имù)*. Нар. встарину, давно.

— *мáцири (мачири)*, шрамъ (послѣ раны), рубецъ (послѣ чирья).

— *орóвано.* Нар. издревле, изстари.

Хутòнъ. С. Японское одѣяло.

Хчи. 1. частичка, употребляемая для означенія прошедшаго времени. *Сукéнно Самбаку тура укойки хчи*, Сукенно подрался съ Самбаку. Въ этомъ

Khúnki.（名）山（なだらかなで高くない，たとえば，，クスナイ（Kusunaj, Кусунай）の近くの）

Khúnte, 日本語は *fúnde.*（名）羽ペン，鉛筆，筆.

Khurà.（動）匂う，悪臭を放つ．（名）匂い.

— *vyen kinà,* あるいは— *vyen chipokù,* 薬草.

— *gáukye* あるいは *khura-pirika,* ほのかな，よい匂い.

Khurárye, あるいは *khurájye,* 省略形は *khuràj.*（動）洗う，洗濯する．（名）石鹸. *Khuràj turà khurájye,* 石鹸で洗う.

Khrájye, 省略形は *khuràj.*（動）洗う，自分の顔・手足を洗う． *Téki khurájye,* 手を洗う，洗濯する． *Imi-,* 下着を洗濯する，衣服を洗う． *Itán'ki khurájye,* ちゃ椀をすすぎ洗う.

Khurákyev.（動）悪臭を放つ，悪臭を発散する.

Khurasyno. Dav. ガンコウラン； ⇒ *kuras'no*（empetrum nigrum）（ツルコケモモ）.

Khurákhka, 悪臭を出す，悪臭を放つ.

9120 *Khúrye.*（形）赤い，赤黄色の，亜麻色の.

— *ípporo korò,* 赤くなる； 頬の赤い（— *ájnu*）； （— *ókhkayu*），赤い（木，衣服が）.

— *káni.* 赤銅.

— *kinà.*（同）食用の草 *chípoku.*

— *nísoro,* 朝焼け.

— *ottsì.*（地）クスナイ（Kusunaj, Кусунай）の北方 103 露里にあるアイヌと日本人の混住の村.

— *tryekh*（（発音）*khurye***r***yekh*）．（形）赤ひげの.

— *tekh,* 赤くなった； 赤くなる； ⇒ *nan.*

Khurushakpi. Dav. 未亡人.

Khurkhurà.（動）嗅ぐ，（周りから）嗅ぐ.

9130 *Khús'ko.*（形）古い，古ぼけた，老いぼれた，着古した，履き古した（— *imi*）．（副）昔は，昔.

— *mátsiri (machiri),* 傷跡（傷の後の），みみず晴れ（腫れ物のあとの）.

— *oróvano.*（副）古来，昔から.

Khutòn.（名）日本の掛け布団.

Khchi. 1．過去時制を表すために使われる小詞． *Sukyénno Sambaku tura ukojki khchi,* スケンノ（Sukyenno, Сукенно）はサンバク（Sambaku, Самбаку）とつかみ合いのけんかをした.

случаѣ *хчи* часто видоизмѣняется въ *чигй*. *Ната анъ койки хчи?* или *ната анъ койки чигй?* кого поколотили? или кто прибитъ? *Сукенно анъ койки хчи*, прибитъ Сукенно. *Утасьпа укойки хчи*, оба дрались (обоимъ досталось). Вмѣсто *хчи* произносится часто и *хци*. *Укисьмахцй*, ухватилъ. *'Ахтэхчи*, повѣсилъ. *Гáхка горико áхтэхчи* (или *горико трахкирехчи*), повѣсилъ шапку вверху.

Ц.

Ц. ДВАДЦАТЬ ТРЕТЬЯ БУКВА АИНСКОЙ АЗБУКИ.

Ц. Мос. родъ междометія; служитъ къ тому, чтобы наклонить вниманіе на глаголъ и образуетъ такимъ образомъ причастіе. *Анукантэцъ понъ-мошири гуру туча-ани-ге тэине кашіу-у шатуму геннэ нинъ*, между тѣмъ какъ ты смотришь, бываетъ увлажняема развѣтвленная (съ рукавами) долина маленькаго острова, нетеряя цвѣта. Съ potentialis глагола *анъ* „имѣть" образуетъ соединеніе, которое присоединяется къ имени какъ восклицаніе.

Цапфнуку. Ланг. Юж. Сах. яйцо.

Цара. Лапер. ротъ.

Царо. Ланг. Мат. ротъ. *Царъ*. Пал. Кл. Кам. Бальб. Кам. Кур. ротъ.

Цекишеранги. Геогр. Шм. (Zekischerangi), гора близь Каспи.

Ценецбъ. Кл. Мат. одинъ.

Цепнфъ. Мос. рыба.

Цепъ или *цеппъ*. Мос. рыба (プ゜ツ セ゜).

— *ма кина*. Мос. родъ папоротника.

9140. *Цепфъ*. Дав. 1. рыба. Ланг. Юж. Сах. Кл. Сах.

— *каро*. Дав. чистить рыбу; см. *чебъ-кара*.

— *коиги*. Дав. ловить рыбу.

— *отчара*. Дав. хвостъ у рыбы.

— *хума*. Дав. икра рыбья. Ланг. Юж. Сах. Н: *хома*.

— *яйдай*. Дав. тащить рыбу; по Пф. *цеппъ-ямтай*, отъ *ямтай*, оттаскивать.

この場合，*khchi* はしばしば *chigi* に形を変える． *Nata an kojki khchi?* あるいは *nata an kojki chigi?* 誰が殴られたのか？ あるいは，誰がぶん殴るべきか？ *Sukyenno an kojki khchi,* スケンノ（Sukyenno, Сукенно）をぶん殴る． *Utas'pa ukojki khchi.* ２人が殴り合いのけんかをした（両方ともひどい目に会った）． *khchi* の代わりに，しばしば *khtsi* とも発音される． *Ukis'makhtsi,* 引っつかんだ． *Ákhtekhchi,* 掛けた，吊るした． *Gákhka goriko ákhtekhchi*（あるいは *goriko trakhkiryekhchi*），帽子を上に掛けた．

Ts.

Ts. アイヌ語の字母の 23 番目の文字.

Ts. Mos. 間投詞の一種； 動詞に注意を向けさせる働きをし，さらに同様の働きの形動詞[22]をつくる． *Anukantets pon-moshiri* **g***uru tucha-ani-gye teinye kashiu-u shatumu gyenne nin,* 眺めていると，色を失わずに，小さな島の枝分かれした（分流のある）谷間が潤されることがある．また，この小詞は，動詞 *an*「持っている」の可能法とともに，詠嘆法として名辞に加えられる結合を作る．

Tsapfnuku. Lang. S. Sakh. 卵.

Tsara. Lapyer. 口.

Tsaro. Lang. Mat. 口. *Tsar.* Pal. Kl. Kam. Bal'b. Kam. Kur. 口.

*Tsyekishyeran***gi**. （地 Shm.）（Zekischerangi），カスピ（Kaspi, Каспи）の近くの山.

Tsyenyetsb. Kl. Mat. 個数詞の１.

Tsyeppf. Mos. 魚.

Tsyep あるいは *tsyepp.* Mos. 魚（ゼツプ）.

— *ma kina.* Mos. シダの一種.

9140 *Tsyepf.* Dav. １. 魚. Lang. S. Sakh. Kl. Sakh.

— *karo.* Dav. 魚のうろこ・はらわたを取る； ⇒ *chyeb-kara.*

— *koigi.* Dav. 魚を獲る.

— *otchara.* Dav. 魚の尻尾

— *khuma.* Dav. 魚卵. Lang. S. Sakh. N： *khoma.*

— *yajdaj.* Dav. 魚を引きずる； Pf. によると，*tsyepp-ya-itaj* は，*itaj*「引きずり移す」から.

---

(22) причастие（形動詞）と書かれているが，деепричастие（副動詞）のことを言っているかもしれない。

Цесибусь. Прил. желтоватый.
Цетонду. Дав. косякъ; вѣроятно *цисе-тунту?*
Цехсiубеусь. Прил. желтый.
— *посъ*, желтая матерія (желтый холстъ).
9150. *Ци.* Мос. частичка, предшествующая какъ имени, такъ и глаголу и выражающая, кажется, понятіе неполнаго, ненастоящаго; хрѣнъ; кипѣть, вариться, также зрѣть, созрѣвать. *Ци.* Мос. pudendum virile.
Ціайкарапъ. Кл. Кам. стыдъ.
Ціанги-камуй. С. Сіогунъ или Тайкунъ.
Ціарагесидекка или *ціарагисидекка.* Мос. богиня (иначе *ціараидекка*).
Ціаре-гуцй, или — *камуй*, младшій домашній богъ, богъ домашняго очага, богъ огня. Син. *ўнчи-камуй.*
Ціасте. С. цынга десенъ; см. *ціоне.*
Ціафъ. Кл. Мат. птица.
Ціахомсу (ziächōmsūh). Кл. Кам. страхъ.
Ціахреве-ни, дерево изогнутое дугою. Син. *ахтэске-ни.*
Циба. Мос. зрѣть, созрѣвать (отъ *ци*, вариться).
9160. *Цибатари.* Мос. варить.
Цибатуй. Дав. фарватеръ (на Матмаѣ); по Пф. отъ *цибъ* и *атуй*, судоходное море.
Циберекепъ. Мос. названіе дерева.
Циберепини. Мос. колотыя дрова; отъ *пореба*, колоть.
Циби. Кл. Сах. байдара. Мос. (или *ципу*), судно.
Цибоко. Лапер. дикая петрушка или дикій сельдерей.
Циборо. Мос. рыбья икра.
Цивашану. Мос. названіе рыбы.
Цивитуонай. Геогр. Шм. рѣчка къ югу отъ Вендвессана.
Цига. Лапер. дѣтородныя части мущины. Мос. pudendum virile (или *цй*).
Цій. Дав. варить; см *чи.*
9170. *Цикаіа.* Лапер. маленькая ласточка обыкновенная.
Цикай. Геогр. мысъ въ 35 верстахъ къ югу отъ Кусуная.
Цикаинепъ. Мос. (フ子イカチ), одиннадцатый изъ 12 циклическихъ знаковъ.
Цикаппо-шетанни. Мос. названіе дерева подобнаго Яп. *адзуса* съ краснымъ плодомъ.

Tsyesíbus'.（形）黄ばんだ.

Tsyetondu. Dav. 側柱； おそらく *tsisye-tuntu* か？

Tsyekhsíubyeus'.（形）黄色い.

— *pos'*, 黄色い布地（黄色い麻布）.

9150 *Tsi*. Mos. 名辞や動詞に先行し，完全ではない，本物ではないという概念を表しているように思われる； セイヨウワサビ； 沸騰する，煮える，熟する，成熟する． *Tsí*. Mos. pudendum virile（女性性器の外陰部）.

Tsiajkarap. Kl. Kam. 恥ずかしさ.

Tsiángi-kamùj.（名）シオグン（Siogun, Сіогун）あるいはタイクン（Tajkun, Тайкун）.

*Tsiara**g**yesidyekka* あるいは *tsiara**g**isidyekka*. Mos. 女神（*tsiaraidyekka* とも言う）.

Tsiárye-gutsì, あるいは— *kamùj*, 年少の家の神，家の炉の神，火の神，（同）*únchi-kamùj*.

Tsiástye.（名）歯茎の壊血病； ⇒ *tsiónye*.

Tsiaf. Kl. Mat. 鳥.

Tsiakhomsu (ziăchōmsūh). Kl. Kam. 恐怖.

Tsiákhryevye-ni. 弓形に曲がった木．（同）*ákhteskye-ni*

Tsiba. Mos. 熟する，成熟する（*tsi*,「煮える」から）.

9160 *Tsibatari*. Mos. 煮る.

Tsibatuj. Dav. 水路，航路（マツマイ島で）； Pf. によると，*tsib* および *atuj*「船が航行できる海」から.

Tsibyeryekyep. Mos. 木の名.

Tsibyeryepani. Mos. 割られた薪； *pyeryeba*「割る」から.

Tsibi. Kl. Sakh. 海獣の皮でつくった舟． Mos.（*tstspu* とも言う），船.

Tsiboko. Lapyer. パセリあるいはレビスチカム.

Tsiboro. Mos. 魚卵.

Tsivashanu. Mos. 魚の名.

Tsivituonaj.（地 Shm.）ヴェンドゥヴェッサン（Vyendvyessan, Вендвессан）の南方にある小川.

*Tsi**g**a*. Lapyer. 男性性器． Mos. pudendum virile（あるいは *tsí*）.

Tsij. Dav. 煮る； ⇒ *chi*.

9170 *Tsikaga*. Lapyer. 普通の小さなツバメ.

Tsikàj.（地）クスナイ（Kusunaj, Кусунай）の南方 35 露里にある岬.

Tsikatsnyep. Mos.（チカイ子フ），十二支の 11 番目.

Tsikappo-shyetanni. Mos. 赤い実をつける日本の *adzusa* に似た木の名.

Цикаппу̂. Мос. названіе дерева (по Яп. *гойбно мацу* букв: 5-листная пихта).

Цикаппъ. Мос. птица, особенно большая. — *раппъ поронно*, перья (примѣръ множ. числа „чрезъ *поронно*“). *Цикапъ.* Мос. птица.

Цикарарипъ. Мос. названіе черепокожнаго, родъ Яп. *фито-те* (человѣческая рука), которое имѣетъ сходство съ листьями дерева *момидзи.*

Цикасино кару, крайній, настоятельный (о времени).

Цика́хкара. Гл. сгибать пальцы. *Тэх* —, сгибать пальцы на манеръ птичьяго клюва.

Цикахъ-токоса̀. С. видъ хвоща (съѣдобный).

9180. *Цикгунаи.* Дав. штрафовать.

Цикесирани. Мос. названіе дерева.

Цики. Мос. время; во время когда, если, какъ. *Тоно орова шанъ-итаку ине-ани куитаку-цики пирикано ину̂ янъ.* Мос. когда онъ исполнилъ данное господиномъ приказаніе, онъ долженъ былъ пріобрѣсть большую славу.

Цикина. Мос. капля.

Цикири. Мос. нога. — *комо.* Мос. сгибать ногу. *Цикирръ.* Фюр. нога.

Цикишани. Мос. названіе дерева.

Циккоторо. Мос. горсть.

Цикобакуи. Мос. крокодилъ.

Цикойкипъ. Мос. морское животное, морское чудовище; отъ *койки,* ловить.

Ци́корахто. С. ливень, проливной дождь (сильный и крупный, шумящій).

9190. *Цикотеру.* Мос. названіе растенія.

Цикоцу. Мос. я, мой. — *цисе.* Мос. мой домъ.

Цикубени. Мос. названіе дерева, sophora japonica.

Цикуни. Кл. Сах. дрова (Holz). Мос. (и *цигуни*), дрова.

Цикупа-кикири. Мос. (リヽキパクチ), названіе насѣкомаго.

Цикурубе. Мос. чернобыльникъ.

Цикуса-гуру. Мос. названіе созвѣздія.

Цикуси. Мос. кривая дорога.

Цимаире камуй. Мос. сынъ неба.

Цима́кина, или *чима́кина.* С. какая то съѣдобная траза. Мос. *цима-кина*, зоря, любистокъ.

Tsikappû. Mos. 木の名（日本語で **g***ojôno matsu,* 字義通りは：五つ葉の松）

Tsikapp. Mos. 鳥，とくに大きな． ― *rapp poronno,* 羽（複数）（「*poronno*」による複数の例）． *Tsikap.* Mos. 鳥.

Tsikararip. Mos. 甲殻動物の名，日本語の *fito-tye*（人の手）の一種，*momidzi* の木の葉に似ている.

Tsikasino karu, いちばん端の，緊急の（時間について）.

Tsikákhkara. （動）指を曲げる． *Tekh-,* 鳥のくちばし状に指を曲げる.

Tsikakh-tokosà. （名）トクサ属の植物の一種（食用）.

9180 *Tsikgunai.* Dav. 罰金を課する.

Tsikyesirani. Mos. 木の名.

Tsiki. Mos. 時間； ～するとき，～なら． *Tono orova shan-itaku inye-ani kuitaku-tsiki pirikano inû yan.* Mos. 彼が旦那に与えられた命令を果たしたとき，彼は大きな栄誉を得たにちがいない.

Tsikina. Mos. しずく.

Tsikiri. Mos. 足． ― *komo.* Mos. 足を曲げる． *Tsikirr.* Fyur. 足.

Tsikishani. Mos. 木の名.

Tsikkotoro. Mos. ものをすくう形にした手のひら.

Tsikobakui. Mos. ワニ.

Tsikojkip. Mos. 海の動物，海の怪物； *kojki*「捕える」から.

Tsikorakhto. （名）どしゃぶり，豪雨（強くて大粒の，ざあざあ音をたてる）

9190 *Tsikotyeru.* Mos. 植物の名.

Tsikotsu. Mos. 私，私の． ― *tsisye.* Mos. 私の家.

Tsikubyeni. Mos. 木の名， sophora japonica（エンジュ）.

Tsikuni. Kl. Sakh. 薪（Holz）． Mos.（*tsi***g***uni* とも言う），薪.

Tsikupa-kikiri. Mos. （チクパキキリ），昆虫の名.

Tsikurubye. Mos. ヨモギ.

*Tsikusa-***g***uru.* Mos. 星座の名.

Tsikusi. Mos. 曲がった道.

Tsimairye kamuj. Mos. 天の息子.

Tsimákina, あるいは *chimákina.* （名）ある食用の草． Mos. *tsima-kina,* セリ科レビスチカム属の薬草.

9200. *Циміанбе.* Мос. одѣяніе, одежда, платье.
Циміанъ. Мос. платье, одежда; отъ *ми,* одежда.
Цимипъ. Мос. платье, одежда; отъ *ми,* одежда.
Цимйсь, или *чимйсь.* С. Японскій халатъ; сл. Яп.
Цимокумокиппи. Мос. названіе хлѣбнаго растенія.
Цинана. Мос. названіе рыбы.
Цинецфъ. Кл. Мат. Бальб. Сах. одинъ.
Цинита. Мос. страдать чахоткою, худѣть, видѣть что во снѣ, сниться.
Цинита анъ. Мос. сновидѣніе; видѣть во снѣ, грезить, мечтать.
Цинишн, или *цинишъ.* Мос. облако.
9210. *Цинки.* Дав. подолъ. Мос. обшивка, опушка платья, петлица.
Цинукару. Мос. сострадательный.
Цинукару-гуру. Мос. созвѣздіе большой медвѣдицы (букв. видящее, какъ бы смотрящій внизъ человѣкъ).
Цинусси. Геогр. Шм. мысъ къ сѣверу отъ Сахкотанъ и Котантуру.
Цинучаттеку. Мос. смѣяться, улыбаться.
Ціоаши. Мос. начало; начинать.
Цібне, или *чібне.* С. цынга ногъ (съ сведеніемъ жилъ).
Ципакаранъ. Мос. узкій, тѣсный.
Ципашанъ. Мос. (シヤムパチ), названіе рыбы.
Ципа-цина. Мос. искать (suchen); радость; первое значеніе родственно по Пф. съ *па,* находка.
Циперебани. Мос. колотыя дрова.
9220. *Ципнунай.* Геогр. Шм. рѣчка къ югу отъ Ктаузи.
Ципо. Кл. Сах. весло (Ruder). Мос. грести, идти на греблѣ.
— *гуру.* Мос. гребецъ.
— *оманъ.* Мос. отъѣхать на веслахъ.
— *эпнъ.* Мос. рѣчная или прудовая раковина.
Ципу. Мос. (или *ципъ*), корабль, судно.
— *ани.* Мос. кораблемъ, на кораблѣ. — *ани рура,* сопровождать кораблемъ.
— *кишима.* Мос. останавливаться съ судномъ.
Ципъ, лучше *чипъ.* С. лодка. *Ципъ* или *ципну.* Мос. корабль, судно.

9200 *Tsimianbye.* Mos. 衣装，衣服，着物.

Tsimian. Mos. 着物，衣服； *mi*「衣服」から.

Tsimip. Mos. 着物，衣服； *mi*「衣服」から.

Tsimis', あるいは *chimis'.* （名）日本の上衣； 日本語の単語.

Tsimokumokippi. Mos. 穀草植物の名.

Tsinana. Mos. 魚の名.

Tsinyetsf. Kl. Mat. Bal'b. Sakh. 個数詞の１.

Tsinita. Mos. 肺病に罹っている，やせる，夢で何かを見る，夢を見る.

Tsinita an. Mos. 夢見； 夢に見る，夢想する，空想する.

Tsinishi, あるいは *tsinish.* Mos. 雲（単数）.

9210 *Tsinki.* Dav. 裾. Mos. ふち飾り，着物の毛皮の縁，襟章.

Tsinukaru. Mos. 思いやりのある.

*Tsinukara-***g***uru.* Mos. おおぐま座（字義通りは. 下をのぞいている人のように見えるもの）.

Tsinussi.（地 Shm.）サフコタン（Sakhkotan, Сахкотанъ）およびコタントゥル（Kotanturu, Котантуру）の北方にある岬.

Tsinuchattyeku. Mos. 笑う，微笑む.

Tsioashi. Mos. 始まり； 始める.

Tsiónye, あるいは *chiónye.* （名）足の壊血病（腱の痙攣をともなう）.

Tsipakarap. Mos. 狭い，窮屈な.

Tsipashan. Mos. （チパシヤン），魚の名.

Tsipa-tsina. Mos. 探す（suchen）； 喜び； 初めの意味は，Pf. によると，*pa*「見つけ出すこと，拾い物」と同様.

Tsipyeryebani. Mos. 割った薪.

9220 *Tsipnunaj.* （地 Shm.）クタウジ（Ktauzi, Ктаузи）の南方にある小川.

Tsipo. Kl. Sakh. 櫂（かい）（Ruder）. Mos. 漕ぐ，漕いで進む.

— **g***uru.* Mos. 漕ぎ手.

— *oman.* Mos. 漕いで遠ざかる.

— *epp.* Mos. 川あるいは池の貝.

Tsipu. Mos. （あるいは *tsip*），船.

— *ani.* Mos. 船で，船に乗って. — *ani rura,* 船で同行する.

— *kishima.* Mos. 船とともに泊まる.

Tsip, より良くは *chip.* （名）舟. *Tsipp* あるいは *tsippu.* Mos. 船.

Ципъ-мака. Мос. *(циппъ-мака)*, отплывать; буквально: разлучаться на кораблѣ (zu Schiffe).
— *о омàнъ (паàнъ)*, уѣхать (ѣхать) въ лодкѣ.
— *та ге нэ.* Мос. навѣрно въ суднѣ.
Цирай. Мос. названіе рыбы.
9230. *Цирамандепъ.* Мос. животное, звѣрь.
Цираманди. Ланг. Юж. Сах. медвѣдь.
— *сугругинъ.* Дав. медвѣдь.
Циранбесите. Мос. вино.
Циранке-кеутуму. Мос. человѣколюбивое намѣреніе; кроткій, человѣколюбивый.
Цирари. Кл. Мат. звѣзда.
Цирацици-кереппъ. Мос. сковорода, противень.
Цири. Мос. широкій; птица, особенно маленькая.
— *койки.* Мос. соколъ; буквально: ловящій птицъ.
— *муцу.* Мос. (ツムリチ), названіе растенія.
9240. — *ніи.* Мос. широкое дерево; въ лексиконѣ: дерево.
— *ушъ.* Мос. снабженный шириною, широкій.
Цироннопъ. Мос. лисица (см. *дереке*) и дикій звѣрь вообще.
Цironъ. Мос. попадать стрѣлою.
Циросине-ибе. Мос. названіе рыбы.
Цироськбйки. С. костная боль (при костоѣдѣ и пр.).
Цирýнкара. С. желѣзное кольцо на поясѣ дѣвицъ съ насѣчками (дѣлается самими Айнами).
Цисе. Ланг. Юж. Сах. Кл. Сах. Мат. домъ. Мос. — *отта*, къ дому, домой.
— *кору гуру.* Мос. хозяинъ, владѣтель дома.
— *кору-меноко.* Мос. хозяйка, владѣтельница дома.
9250. — *коци* или *коцу.* Мос. сѣни, галлерея, зала (буквально: распространеніе дома).
— *коци камуй.* Мос. древніе обитатели острова Мацмая; буквально: боги сѣней.
— *нэ муни*, возращенное (домашнее) растеніе; названіе растенія.
Циси. Мос. домъ (иначе *циши* и *цисе*); плакать (или *цисъ*); кривая, излучистая дорога.
Цисива. Кл. Сах. плакать.
Цисимаба. Мос. намѣреніе, желаніе.
Цисней. Геогр. 1. Айнско-Японское селеніе въ 61¼ верстахъ къ востоку отъ Карсакова. 2. рѣка (въ 62 вер.) и 3. мысъ въ 57 в. къ в. отъ Карсакова.

Tsip-maka. Mos. *(tsipp-maka),* 出帆する； 字義通りは： 船で別れる（zu Schiffe）.
— *o omàn (payàn),* 船で発つ（行く）.
— *ta gye ne.* Mos. おそらく「船の中で」.
Tsiraj. Mos. 魚の名.
9230 *Tsiramandyep.* Mos. 動物，獣.
Tsiramandi. Lang. S. Sakh. 熊.
— *sugrugin.* Dav. 熊.
Tsiranbyesitye. Mos. 酒（ぶどう酒）.
Tsirankye-kyeutumu. Mos. 博愛の意図； 温和な，博愛の.
Tsirari. Kl. Mat. 星.
Tsiratsitsi-kyeryepp. Mos. フライパン，焼鍋.
Tsiri. Mos. 広い； 鳥，とくに小さい.
— *kojki.* Mos. タカ； 字義通りは： 鳥を捕まえる.
— *mutsu.* Mos. （チリムツ），植物の名.
9240 — *nii.* Mos. 幅の広い木材； v leksikone[23]： 木.
— *ush.* Mos. 広さをもった，広い.
Tsironnop. Mos. キツネ（⇒ *dyeryekye*）および野生の獣全般.
Tsiron. Mos. 矢を当てる.
Tsirosinye-ibye. Mos. 魚の名.
Tsiros'kójki. （名）骨の痛み（カリエスなどの際の）.
Tsirúnkara. （名）象嵌の施された娘の帯の鉄製のリング（アイヌ自身によって作られる）.
Tsisye. Lang. S. Sakh. Kl. Sakh. Mat. 家. Mos. — *otta,* 家の方へ，家へ.
— *koru* **g***uru.* Mos. 主人，家の持ち主.
— *koru-myenoko.* Mos. 女主人，女性の家の持ち主.
9250 — *kotsi* あるいは *kotsu.* Mos. 玄関の間，（建物の外側の）廊下，広間（字義通りは：家の広がり）.
— *kotsi kamuj.* Mos. マツマイ島の古代の住人； 字義通りは： 玄関の間の神々.
— *ne muni,* 栽培された（自家栽培の）植物； 植物の名.
Tsisi. Mos. 家（*tsishi* とも *tsisye* とも言う）； 泣く（あるいは *tsis*）； 曲がった，曲がりくねった道.
Tsisiva. Kl. Sakh. 泣く.
Tsisimaba. Mos. 意図，望み.
Tsisnyej. （地） 1．カルサコフ（Karsakov, Карсаков）の東方 61¼露里にあるアイヌと日本人の混住の村． 2．川（カルサコフから 62 露里にある）川． 3．カルサコフの東方 57 露里にある岬.

(23) 不明。

Ци́спотусь (или *цисьпотусь*) *пóни*, брюшные плавники, находящіеся близь хвоста; см. *хотò*.

Цись. С. лодка. Син. *цитъ* и *читъ*.

— *ни*. С. тополь.

9260. — *о оманъ*, или *цись áни оманъ*, уѣхать на лодкѣ.

— *сикирý*, лодка опрокинулась, перевернулась (отъ вѣтра).

— *хáу*. С. плачь. *Хекáцци цисьхáу эинýфъ*, дѣтскій плачь безпокоитъ.

— *ци́сь*. Гл. капать (съ потолка), каплетъ. Син. *сирáпа*.

Циськаянке. С. собственное мужское имя.

Цисъя. Геогр. рѣчка въ 112 верстахъ къ западу отъ Карсакова.

Цита. Лапер. птица вообще или пѣніе птицы.

Цитараи. Мос. не знать чего нибудь, безъ знанія вещи (дѣла).

Цитаруне. Мос. кровля изъ рогожъ (изъ цыновокъ).

Цитатани. Мос. названіе черепокожнаго, похожаго на Яп. *фоя*.

9270. *Ціупке* или *чупке*. Мос. (ケプウチ), тѣнь.

Ціу-пука. Мос. сѣверовостокъ (и *ціупука*).

Ціурипъ. Мос. (フリウチ), длинный видъ *діоскореи* (*яма*).

Ціурупъ. Мос. рѣчная или прудовая раковина, двѣнадцатый мѣсяцъ года.

Ціуэруибешіоро. Мос. названіе циклическаго знака.

Цицимини. Мос. обрубленный древесный стволъ.

Цицфъ. Кл. Мат. рыба.

Ціишіууэ. Мос. (ヱウエレチ), быть связаннымъ, завязаннымъ.

Ціэнепубе. Мос. подушка.

Ціэнуибе. Мос. подушка.

Цкаппъ. Мос. птица

9280. *Цкапу ушь*. Дав. клевать птицѣ; по Пф. быть полнымъ птицъ.

Цкапфъ. Ланг. Юж. Сах. птица. Кл. Сах. перо. Дав. птица.

— *нуку*. Дав. яйцо; по Пф. *цикаппъ ноки*.

— *рапу*. Дав. пухъ птичей.

— *рапфъ поронно*. Дав. перья. Н.

Tsíspotus'（あるいは *tsis'potus'*）*póni,*　尻尾の近くにある腹びれ；　⇒　*khotò.*

Tsis'.（名）舟．（同）*tsip* および *chip.*

—　*ni.*（名）ポプラ．

9260　— *o oman,*　あるいは *tsis' áni oman,*　舟で発つ．

—　*sikirù,*　舟がひっくり返った，転覆した（風で）．

—　*kháu.*（名）泣き声．　*Khyekátstsi tsis'kháu einùf,*　子供の泣き声がうるさい．

—　*tsis'.*（動）漏る（天井から），漏っている．（同）*sirápa.*

Tsis'kayánkye.（名）男性の名．

Tsis'ya.（地）カルサコフ（Karsakov, Карсаков）の西方 112 露里にある小川．

Tsita.　Lapyer.　鳥全般あるいは鳥の鳴き声．

Tsitarai.　Mos.　何かを知らない，もの（こと）を知らないで．

Tsitarupye.　Mos.　菰（こも）製（莚（むしろ）製）の屋根葺き材．

Tsitatani.　Mos.　日本語の *foya* に似た甲殻動物の名．

9270　*Tiupkye* あるいは *chupkye.*　Mos.（チウプケ），影．

Tsiû-puka.　Mos.　北東（*tsiupuka* とも言う）．

Tsiurip.　Mos.（チウリフ），長い形のヤマノイモ属の一種）．

Tsiurup.　Mos.　川あるいは池の貝，1 年の 12 番目の月．

Tsiueruibyeshioro.　Mos.　十二支の名．

Tsitsimini.　Mos.　切り落とされた木の幹．

Tsitsf.　Kl. Mat.　魚．

Tsishiuue.　Mos.（チシユウエ），結ばれている，くるまれている．

Tsienyenubye.　Mos.　枕．

Tsienuibye.　Mos.　枕．

Tskapp.　Mos.　鳥．

9280　*Tskapu ush'.*　Dav.　鳥がついばむ；Pf. によると，鳥でいっぱいである．

Tskapf.　Lang. S. Sakh.　鳥．　Kl. Sakh.　羽．　Dav.　鳥．

—　*nuku.*　Dav.　卵；　Pf. によると，*tsikapp noki.*

—　*rapu.*　鳥の綿毛．

—　*rapf poronno.*　Dav.　羽ペン（羽毛）（複数）．　N.

Цкапфъ-рапфъ шпетъ. Дав. перо; по Пф. *цкапнъ рапнъ шпеппъ* (т. е. одно птичье перо).
— *текуби.* Дав. крыло у птицы.
Цкивурини. Дав. бревно обдѣланное.
Цкіурини. Дав. лѣсъ.
Цма. Ланг. Юж. Сах. рыба.
Цма́йери-камӯй, Микадо, Японскій императоръ.
9290. *Цмацепфъ.* Дав. рыба жареная. Н: по Пф. *имацеппъ*, отъ *има* или *ма*, жарить.
Цнита. Дав брѣдить; см. *цинита.*
Цоамушкари. Дав. безпамятный; см. *крамушкари*; въ Нѣмецкомъ: *крамушкари.*
Цпооманъ. Дав. выгрести.
Цсідки. Дав. товаръ.
Цу. Мос. прилагательная частичка.
Цубсамъ. Кл. Мат. восемь. Бальб. Сах. (zubssam).
Цуватипну. Дав. просторно; по Пф. вѣр. два слова: смыслъ *цува* неизвѣстенъ; *шипну*, должно писать *шипу*, которое есть *шепъ*, *шепу* (ブ゜セ) широкій, просторный.
Цуемамбе. Кл. Мат. Бальб. Сах. восемь.
Цуки. Кл. Мат. мѣсяцъ. Кл. Мат. Бальб. Сах. луна.
9300. *Цукунай.* Мос. получить вознагражденіе (сл. Яп. награда).
Цури. Дав. ракушки черныя.
Цуситеку. Мос. безмолвно, молча; молчать.
Цуситекуно. Мос. безмолвно, молча.
Цуу. Лапер. (tsouhou), солнце.
Цущъ или *цущфъ.* Кл. Мат. Бальб. Сах. два.
Цыби. Дав. 1. судно. 2. корабль.
— *раошима.* Дав. судну потонуть.
— *увеньди.* Дав. судну разбиться; см. *вентэх.*
Цыбо. Дав. одноутробный (въ подл. *сино ириваку, цыбо*).
9310. *Цыбырукуру.* Дав. гоголь птица.
Цыва эби ашькай. Дав. спѣть.
Цыи. Дав. дѣтородный удъ мужескій.
— *ва.* Дав. созрѣть плодамъ. *Ци=чи* и *ва.*
Цыкуни. Дав. дрова.
Цынита идакфъ. Дав. просонки; см. *цинита-итаку* (по Пф. говорить во снѣ).

Tskapf-rapf shpyet. Dav. 羽； Pf. によると， *tskapp rapp shnyepp*（すなわち一本の鳥の羽）.

— *tyekubi.* Dav. 鳥の翼.

Tskivurini. Dav. 加工された丸太.

Tskiurini. Dav. 森.

Tsma. Lang. S. Sakh. 魚.

Tsmájyeri-kamùj, ミカド（Mikado, Микадо），日本の皇帝.

9290 *Tsmatsyepf.* Dav. 焼き魚. N： Pf. によると，*imatsyepp*（*ima,* あるいは *ma*「焼く」から）.

Tsnita. Dav. 寝言をいう； ⇒ *tsinita.*

Tsoamushkari. Dav. 忘れっぽい； ⇒ *iramushkari*； Nem.： *tsramushkari.*

Tspooman. Dav. かき出す（漕ぎ出る）.

Tssíòki. Dav. 商品.

Tsu. Mos. 形容詞を形成する小詞.

Tsubsam. Kl. Mat. 個数詞の８. Bal'b. Sakh. （zubssam）.

Tsuvatipnu. Dav. 広々と； Pf. によると，おそらく二語：*tsuva* の意味は不明；*shipnu* は，*shipu* と書かなければならないだろう．また，*shipu* は *shyep, shyepu*（セプ）「広い，広大な」のことであろう.

Tsuyemambye. Kl. Mat. Bal'b. Sakh. 個数詞の８.

Tsuki. Kl. Mat. 月. Kl. Mat. Bal'b. Sakh. 月（天体）.

9300 *Tsukunaj.* Mos. 報酬を受け取る（日本語の単語，褒美）.

Tsuri. Dav. 黒い貝（複数）.

Tsusityeku. Mos. 無言で，黙って； 黙っている.

Tsusityekuno. Mos. 無言で，黙って.

Tsuu. Lapyer. （tsouhou），太陽.

Tsutsb あるいは *tsutsf.* Kl. Mat. Bal'b. Sakh. 個数詞の２.

Tsybi. Dav. １．船 ２．大型船，軍艦

— *raoshima.* Dav. 船が沈む.

— *uvyen'di.* Dav. 船が難破する； ⇒ *vyentekh.*

Tsybo. Dav. 異父同母の（原文では *sino irivaku, tsybo*）.

9310 *Tsybyrukuru.* Dav. ホオジロガモ.

Tsyva ebi ash'kaj. Dav. 熟れる.

Tsyi. Dav. 陰茎.

— *va.* Dav. 実が熟する． *Tsi = chi* および *va.*

Tsykuni. Dav. 薪.

Tsynita idakf. Dav. 浅い眠り；⇒ *tsinita-itaku*（Pf によると，「寝言を言う」）.

Цыпова. Дав. грести веслами; см. *ва.*
Цыпогуру. Дав. гребецъ.
Цыри. Дав. обварить, обжечь
Цыроннопъ. Дав. 1. звѣрь.
— *коиги.* Дав. ловить звѣрей.
— *нома.* Дав. мѣхъ звѣриной. Н: см. *нума.*
— *уватте.* Дав. звѣри.
Цысе. Дав. домъ.
9320. — *ва.* Дав. домашній. Н: нѣтъ такого слова.
— *карупанчжу.* Дав. столяръ.
— *коругуру.* Дав. хозяинъ.
— *коруминого.* Дав. хозяйка.
— *китай.* Дав. кровля; см. *тише-китай.*
— *отта оманъ.* Дав. заставать дома. Н: уйти въ домъ.
— *отта хосыби.* Дав. домой иду. Н: возвращаться домой.
Цысива. Дав. плакать.
Цысъ. Дав. мяукать. Н: плакать; см. *оцись.*
Цышіага. Дав. стропило; въ Нѣм. Дав. *цишіага,* schteigi, колотить (klopfen); по Пф. явно вмѣсто: *цисе аба штайки,* стучать въ дверь.
Цышикоци. Дав. дворъ; по Пф. *цисе коцъ* или *цисе коци,* первоначально дно дома, потомъ зала.
Цышти. Дав. отогнать.
Цяатдй. С. слизистая оболочка губъ (рта).
9330. *Цяпусь.* С. губа,—бортъ (у лодки). *Мосири цяпусь;* иначе *чапусь.*
Цяруѐ. Гл. пересказывать, передавать слова другихъ, сплетничать; иначе *ця-рувѐ* или *чаруѐ.*

Ч.

Ч. ДВАДЦАТЬ ЧЕТВЕРТАЯ БУКВА АИНСКОЙ АЗБУКИ.

Ча. С. берегъ (рѣчной). *Танъ ча,* этотъ берегъ. *Арапехъ ча,* или *кусунъ ча,* тотъ берегъ. Гл. пилить. *Ни ча,* пилить дрова.—Брот. чай. Мос. чай (отъ Яп. *ціа*).

Tsypova. Dav. 櫂で漕ぐ； ⇒ *va.*

Tsypoguru. Dav. 漕ぎ手.

Tsyri. Dav. 熱湯をかける，火傷させる.

Tsyronnop. Dav. 1．獣（単数）.

— *koigi.* Dav. 獣を獲る.

— *noma.* Dav. 獣の毛皮. N：⇒ *numa.*

— *uvattye.* Dav. 獣（複数）.

Tsysye. Dav. 家.

9320 — *va.* Dav. 家の. N：このような語はない.

— *karupanchzhu.* Dav. 指物師.

— *koruguru.* Dav. 主人.

— *koruminogo.* Dav. 女主人.

— *kshtaj.* Dav. 屋根葺き材； ⇒ *tishye-kitaj.*

— *otta oman.* Dav. 家で見つける. N：家に帰る.

— *otta khosybi.* Dav. （私は）家に帰るところだ. N：家に帰る.

Tsysiva. Dav. 泣く.

Tsys. Dav. にゃおと鳴く. N： 泣く； ⇒ *otsis'.*

Tsyshiaga. Dav. 桁組み； Nem. Dav. *tsishia**g**a,* schteigi, 叩く（klopfen）； Pf. によると，明らかに以下の代わり： *tsisye aba shtajki,* 戸を叩く.

Tsyshikotsi. Dav. 戸； Pf. によると，*tsisye kots* あるいは *tsisye kotsi,* 元々は，「家の底」，その後「広間」.

Tsyshti. Dav. 追い払う.

Tsyaatòj. （名）唇の粘膜（口の）.

9330 *Tsyápus'.* （名）唇（単数），— 舷側（船の）. *Mosiri tsyapus'*； *chapus'* とも言う.

Tsyaruyè. 繰り返して語る，他の人の言葉を伝える，陰口をきく； *tsya-ruvyè* あるいは *charuyè* とも言う.

Ch.

Ch. アイヌ語の字母の 24 番目の文字.

Cha. （名）岸（川の）. *Tan cha,* こちらの岸. *Arápyekh cha,* あるいは *kusùn cha,* 向こう岸. （動）鋸で挽く. *Ni cha,* 薪を鋸で挽く. —Brot. 茶. Mos. 茶（日本語の *tsia* から）.